

'DE VED IKKE, HVOR MEGET STRESS, VI HAR'

KVINDER I ASYLSYSTEMET
OG INTEGRATIONSPROCESSEN

MICHALA CLANTE BENDIXEN
REFUGEES WELCOME

'DE VED IKKE, HVOR MEGET STRESS, VI HAR'

**KVINDER I ASYLSYSTEMET
OG INTEGRATIONSPROCESSEN**

‘De ved ikke, hvor meget stress, vi har’ – kvinder i asylsystemet og integrationsprocessen

© Refugees Welcome 2023

Tekst og layout: Michala Clante Bendixen

Fotos og grafer: Michala Clante Bendixen

Assistent: Nanna Giobbi

Illustrationer: Katrine Clante side 8, Rosa Munch Gelardi side 21.

ISBN, dansk udgave: 978-87-994866-6-3

Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri

Oplag: 700

Udgivet med støtte fra Ellen Hørups Fond og Kvinderådet.

Rapporten kan bestilles her: refugeeswelcome.dk/rapporter eller ved at skrive til: kontakt@refugeeswelcome.dk. Findes også på engelsk som PDF.

Mekanisk, fotografisk eller anden form for gengivelse af rapporten eller dele heraf skal ske med fuldstændig kildeangivelse.

TAK!

Rapportens hovedpersoner er alle de mange kvinder, som gennem årene og under arbejdet med denne tekst har fortalt forfatteren deres historier og bidraget med deres egne oplevelser. De er næsten alle anonymiserede, både af hensyn til deres sikkerhed og deres blufærdighed. Desuden har en række navngivne og citerede eksperter medvirket, de fleste gennem interviews. Nanna Giobbi har haft en vigtig rolle som assistent hele vejen igennem, især med indsamling af data. Forfatteren skylder desuden en stor tak til Nanna Vedel-Hertz for journalistisk korrektur, til Lene Mølgaard Kristensen og Elna Søndergaard for juridisk korrektur og til Rajesh Holmen for genlæsning af integrationsafsnittene.

Referencer:

Af pladshensyn er der ikke brugt fodnoter og kun forkortede kildehenvisninger til referencelisten. F.eks. vil et citat fra Amnesty Internationals rapport “You’re going to your death. Violations against Syrian refugees returning to Syria” fra 2021 være henvist til som “(Amnesty2021)”. Rapportens fulde navn kan således findes i den alfabetiske referenceliste bagerst.

“Der er en tendens til at forstå ‘kultur’ og ‘etnicitet’ i visse minoritetsgrupper som årsag til vold og mangel på kønsligestilling. Dette overskygger de strukturelle årsager, som øger migrant- og flygtningekvindes sårbarhed og ulighed i Danmark.”

– fra MOVE Shadowreport til FNs Kvindekomité 2019

“Diskrimination kan defineres som en usaglig forskelsbehandling, som fører til, at en person får en dårligere behandling eller beskyttelse end andre. (...) Det er ikke ulovligt at behandle mennesker forskelligt. Det er tværtimod ofte nødvendigt for at sikre, at alle behandles lige.”

– fra Institut for Menneskerettigheders hjemmeside

INDHOLD

INDLEDNING 7

1. KATEGORIER: HVEM HANDLER RAPPORTEN OM?

Asylansøgere	9
Anerkendte flygtninge	9
Fordrevne fra Ukraine	9
Familiesammenførte til flygtninge	9
Udokumenterede (f.eks. efter afslag)	9
Handlede kvinder	9

2. FRA HJEMLANDET TIL DANMARK

Forhold i hjemlandene	11
Somalia, Iran, Afghanistan	13
Irak, Libanon, Sri Lanka, Syrien, Eritrea, Myanmar.	14
Ringere forudsætninger	14
Rejsen til Danmark	14
Overgreb på rejsen	14
Sikre adgangsveje	16
Ventetid og forsinket ankomst	21
Alene eller sammen	22
Ophold og tilbud i asylcentre	23
Blandede centre	25
Kvindecentre?	26
Afdelinger for kvinder	28
Utryghed og overgreb i centrene	30
Kvinderne på Kærshovedgård	36
Salg af seksuelle ydelser.	39
Isolation og pacificering i centrene	40
At være mor i asylsystemet.	42
Ophold under jorden og i fængsel	46
Årsager til at være under jorden	46
Ingen adgang til rettigheder	46
Fængsling	47
Vold og udnyttelse i Danmark	48
Begrænset hjælp i lovgivningen	49

3. KRITERIER FOR OPHOLDSTILLADELSE OG OPHOLDSSTATUS

A) Asyl	55
Flygtningekonventionen (§7,1)	55
Kvinder som en særlig social gruppe	56
Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (§7,2 og §7,3)	58
CEDAW og Istanbulkonventionen	65
Tortur og voldtægt	67
B) Familiesammenføring	69
C) Særlige grunde og tilknytning	72
Humanitært ophold (§9b)	72
Ganske særlige grunde (§9c stk. 1)	72
Tilknytning til Danmark (§19 + §26)	72
Asylproceduren	75
Sprog	75
Interviews	75
D) Særlove: Afghanistan og Ukraine	78
Risiko for at miste sin opholdstilladelse igen	79
Asyl	79
Familiesammenføring	80
At blive skilt	85
Bortfald	85

4. MODTAGELSE I KOMMUNEN OG INTEGRATION

Arbejdsmarkedet	88
Modvilje mod at gå på arbejde	90
Integration = arbejde	91
Negative forventninger og fordomme	92
Tørklæde og diskrimination	93
Ligestilling?	95
Betydningen af børn	95
Paradigmeskiftet	96
Sverige og Norge har bedre resultater	97
Uddannelse og danskundskaber	100
Danskuddannelse	100
Medbragt uddannelse fra hjemlandet	102
Uddannelse i Danmark	103

Økonomi	105
Lavere løn	105
Fattigdom	105
Ydelser	106
Integrationsansvar for børnene	109
Helbred	112
Forskelle i helbredstilstand	113
Ulige adgang til behandling	114
Brugen af tolk	114
"Etniske smerter"	115
Adgang til permanent ophold og dansk statsborgerskab	117
Sprogkrav og videnstest	118
Arbejdskrav	119
Handicap og dispensation	120

5. DISKUSSION OG ANBEFALINGER

Systemisk eller tilfældig diskrimination?	123
Udenfor og indenfor den danske stats indflydelse	123
Anbefalinger:	
Ankomst og modtagelse:	
1. Lovlig adgang	125
2. Sundhedsundersøgelse og støtte	125
3. Asylproceduren	126
4. Asylkriterier	126
5. Asylcentre	127
Ophold og rettigheder:	
6. Risikoen for at miste sin opholdstilladelse	128
7. Integration/arbejdsmarked	128
8. Danskuddannelse	130
9. Sundhed og helbred	130
10. Permanent ophold og statsborgerskab	131
11. Kurser i rettigheder og ligestilling	131
12. Indsats fra moskeer og muslimske foreninger	132
Opsummering	133

REFERENCER	134
-----------------------------	------------

INDLEDNING

Selvom vi falder længere og længere ned på verdensranglisten på de målbare indikatorer, har Danmark et selvbillede af, at vi har opnået næsten total ligestilling mellem kønnene. Vi er i dag på en 29. plads, mens alle vores nordiske nabolande ligger stabilt i top fem.

Danske kvinder har unægtelig opnået en meget høj grad af uafhængighed og selvbestemmelse sammenlignet med andre steder i verden. Desværre er kvinder, som kommer hertil fordi de har været tvunget til at forlade hjemlandet, helt afhængige af mænd, og mange af dem har været det lige siden de blev født. Fædre, brødre, ægtemænd – og patriarkalske myndigheder, som har udelukket dem fra egne rettigheder og ikke har givet dem lige muligheder. Afhængigheden fortsætter på rejsen hertil i form af smuglere, grænsevagter, tolke og chauffører.

Denne rapport beskriver alle de forhold og mekanismer, som i praksis diskriminerer de kvinder, der kommer hertil som asylansøgere, flygtninge eller familiesammenførte til flygtninge, samt handlede kvinder. Vi har udeladt kvinder, der kommer som arbejdstagere eller gifter sig med en dansker – fordi der for dem gælder lidt andre problematikker.

Kvinderne, som i høj grad selv kommer til orde i rapporten, har ofte en intersektionel sårbarhed i det danske samfund, som efterlader dem nederst i hierarkiet. F.eks. Binta, som er beskrevet på side 77: Hun er ikke bare kvinde, men også lesbisk, analfabet, sort, muslim, fattig og afvist asylansøger.

Disse kvinder er ikke en homogen gruppe, og det er vigtigt at være bevidst om den store risiko for at generalisere og forfalde til stereotyper. Desværre har det danske system svært ved at imødegå deres forskellighed. Den enkelte kvinde indeholder også en dobbelthed: Hun er for eksempel et sårbart voldsoffer, gjort afhængig af andre, men samtidig en sej og stærk kvinde, som løfter et stort ansvar og stædigt arbejder frem mod et mål om selvstændighed, trods sine dårlige odds.

På mange områder fastholder den danske stat kvinderne i en fortsat afhængighed af mændene, samtidig med at den ikke bidrager til at give dem tryghed, og ej heller anerkender deres risiko i hjemlandet på samme niveau som mændenes. Kvinderne mødes med de samme krav som mændene, på trods af at de ofte har langt ringere forudsætninger for at leve op til dem. Det er en strukturel diskrimination, som der har været meget lidt opmærksomhed på.

I denne situation består diskriminationen i at behandle alle ens og møde dem med samme krav, på trods af at de har vidt forskellige forudsætninger.

Der er indført mange lovmæssige tiltag vedrørende minoritetsetniske kvinder i Danmark, som både skal få dem ud på arbejdsmarkedet, og samtidig forsøge at sætte en stopper for undertrykkende kulturer og mønstre fra deres hjemlande, bl.a. tvungne og arrangerede ægteskaber og social kontrol generelt. Det er et vigtigt fokus, men hårdhændede sanktioner er sjældent den bedste løsning.

Den diskrimination, som disse kvinder udsættes for fra statens og samfundets side, er ikke tilsigtet. Den er blot udtryk for en blanding af uvidenhed, benægtelse og et ensidigt fokus på negative elementer i kvindernes egne familier.

Forhåbentlig kan denne rapport bidrage til en bedre forståelse og erkendelse af den strukturelle diskrimination, og hvordan vi kan bekæmpe den i fremtiden.

Michala Clante Bendixen

Illustration: Katrine Clante

1. KATEGORIER: HVEM HANDLER RAPPORTEN OM?

Denne rapport beskæftiger sig med en mindre gruppe kvinder i Danmark: Dem, som af forskellige grunde ikke kan være i deres hjemland, og nu opholder sig her, med eller uden tilladelse. Nogle har forladt hjemlandet alene, andre sammen med familiemedlemmer. Nogle er ankommet efter en farefuld rejse med hjælp fra menneskesmuglere for at søge om asyl, andre har ventet på tilladelse til at blive genforenet med en mand eller far, som rejste i forvejen og fik asyl. Atter andre er blevet lokket hertil med falske løfter, men er endt i voldelige ægteskaber.

Kvinderne falder indenfor følgende kategorier:

- **Asylansøgere**

- kvinder og piger, der er ankommet alene eller sammen med familie, som har ansøgt om asyl og enten afventer svar eller har fået afslag.

- **Anerkendte flygtninge**

- kvinder og piger, der har fået asyl i Danmark, enten efter selv at være rejst hertil med eller uden familie, eller som kvoteflygtninge.

- **Fordrevne fra Ukraine**

- kvinder og piger, der er kommet hertil pga. krigen, hvoraf langt de fleste hører under særloven.

- **Familiesammenførte til flygtninge**

- hustruer og døtre til anerkendte flygtninge, som er ankommet efterfølgende.

- **Udokumenterede, fx efter afslag på asyl**

- kvinder og piger, der lever "under jorden" af forskellige grunde, i frygt for at blive sendt tilbage til hjemlandet: Det kan f.eks. være efter afslag på asyl, et udløbet besøgsvisum eller en udløbet opholdstilladelse som au pair.

- **Handlede kvinder**

- kvinder, som betaler smuglere for at komme hertil, i håbet om et bedre liv og for at arbejde. De ender ofte i moderne slaveri under frygtelige forhold indenfor sexindustrien med en kæmpe gæld, og selv de værste sager fører ikke til en opholdstilladelse.

Der findes mange andre kvinder i Danmark med udenlandsk baggrund, f.eks. kvinder, der er kommet som studerende eller arbejdstagere, eller som familiesammenførte med indvandrere eller danskere. Selvom der er et vist overlap, har disse kvinder nogle lidt anderledes problematikker, da de i mange tilfælde har mulighed for at rejse tilbage igen, og er derfor ikke medtaget i denne rapport.

Kategorien "ikke-vestlige" anvendes i alle danske statistikker, men det er Danmarks egen definition, som FN faktisk kritiserer for at være diskriminerende og stigmatiserende. Vi har derfor undgået at bruge den i denne rapport. De fleste andre EU-lande sondrer kun mellem EU-borgere og tredjelandsborgere. De kvinder, som denne rapport beskæftiger sig med, er delmængder af den danske kategori ikke-vestlige og den europæiske kategori tredjelandsborgere.

Tænketanken Justitia har udgivet rapporten "Usynlige udsatte i Danmark", og kvinderne i vores rapport falder under mindst 3 af de 15 udvalgte grupper: menneskehandlede personer, personer uden lovligt ophold eller med processuelt ophold, og etniske minoritetskvinder i skilsmisse eller samlivsophør – nogle falder også under grupperne enlige forældre i en udsat situation eller ofre for økonomisk vold, og nogle falder under flere grupper samtidig (Justitia2022).

Hennadekoration udført af Aisha Hussain.

2. FRA HJEMLANDET TIL DANMARK

FORHOLD I HJEMLANDENE

Hvis man ser på de lande, hvorfra de største flygtningegrupper er kommet til Danmark de seneste 30 år, er det naturligt nok lande med borgerkrig, krig, etnisk udrensning, diktatur og religiøs undertrykkelse. Men det er også lande, hvor kvinder er meget dårligt stillet. Undertrykkelsen og diskriminationen af kvinder med flygtningebaggrund starter ofte i deres hjemland, og går helt tilbage til de blev født. CEDAW udgiver løbende rapporter om kvinders forhold i de nævnte lande.

Forekomsten af vold mod kvinder, både i hjemmet og udenfor, stiger dramatisk pga. krig og konflikt. Det har desværre også været tilfældet i Ukraine, hvor to ud af tre kvinder over 15 år allerede inden krigens start havde været udsat for en form for vold, ofte fra partneren. Siden krigen brød ud, er antallet af henvendelser fra kvinder eksploderet hos de organisationer, der hjælper. En anden vigtig faktor er, at systematiske voldtægter, seksuel tortur og kidnapninger bruges som våben i mange krige og konflikter, heriblandt også Ukraine. FN vedtog Sikkerhedsresolution 1325 for 22 år siden, som understreger kvinders særligt udsatte rolle under væbnede konflikter (FN2000).

I nogle af landene er kvinder voldsomt undertrykt: Afghanistan, Somalia og Iran. I andre lande er kvinder ikke undertrykt i samme grad, men nyder stadig ikke samme rettigheder og har i praksis langt fra samme muligheder som mænd: Irak, Libanon, Sri Lanka, Syrien, Eritrea, Myanmar. Kun Bosnien-Hercegovina og Ukraine kan siges at behandle kvinder og mænd nogenlunde ens, men selv dér er kvinder ofte udsat for vold. De lande, som er nævnt herunder, er langt fra de eneste, hvor kvinder er massivt undertrykt, det er blot de lande, hvorfra flest er kommet til Danmark.

Handlede kvinder kommer fra helt andre lande, hvor der overvejende er fred men fattigdom, bl.a. Nigeria, Thailand og de tidligere østbloklande. Disse kvinder er ofte vokset op i fattigdom, på børnehjem eller i et hjem med alkoholisme, incest eller vold og tidligt ansvar for egne børn. De opfatter sig selv som migrantarbejdere og ikke som ofre, men betaler ofte af på en kæmpe gæld til smuglere og bagmænd.

TRAFFICKING

På verdensplan udgør kvinder og børn 95% af handlede mennesker. Hidtil har et stort flertal af dem, der identificeres i Danmark også været kvinder, dog har andelen af mænd været stigende de seneste år, og udgør nu næsten halvdelen. I 2021 er 80 personer vurderet som ofre for menneskehandel af de danske myndigheder. De kommer fra 26 nationaliteter, hvor Nigeria og Thailand er de oftest forekommende (kilde: humantrafficking.dk).

TOP 5-NATIONALITETER, ASYLANSØGERE (BEGGE KØN)

2011	
Afghanistan	906
Iran	462
Syrien	429
Serbien	321
Rusland	300

2016	
Syrien	1.253
Afghanistan	1.127
Statsløse	491
Irak	452
Marokko***	353

2021	
Afghanistan*	557
Eritrea**	379
Syrien**	325
Iran	67
Marokko***	67

Kilde: Udlændingestyrelsen

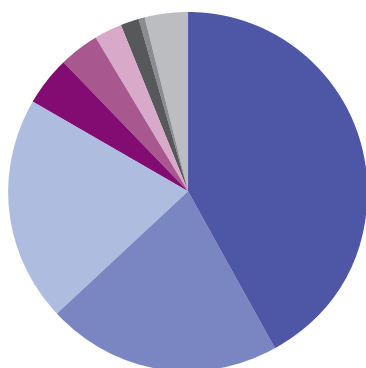
Tallene viser bruttoansøgere, dvs. inkl. Dublin-sager og fjernregistrerede.

*) Størstedelen evakuerede.

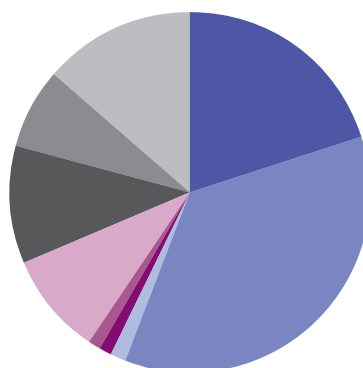
***) Heriblandt en stor andel fjernregistrerede, dvs. personer som allerede havde opholdstilladelse.

****) Næsten alle uledsagede mindreårige drenge.

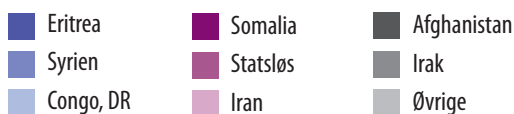
TOP 8-NATIONALITETER, KVINDER 2021

Tildelt flygtningestatus

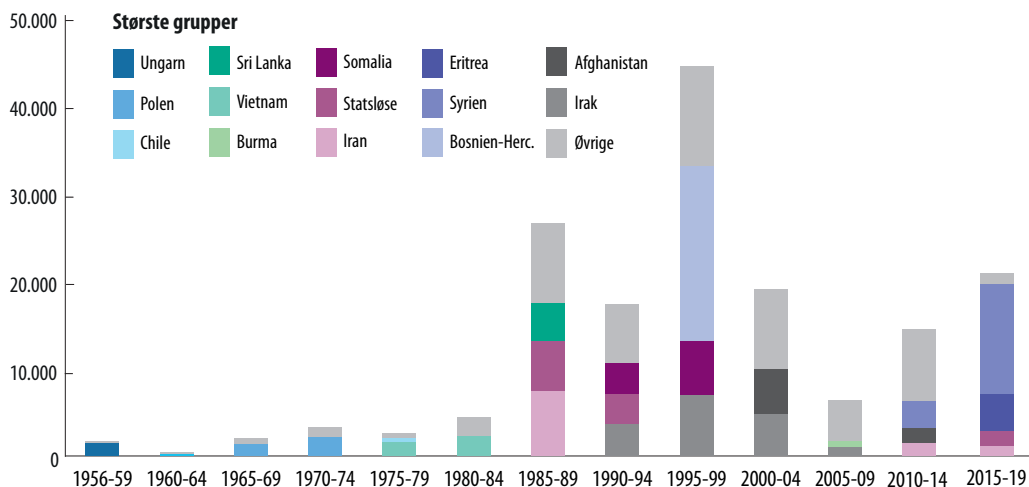
Familiesammenført til flygtning

Kilde: Danmarks Statistik

Familiesammenførte til flygtninge kommer naturligt nok mest fra de samme lande som dem, der får asyl. En del syriere og eritreere er dog kommet som familiesammenført og har senere søgt asyl, og kan dermed optræde i begge grupper. De congolesiske kvinder er imidlertid udvalgt som enlige kvinder eller enker, og optræder derfor kun som flygtninge. Kvinder fra Afghanistan, Iran og Irak har derimod sjældent søgt om asyl efterfølgende og optræder kun som familiesammenførte.

FLYGTNINGE, DER FIK ASYL I DANMARK 1956-2019

Kilder: Udlændingestyrelsen og Dansk Flygtningehjælp

Grafen viser mænd og kvinder samlet. Som det ses, er nogle nationaliteter kun ankommet i en enkelt periode, hvor andre er kommet henover mange år. Kun de største grupper er udvalgt separat.

Somalia, Iran, Afghanistan

I disse lande har kvinder ifølge landets lovgivning begrænsede **juridiske** rettigheder, og der er påbud om at dække krop og ansigt mere eller mindre til. I alle tre lande er vold mod kvinder meget udbredt. I Afghanistan og Somalia er overgreb og tvang i form af for tidlige og tvungne ægteskaber udbredte traditioner, som staten end ikke gør forsøg på at beskytte pigerne imod. I Somalia udsættes næsten alle piger for den mest lemlæstende omskæring, og kvinder kan generelt ikke klare sig uden et mandligt netværk til beskyttelse.

I Afghanistan har undertrykkelsen af kvinder under Taliban nået et niveau, som udgør kønsmæssig forfølgelse, og kvinder og piger får nu asyl alene på grund af deres køn. Kvinder må ikke gå i skole eller arbejde, de er fuldstændig afhængige af deres fædre, mænd og sønner, og må ikke engang gå på gaden uden et mandligt familie-medlem. Ifølge FN har 90% af alle afghanske kvinder været udsat for kønsbaseret vold, størstedelen i form af intim vold fra deres partner.

I Afghanistan og Somalia har kvinder sjældent egen bankkonto, og de opbevarer oftest ikke deres egne personlige dokumenter. I Iran får mange kvinder en høj uddannelse, men de har ikke samme rettigheder, når det gælder arv og forældremyndighed, og vold i hjemmet er ikke strafbart. I en række muslimske lande kan statsborgerskab kun videregives via faren, og han skal være gift med moren. Kvinder kan i nogle lande miste deres eget statsborgerskab, hvis de bliver gift eller skilt.

Irak, Libanon, Sri Lanka, Syrien, Eritrea, Myanmar

Her har kvinder lidt bedre juridiske rettigheder, men udsættes konstant for køns-mæssig **diskrimination** fra både familien og det omgivende samfund. I Syrien kan en voldtægtsmand gifte sig med sit offer, og derved gå fri for straf. Unge kvinder kan ikke bo alene, de kan ikke åbenlyst have en kæreste inden ægteskab, fraskilte kvinder kan blive udstødt, kvinder forventes at tage sig af børn og husholdning, og hvis de uddanner sig eller arbejder, er det ofte indenfor traditionelle "kvindefag". Hustruvold er også udbredt og alment accepteret i disse lande.

Ringere forudsætninger

Kvinder, der kommer fra et af de nævnte lande, har naturligvis ikke haft samme forudsætninger som mændene, eller som danske kvinder. Ikke desto mindre har mange af dem kæmpet stædigt for deres selvstændighed, for at få en uddannelse, og for at blive respekteret som ligeværdige. De er ikke bare ofre, men også oprørere. Rejsen til Danmark er i mange tilfælde en del af kampen for at opnå frihed. Og ofte har kvinderne overkommet de mest utrolige forhindringer undervejs. Afghanske kvinder, som måske er de mest undertrykte i verden, beskrives samtidig som nogle af de stærkeste og modigste mennesker, der findes. I Iran har den seneste modige opstand mod regimet koncentreret sig om kvinders rettigheder og selvbestemmelse, også støttet af mange mænd, under sloganet Kvinde Liv Frihed.

REJSEN TIL DANMARK

Mange kvinder og piger er kommet til Danmark med livet som indsats, og mange har været udsat for ufattelige lidelser på flugten. **Hele 44% af piger og kvinder på flugt udsættes for overgreb undervejs**, ofte af grov seksuel karakter (MMC2018). Det sker ikke sjældent, at de nyankomne kvinder er blevet gravide efter voldtægter på vejen. Desværre er der ikke nogen systematisk undersøgelse efter ankomsten til Danmark af, om kvinderne har været udsat for overgreb, og om de har brug for hjælp. I stedet skal de selv gøre opmærksom på det ved den generelle lægeundersøgelse, og selv hvis de gør det, er der meget begrænset adgang til terapi og psykolog (Munk-Andersen2021).

Overgreb på rejsen

De fleste flygtningefamilier vælger at lade manden rejse i forvejen og lade kone og børn følge efter senere som familiesammenførte. Det gør de, fordi rejsen er så farlig – især for kvinder og børn. Det misforstås dog ofte som om mændene redder sig selv og efterlader deres familie, men i virkeligheden er det omvendt. De løber selv risikoen for senere at kunne bringe familien herop på en sikker måde.

Rejsen til Europa kan tage mange måneder, og indebærer oftest fysiske strabadser som lange vandringer gennem bjerge, ørken eller sne, og sejlture i usikre både. Mad

og drikke er som regel meget begrænset, og mange omkommer af sult og tørst, især på de afrikanske ruter. I kraft af deres fysik er mænd bedre rustet til at overleve sådan en tur end kvinder, selvom begge køn dør af sult og tørst, og mænd også bliver udsat for frygtelige overgreb undervejs.

Undervejs bliver kvinder ofte udsat for seksuelle overgreb, herunder voldtægt, enten begået af smuglere som "betaling" eller af andre flygtninge, der udnytter en sårbar kvinde. De kan også blive kidnappet, hvilket er en stor risiko på rejsen via Libyen – "få din familie til at sende penge, eller vi slår dig ihjel." Kidnapperne ringer ofte familien op, mens de torturerer ofret. Grænsevagter, fængselsvagter og andre myndigheds personer begår også voldtægt og seksuelle overgreb mod flygtningekvinder, eller udnytter deres position til at få kvinderne til at "yde seksuelle tjenester".

Senest har der været beretninger om, hvordan ukrainske kvinder er blevet udnyttet af tilfældige mænd under dække af, at mændene ville transportere dem eller give dem husly. En spørgeundersøgelse blandt 1.000 fordrevne kvinder fra Ukraine viste, at mange havde været udsat for vold og overgreb, derudover havde mange modtaget tilbud om seksuelle tjenester, at blive surrogatmødre, at optræde i pornofilm eller arbejde i sexindustrien (OSCE2022).

Selv når kvinderne ankommer til Europa, fortsætter overgrebene på grænserne, i transitlejre og i smuglernes huse. I de overfyldte lejre er der hverken adskilte toiletter, lys om aftenen, døre med lås eller personale. En lejr på en græsk ø kan f.eks. huse 800 flygtninge og kun have to toiletter, og så kan man selv forestille sig, hvordan en kvinde har det. Der er heller ingen adgang til menstruationsbind eller prævention. **"Disse kvinder og deres børn er flygtet fra nogle af verdens farligste områder, og det er skamfuldt, at de stadig er i fare på europæisk jord,"** sagde Tirana Hassan, crisis response director for Amnesty International i 2016. Og situationen er ikke blevet bedre siden (Amnesty2016).

Tedros fra Eritrea, som kom til Danmark i 2015, fortæller følgende fra sin 4.000 km lange rejse gennem Sahara-ørkenen til Libyen og over havet til Italien: "Vi var alle afkræftede efter seks dages tur gennem den hede ørken i en åben lastbil, med 80 mennesker stuvet tæt sammen. Vi fik næsten ingen mad eller drikke undervejs. Der var en kvinde med på rejsen, som var gravid i syvende måned. Der var stadig halvanden time at gå, før vi nåede båden. Først begyndte hun at kaste op. Så skreg hun. Og så gik hun i fødsel. Ingen af os vidste, hvad vi skulle gøre. Barnet blev født midt på vejen, og det trak ikke vejret. Sammen med tre andre mænd begravede jeg babyen i sandet, løftede den afkræftede kvinde op på et lagen, og bar hende hele vejen til båden. Der blev vi presset sammen 200 mennesker i en båd, som havde plads til 50. Efter seks timer gik motoren i stå. Heldigvis blev vi reddet af den italienske kystvagt, men så heldige var andre både ikke, mange hundrede er druknet på den tur" (Berlingske2015).

Mixed Migration Centre udgav i 2018 rapporten “No choice but to keep going forward...” om kvinders oplevelser af flugt fra Afrika og Afghanistan (MMC2018), og i 2020 udgav de sammen med UNHCR rapporten “On this journey, no one cares if you live or die” (UNHCR+MMC2020) om afrikanske flygtninges vej til Europa gennem et helvede af uendelige ørkener og overfyldte både. På vejen dør mange, og både mænd og kvinder bliver udsat for massive overgreb fra menneskesmuglere, kidnappere og grænsevagter. Smuglerne opbevarer folk i store haller i uger eller måneder, før de kan komme videre, og udnytter kvinderne efter forgodtbefindende. Det fortsætter i detentionscentre fra politi, militser og kystvagter. En stor del af kvinderne bliver udsat for voldtægt og andre seksuelle overgreb. Når kvinderne bliver voldtaget af vagterne i detentionscentre, kan alle fangerne høre det. De fleste centre har ingen kvindelige vagter.

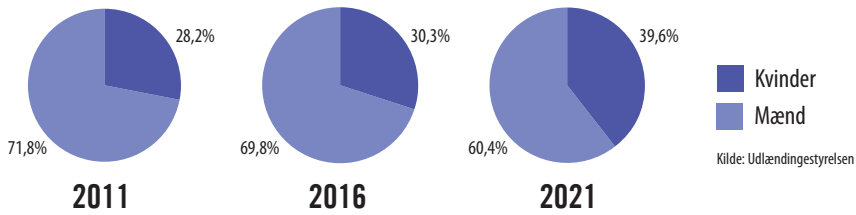
Samuel, som blev evakueret fra Libyen i 2018, fortæller: “Lagerhuset i Kufra var stort, måske 1300-1400 mennesker. Det var værst for kvinderne. Menneskesmuglerne... de kom om natten, fulde eller på stoffer. De kom og tog kvinderne. Det var hårdt at se på, man tænker på sin egen familie. Det blev værre og værre, vi kunne høre dem skribe. Jeg prøvede at forsvare kvinderne, men blev bare tæsket. Kvinderne var de stærkeste på rejsen. De tog sig endda af os. Men efter dette, efter hvad de gjorde ved dem, så ændrede de sig. Jeg kan ikke engang tale om det nu, det gør så ondt. Det var hårdt at se, hvordan kvinderne ændrede sig. Jeg var sammen med min kusine, hun var igennem et meget værre helvede end mig” (UNHCR+MMC2020).

Sikre adgangsveje

At vejen til Europa er så farlig, og at flygtninge er afhængige af menneskesmuglere, skyldes, at alle lovlige veje til at søge asyl er lukket effektivt ned. Flyselskaber og rederier får høje bøder for at tage en passager ombord uden gyldigt pas og visum til Europa. Man har ikke kunnet søge om asyl via en dansk ambassade siden 2002, og det er næsten umuligt at få et besøgsvisum til Danmark, hvis man kommer fra et “asylproducerende” land. Det lykkes nogle fra de usikre lande at få indrejsetilladelse på forhånd pga. studie eller arbejde, men det er mest mænd, der søger og får dem. Kvinders bedste chance for at komme i sikkerhed er **familiesammenføring** – og her kan kravene og kriterierne også være svære at leve op til. Nogle kvinder gifter sig med en mand, de dårligt kender, bare for at komme væk fra et land, hvor de er i fare.

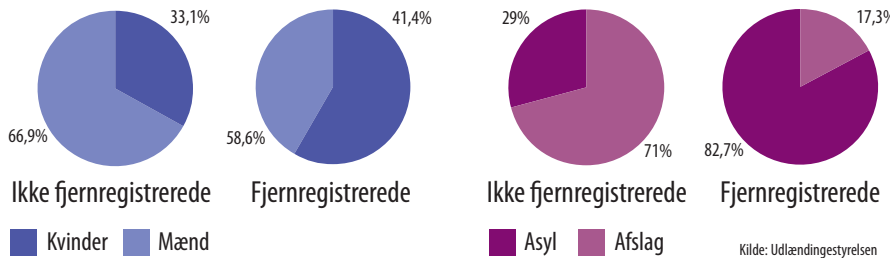
I Danmarks Statistik ser man tydeligt, at familierne bruger den sikre vej via familiesammenføring for kvinderne i langt højere grad end for mændene: 70,8% af familiesammenførte til en flygtning i 2021 var kvinder, hvorimod flertallet af asylansøgere er mænd. Kvinder søger dog i stigende grad asyl efter at de har fået ophold som familiesammenførte, det er de såkaldt “fjernregistrerede”.

KØNSFORDELING FOR ASYLANSØGERE, BRUTTOTALLET

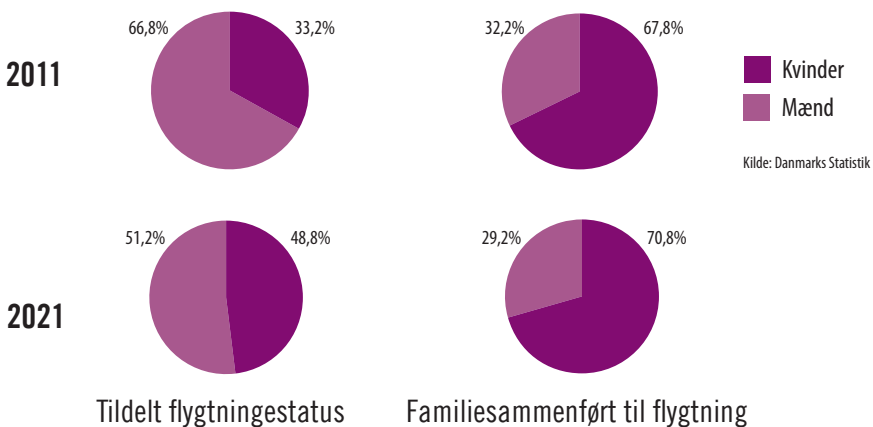
Blandt de asylansøgere, der ankommer til Danmark på egen hånd, såkaldt spontane asylansøgere, er der altid flere mænd end kvinder, som regel udgør kvinderne kun 25-35%. Stigningen i antallet af kvinder efter 2016 skyldes de såkaldt "fjernregistrerede". Blandt de uledsagede mindreårige er der altid meget få piger.

FJERNREGISTREREDE: KØNSFORDELING OG ANERKENDELSESPROCENT 2021

Mange kvinder fra Syrien og Eritrea søger om asyl efter at de er kommet hertil lovligt som familiesammenførte, hvilket forrykker tallene for asyl, da deres chance for at få asyl er langt bedre end gennemsnittet.

KØNSFORDELING EFTER TYPE AF OPHOLDSTILLADELSE

Generelt får kvinder i langt højere grad end mænd opholdstilladelse gennem familiesammenføring, og mænd får i højere grad asyl. I 2011 var to tredjedele af dem, som opnåede asyl i Danmark mænd, hvilket har været den generelle tendens, men i 2021 var der næsten lige så mange kvinder. Dette skyldes, at mange af kvinderne, som fik asyl i 2021, var fjernregistrerede.

Familiesammenføring anbefales som en sikker rejsevej for flygtninge, bl.a. af OECD og UNHCR (OECD+UNHCR2021), og modtagerlandene opfordres til at lette adgangen og udvide den meget smalle definition af "familie", som ikke omfatter alle de familiemedlemmer, man reelt har boet sammen med og forsørget, men kun **ægtefælle og egne børn under 18 år**. Kravene til dokumentation er svære at leve op til for mange, og de lange sagsbehandlingstider udgør et problem – både fordi man ikke er i sikkerhed i den periode, og fordi man kommer bagud mht. integration. Et andet stort problem er, at man som familiesammenført ikke har samme rettigheder, som hvis man havde fået tilkendt asyl. Man er afhængig af den person, man er familiesammenført med, og man kan lettere miste sin opholdstilladelse (se kapitel 3). Desuden kan det være svært at få et nationalitetspas som familiesammenført til en flygtning, og myndighederne vil ikke altid udstede et fremmedpas.

Den normale sagsbehandlingstid for familiesammenføring hos Udlændingestyrelsen er 8-12 måneder, og en klagesag ved Udlændingenævnet tager op mod 2 år. Nogle familier kæmper i mange år, før det lykkes. Særligt de eritreiske flygtninges sager er blevet mødt med umulige krav, og mere end halvdelen har fået afslag. Her beskrives to typiske cases, hvor kvinderne rammes endnu hårdere end mændene.

HIWET

Hiwet blev kærester med Werede i 2013, og de blev gift i Eritrea i 2014. Kun 2 måneder efter de flyttede sammen, blev Werede indkaldt til militæret, og måtte flygte. Han ankom til Danmark i efteråret 2014 og fik asyl i 2015. Kort efter søgte han om familiesammenføring med Hiwet.

De fik afslag, som mange andre eritreere, fordi de kun havde den kirkelige vielsesattest og ikke den civile attest, som de danske myndigheder kræver. Fordi Werede måtte flygte, da han blev indkaldt til militæret, havde parret heller ikke boet sammen længe nok til, at de kunne få familiesammenføring pga. samliv.

Refugees Welcome skrev en klage til Udlændingenævnet, men fik afslag. På samme tidspunkt flygtede Hiwet også fra Eritrea, og Werede besøgte hende flere gange, først i Sudan og senere i Etiopien. Deres datter Kokob blev født i sommeren 2018. Livet som enlig mor, og endda kristen flygtning, er ikke bare hårdt, men direkte farligt i Sudan.

Werede søgte flere gange igen om at få sin familie hertil, men fik afslag – selv da han skaffede en civilattest fra familien i Eritrea. I 2020 blev Werede og Hiwet gift igen i Etiopien, hvor det var lykkedes Hiwet og Kokob at komme til. Men pga. Covid-19 var vielseskontoret lukket i en lang periode, og da Hiwet endelig fik attesten udleveret, havde de skrevet en ny administrativ dato på, og ikke den dag, hvor parret faktisk var blevet viet. Derfor afviste Udlændingestyrelsen ægteskabet, da Werede ikke be fandt sig i Etiopien på den dag, hvor attesten var udstedt.

Hiwet gik til det etiopiske kontor med det danske afslag, og de gik med til at udstede en ny attest, tilbagedateret til den dag, hvor vielsen faktisk fandt sted – inden Covid-19 nedlukningen.

En mandag aften i september 2022 landede Hiwet og Kokob i Aalborg Lufthavn. Parret havde da været adskilt siden Werede flygtede fra Eritrea for 8 år siden, og Kokob havde kun set sin far på enkelte besøg i sit 4 år lange liv. Hiwet havde boet alene i alle årene, først i Sudan og senere i Etiopien, og levet af de penge, som Werede sendte til hende.

Foto på modstående side fra Hiwets og datteren Kokobs ankomst til Danmark.

AKHBERET

Natnael ankom alene til Danmark i 2015 og fik asyl året efter. I Eritrea havde han ikke haft nogen kæreste eller kone. Selvom han var glad for Danmark, ville han helst giftes og have børn med en pige fra hjemlandet. Via sin kusine fik han i 2018 kontakt med Akhberet, som kom fra samme landsby. Akhberet var for nylig flygtet til Etiopien og boede i en flygtningelejr. Hun var 15 år yngre end ham. De snakkede over internettet gennem et års tid, blev forelskede og besluttede at gifte sig.

Natnael rejste til Etiopien i en måned, og de blev gift der. Så snart han kom hjem til Danmark, søgte han om familiesammenføring. Det blev dog et afslag, da Udlændingestyrelsen mente, at forholdet var indledt hovedsageligt med det formål, at hun skulle få opholdstilladelse i Danmark.

Den danske stat er kun forpligtet til at beskytte et familieliv, som er etableret inden flugten. Hvis man ikke har været gift eller boet sammen i en længere periode i hjemlandet, kan man få afslag med henvisning til at man ikke kunne have en berettiget forventning om at bo sammen i Danmark, eller at forholdet er etableret alene med det formål, at hun får ophold. At etablere og opretholde et samliv efterfølgende er praktisk umuligt, da Natnael ikke må være ude af Danmark i mere end seks måneder ad gangen, og Akhberet ikke kan få et besøgsvisum til Danmark – og hvis hun kunne, ville det kun være for tre måneder.

Mange par i denne situation får et barn sammen, fordi det i nogle tilfælde kan stille sagen bedre. Men det ændrer ikke denne type afgørelser. Hvis en DNA-test viser, at den herboende er faren, kan barnet komme alene til Danmark og bo med sin far. Det har nogle par valgt, men barnet vil så måske være adskilt fra sin mor i mange år.

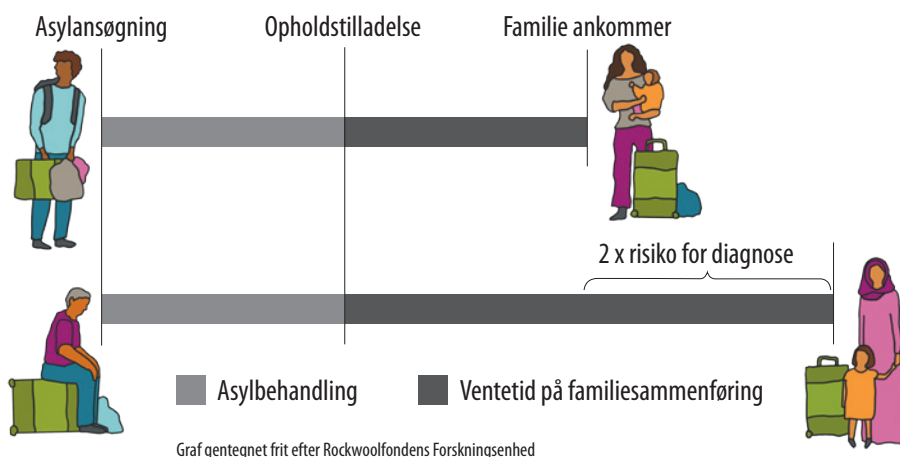
Begge er havnet i en ulykkelig situation, men Natnael er trods alt i et sikkert land, hvor han har en god hverdag. Akhberet er derimod alene i et af verdens mest ustabile og fattige områder, helt uden rettigheder, og ifølge hendes kultur er det utænkeligt at blive skilt fra Natnael og efterfølgende blive gift med en anden mand.

Ventetid og forsinket ankomst

Som familiesammenførte kommer kvinderne hertil flere år efter deres mænd. Hans rejse hertil og behandlingen af hans asylsag tager mindst et år – nogle gange flere. Og så kommer der cirka et års sagsbehandlingstid på familiesammenføringen. Hvis de får afslag, tager klagesagen flere år oveni. Nogle af de syriske flygtninge har ovenikøbet haft en ekstra, lovbefæstet ventetid på tre år. Den er nu sat ned til to år efter, at en dom ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol vurderede, at de tre år var for lang tid.

Den samlede ventetid løber altså typisk op i mindst to år, i uheldige tilfælde kan det ende med fire-fem års adskillelse, og i de værste helt op til syv-otte år. I al den tid har kvinden opholdt sig i hjemlandet eller i et tredjeland, som regel et naboland til hjemlandet, ofte under meget dårlige forhold, hvor de er helt afhængige af, at manden i Danmark sender penge til overlevelsen. Kvinden begynder ofte at tvivle på, om manden mon overhovedet har ansøgt, siden sagen tager så lang tid, selvom han gør alt, hvad der står i hans magt. Det er selvsagt en hård belastning for parforholdet. I nogle tilfælde har manden beklageligvis fået et barn med en anden kvinde under ventetiden.

VENTETID OG MENTALT HELBRED

Manden må typisk rejse i forvejen og efterlade kone og børn i hjemlandet eller i et andet land på vejen. Det betyder, at familien er adskilt, imens han rejser videre alene, får sin asylsag behandlet og ansøger om familiesammenføring. Ventetiden udgør en stor psykisk belastning for alle parter. Et studie fra Rockwoolfonden har undersøgt 120.000 flygtninge gennem 24 år, og man fandt, at fædre, der måtte vente på familiesammenføring, havde en dobbelt risiko for en psykiatrisk diagnose sammenlignet med andre flygtningefædre, og at risikoen øgedes, jo længere ventetiden var. Eftersom mødre ikke var i Danmark, kunne man ikke undersøge, hvor meget situationen belastede dem (RFF2021).

Når kvinden ankommer, har manden ofte lært dansk og fundet et arbejde allerede. Hun er på den måde bagud på point fra starten, og stadig afhængig af hans hjælp. Deres forhold har ofte lidt under den lange adskillelse, men hvis hun vil flytte eller lade sig skille, kan hun risikere at miste sin opholdstilladelse. Det får Danmark kritik for af FN, som omtalt på side 80.

Alene eller sammen

En del kvinder ankommer sammen med deres mand og eventuelle børn; det gælder mest familier fra Mellemøsten og Sydøstasien, da rejsen fra disse lande ikke er helt så farlig og dyr som fra Afrika. De er bedre stillet, da de har været nogenlunde beskyttet og har kunnet støtte hinanden undervejs.

En mindre del af kvinderne ankommer helt alene uden en mand. De er enten flygtet af samme grund som mændene: politisk eller etnisk forfølgelse, eller de er faktisk flygtet fra deres egne mænd: tvangsægteskaber, overgreb, udstødelse. De kan også være flygtet pga. et LGBT+ asylmotiv, f.eks. fordi de er lesbiske eller transkønnede. Disse kvinder er nogle af de mest sårbare på alle måder, og mange har været udsat for overgreb på rejsen hertil.

***Zuleka**, som flygtede med mand og børn fra Afghanistan via Iran, Tyrkiet og Grækenland, fortæller: "En anden dårlig oplevelse var en baby, 7-8 måneder gammel, som græd meget, mens vi var ombord på båden. Smugleren tog babyen fra moren og smed hende i vandet, og vi så babyen synke og ingen sagde noget. Vi var en stor gruppe mennesker, og vi ville ikke fanges af politiet, vi skulle krydse floden uden larm. Smuglerne slog mænd og kvinder, særligt de kvinder, som ikke var vant til at gå langt og sakkede bagud" (MMC2018).*

***Luwam** forlod Eritrea alene med sin 3-årige søn, efter at hendes mand var død under militærtjeneste. Hun oplevede, at der blev taget mere hensyn til hende, fordi hun havde et barn med. Men ofte gav hun sin egen portion mad eller vand til ham, og hun bekymrede sig mere om ham end om sig selv. De rejste i flere uger gennem ørkenen og forskellige opsamlingssteder, og de så mange andre flygtninge dø undervejs. Inden de kom ombord på skibet til Europa, blev alle kvinder med børn sorteret fra, fordi børnene ikke kunne være stille, så de kunne blive opdaget af vagter, når de gemte sig på stranden om natten. Luwam gemte sig med sin søn og fik alligevel lov at komme med, fordi hendes søn godt kunne være stille. For at få ham ombord på skibet skulle hun løfte ham højt op, og det gik galt mange gange, ingen hjælp hende. Han var det eneste barn ombord. De endte med at tilbringe 6 dage på havet, og hun var sikker på, at de skulle dø, men de var heldige. I dag arbejder hun på et dansk plejehjem, og hendes søn går i 6. klasse.*

OPHOLD OG TILBUD I ASYLCENTRE OG UDREJSECENTRE

Som asylansøger er man tvunget til at bo i et asylcenter, selvom man har familie eller venner, man kunne bo hos. Efter seks måneder kan man ansøge om privat indkvartering, men man får ikke altid tilladelse. Hvis man får afslag i asylsagen, er man tvunget til at bo på udrejsecenter. Selve det at bo på et center udgør et endnu større problem for kvinder end for mænd. Centrene er generelt ret store og ligger ofte isoleret, indrettet i bygninger, der tidligere har fungeret som militæranlæg eller sanatorier. Stemningen er ikke indbydende, med lange gange i nedslidte bygninger og sparsomt interiør og dårlig rengøring. Tidligere kunne beboerne selv lave mad i fælleskøkkener, men nu er de fleste steder overgået til kantinedrift som et led i stramninger overfor asylansøgere.

Ved redaktionens slutning var der i alt 2.305 indkvarterede på asylcentre, heraf 1.025 kvinder. Overtallet af mænd har tidligere været langt højere, og det relativt ligelige antal i dag skyldes mest, at størstedelen af ukrainerne er kvinder.

De fordrevne fra Ukraine har haft mulighed for at bo privat fra starten, og derfor har langt de fleste af dem aldrig boet på asylcenter. Der er dog en mindre del, som bor i asylcentre, fordi de ikke har haft midler til at klare sig selv, eller fordi de har fået afslag efter særloven.

Indgangen til politiets og Hjemrejsestyrelsens kontorer i modtagecenter Sandholm, 2022.

Fælles toiletter i udrejsecenter Sjælsmark, 2022.

Udendørs areal i udrejsecenter Kærshovedgård, 2022.

Blandede centre

Generelt er der meget få steder i Danmark, som er helt kønsopdelt. Selv på efterskoler og kostskoler består kønsopdelingen typisk kun i adskilte værelser til piger og drenge i hver sin bygning eller etage. Asylcentrene er heller ikke kønsopdelt, bortset fra enkelte afsnit i visse centre, og de fleste beboere er enlige mænd. Man deler ikke værelse med det modsatte køn medmindre man er et par, men nogle steder deler man køkken og bad, og alle kantiner, kontorer og udearealer er fælles.

Fængsler i Danmark har også hidtil været blandede ud fra en form for ligestillingsperspektiv, men dog med separate afdelinger for mænd og kvinder. I år er Jyderup dog blevet omdannet til det første rene kvindefængsel. Psykolog og forsker i kvindelige indsatte Charlotte Mathiassen er glad for opdelingen, og siger til Politiken (2022): "For hvad er ligestillingen eksempelvis i at lade 20 kvinder afsones med 200 mænd i institutioner, som er indrettet og drives med fokus på mændenes behov?" Den samme vurdering har man ikke lavet omkring asylcentre.

Som nyankommen indlogeres man midlertidigt i modtagecenter Sandholm i Nordsjælland, og under sagens behandling flyttes man til et af opholdscentrene, som alle ligger i Jylland. Hvis man får afslag, flyttes man til et af udrejsecentrene, afhængigt af, om man samarbejder om udrejsen eller ej, og hvorvidt man er et par eller enlig med eller uden børn. Opdelingen efter asylfase blev indført i 2013, og betyder endnu flere flytninger end før. Kun tre centre har særlige afdelinger for kvinder: Kærshovedgård, Avnstrup og Jelling.

På **udrejsecenter Kærshovedgård** udenfor Ikast skal enlige kvinder uden børn bo, hvis de har fået afslag på asyl, eller har fået deres ophold inddraget, og ikke vil rejse frivilligt hjem. Det gælder også, selvom kvindens mand og børn har lovligt ophold i Danmark. Kvinderne bor i en særlig afdeling, som er aflåst. Læs mere på side 36.

På **udrejsecenter Avnstrup** ved Lejre skal afviste mødre med børn samt børnefamilier bo, og her bor også afviste enlige af begge køn, hvis de samarbejder om at rejse frivilligt tilbage. Der er først for nylig etableret en særlig, aflåst gang for enlige kvinder med og uden børn, hvor kvinderne deles om køkken og bad, og der er en tryk stemning med effektiv rengøring fastlagt i ugeskemaer.

Asylcenter Jelling ved Vejle har i dag to særlige barakker for kvinder, hvor man kun kan komme hen, hvis man opfylder kriterierne om at have været udsat for vold, trusler eller menneskehandel, eller hvis man er LGBT+-person. Barakkerne er aflåst, men der er ikke døgnpersonale på centret. Tidligere var der en lille, delvist sikret afdeling for truede kvinder i Center Sandholm, men den blev lukket for nogle år siden.

Der findes desuden centre for uledsagede mindreårige og for personer med særlige behov af begge køn.

Kvindecentre?

Gennem alle årene har der kun været ét asylcenter reserveret til kvinder, med og uden børn. Det var **Center Fasan**, som lå på Frederiksberg i en smuk, gammel bygning, og der var en god og tryk stemning. Da det blev lukket i 2008, flyttede kvinderne ind i en separat del af **Center Kongelunden** ved Kastrup lufthavn. Kvindeafdelingen i Center Kongelunden bestod af mindre barakker med 8 værelser og fælles køkken, hvor kvinderne opbyggede stærke netværk med hinanden på tværs af sprog og kultur i hver barak, og med de mange frivillige, som kom på centret. En af de tidligere beboere gør dog opmærksom på, at selvom en del af centret kun var for kvinder og lå lidt adskilt, så var reception, kontor, klinik og medarbejdere fælles for hele centret, og intet forhindrede mænd i at gå ind i kvindebarakkerne, som ikke var aflåste.

I 2017 måtte man rive hele centret ned, fordi det var angrebet af skimmelsvamp. Kvinderne blev spredt til andre centre, og der har ikke siden været etableret egentlige kvindecentre.

Der var kun ca. 50 pladser til kvinder i Kongelunden, så det var på ingen måde et tilbud, alle enlige kvinder fik – og det er det heller ikke i dag. Antallet af asylcentre og pladser svinger meget, alt efter hvor mange, der ankommer. Lige nu er der kun 17 centre, men selv da antallet i 2016 var oppe på 96 centre, som husede 17.000 beboere, blev der ikke oprettet et eneste center kun for kvinder. Derimod var der flere centre, hvor der kun boede enlige mænd, eftersom de var i overtal.

Fra mange enlige kvinders side er der et ønske om at slippe for mændene i det daglige, og det ville ikke koste ekstra at indrette asylcentre kun for kvinder. Men det er ikke så enkelt, som det lyder, og kvindecentre vil ikke løse alle problemer. Kvinder kan blive udsat for trusler og føle sig utrygge, men de kan også selv true andre og gøre dem utrygge. Hvis man tager alle de enlige kvinder væk fra de blandede centre, vil de gifte kvinder være endnu mere i undertal blandt mændene, og der vil logisk opstå rene mandecentre, hvilket man har dårlige erfaringer med. Tilstedeværelsen af kvinder har en positiv effekt på konflikter, rengøringsniveauet og mængden af frivillige udefra – og det blandede miljø har også andre positive effekter. Mange mænd har gennem årene lært at lave mad af de kvinder, de boede på asylcenter med, og mange er blevet kæresten på asylcentret.

Det er et kompliceret regnestykke at tage hensyn til sårbare personer, og samtidig sikre at sammensætningen af beboere ikke har en negativ effekt. En beboer kan tilhøre forskellige kategorier samtidig, f.eks. kvinde, handlet og udadreagerende – på én gang sårbar og problematisk i forhold til andre beboeres tryghed. Et andet eksempel er de uledsagede mindreårige, som bor på særlige centre – men der er meget få piger, så de udgør et lille mindretal blandt drengene. Gruppen af LGBT+ personer er også svær at placere, og for lille til at fylde sit eget center.

Ansvar for fordeling og adskillelse af forskellige grupper, bl.a. efter køn, ligger dels hos **politikere**, som udstikker de generelle retningslinjer, dels hos **Udlændingestyrelsen**, som har det overordnede ansvar for centrene og fører tilsyn, og dels hos **operatørerne** (Røde Kors og to jyske kommuner), som står for den daglige drift og fordeler beboerne på de enkelte centre.

Udlændingestyrelsens ansvarlige på området svarer på spørgsmålene omkring kvinders forhold i centrene, at de forsøger at balancere de forskellige hensyn bedst muligt ud fra de ret snævre rammer, som både de politiske og de økonomiske forhold giver dem. De vil meget gerne i dialog med kvinderne om deres ønsker, men det er svært at få kvindernes tillid som myndighedspersoner. Fra politisk side er der vedtaget en opdeling af centre efter asylfase; der er blevet lukket ned for at placere særlige beboere i annekser eller individuelle boliger; og Kærshovedgård er bevidst valgt pga. sin isolerede beliggenhed – alt sammen forhold, som gør det meget sværere for styrelsen at finde gode og trygge løsninger, bl.a. for sårbare kvinder. Opdelingen efter fase begrænser også mulighederne: Hvis både den truede og den, der truer, er i udrejseposition og ikke samarbejder, så har styrelsen meget få muligheder for at flytte dem væk fra hinanden.

Røde Kors har været operatør i 38 år, og de første mange år var de den eneste. Ledelsen svarer lidt afglidende på spørgsmålet om rene kvindecentre: "Vi har haft fokus på at indrette de eksisterende centre, som vi er ansvarlige for, på en måde, så det også er trygt for kvinder at bo der." Og det er da også sket i Avnstrup og Jelling – men først indenfor de seneste par år, og Sandholm har omvendt mistet sin kvindeafdeling. Om kvindernes egne ønsker svarer Røde Kors' ledelse: "Vi ser frem til at læse jeres rapport, og vil derefter overveje at gennemføre en undersøgelse af de enlige kvinders vurdering af tryghed på centrene og ønsker til indkvartering i den forbindelse. Vi er løbende i dialog med Udlændingestyrelsen om indkvarterings-systemet, og vil også tage emnet op med dem."

Både for Udlændingestyrelsen og for Røde Kors har det været et stort problem, at **politikere** ikke tillod nogen tomme senge i systemet. Tidligere skulle belægningsprocenten være 95%, hvilket var helt umuligt på et område, hvor antallet af beboere stiger og falder hurtigt og uforudsigeligt. Det førte nødvendigvis til mange flytninger og uheldige sammensætninger af beboere. Heldigvis er kravene til belægning mindre rigide i dag. Men der er stadig en stram økonomi, som ikke tillader mange, små centre med hver sin profil – og fra politisk side er det vedtaget, at asylcentre så vidt muligt skal ligge udenfor tæt befolkede områder (hvilket i sig selv gør dem svært tilgængelige), og at privat indkvartering skal begrænses mest muligt.

Udlændingestyrelsen og Røde Kors ville begge foretrække flere mindre centre tæt på lokalmiljø og transportmuligheder som center Jelling og det tidligere center Brovst, samt adgang til at bruge små annekser og eksterne boliger til beboere med særligt

behov for det. Men fra politisk side er der ikke nogen vilje til at forbedre forhold for asylansøgere, og der er ofte voldsom modstand fra lokalbefolkningen, når der skal åbne et nyt asylcenter i området.

Kalima fra Marokko boede i to år på udrejsecenter Avnstrup med sin datter, som dengang var 12-13 år. Der boede kun tre kvinder på den lange gang, resten var enlige mænd. De delte alle sammen toiletter og bad – en situation, som Udlændingestyrelsen i dag siger, at de ville have påtalt overfor Røde Kors, hvis de så det under et tilsynsbesøg. Hver eneste gang, datteren skulle tisse eller i bad, måtte Kalima følge med hende, fordi de begge var utrygge over mændene. Særligt én ældre mand var meget påtrængende, men hun anmeldte det ikke, for han gjorde ikke noget, fulgte bare efter dem og kiggede. En anden af kvinderne på gangen oplevede, at en mand kom ind på hendes værelse en dag, mens hun sov og havde glemt at låse døren. Kalima gik aldrig tur i det smukke område omkring centret, medmindre de var en flok af kvinder sammen, og hun gik heller ikke i kantinen alene. Da de boede i kvindecentret i Kongelunden, følte hun sig langt mere tryk, og havde slet ikke de samme problemer.

Afdelinger for kvinder

I Center Jelling, som er drevet af Røde Kors, er der for få år siden indrettet to særlige barakker til handlede kvinder, kvinder der har været udsat for æres- eller voldsrelateret kriminalitet eller trusler fra familiemedlemmer/partner, samt LGBT-kvinder med brug for særlig støtte. Man skal vurderes af en socialkoordinator og godkendes af Udlændingestyrelsen for at komme i den særlige kvindeafdeling, hvor der er adgang til samtaler, støtte og tilbud.

Den daglige leder af afdelingen påpeger, at æresproblematikker ofte overses, fordi der kan være tale om unge kvinder, som udadtil virker velfungerende, men kan være meget sårbare. Hvis det er en sag, hvor hun er anklaget for at kaste skam på familiens ære, kan der være en dusør på at angive, hvor hun er – derfor er hun ikke i sikkerhed nogen steder, heller ikke blandt andre kvinder. Det kan være langt mere alvorligt og sværere at slippe væk fra end en voldelig ægtemand.

Handlede kvinder har ofte en anden kvinde som bagmand, en såkaldt mama. Og hun kan jo nemt få adgang til et kvindecenter. Kønsopdelte centre løser altså ikke alt, og man kan også overveje, om det giver bedst mening at opdele beboere på køn eller på den situation, de er i? F.eks. er der både handlede kvinder og mænd, de kunne evt. indkvarteres sammen. Og for LGBT+-personer eksisterer der jo også en særlig problematik – især transkønnede.

Barak særligt til kvinder i asylcenter Jelling, 2022.

Eneværelse på kvindegangen i udrejsecenter Kærshovedgård, hvor en mor og datter har valgt at sove sammen, 2022.

Dr. Victoria Canning, adjunkt i kriminologi ved University of Bristol, har undersøgt forholdene for asylsøgende kvinder i Danmark, Sverige og England. Hun skriver blandt andet: "Ligestilling blev fejlagtigt opfattet som at behandle alle ens, særligt i Danmark og Sverige. For eksempel sagde en Røde Kors-medarbejder, som arbejdede i Sandholm og Sjælsmark: 'Vi skal ikke lave særlige huse for kvinder, de er ikke anderledes, og kan bo i de samme bygninger'" (Canning2019).

Til denne rapport siger hun: "I de centre, jeg besøgte, fik kvinder i særligt sårbare situationer ofte ingen støtte. For eksempel var jeg til stede i et center den dag, hvor en førstegangs fødende blev bragt tilbage fra hospitalet med sin baby. Hun fik meget begrænset omsorg udover hendes nærmeste gruppe af venner, hvilket udgør en risiko for både mors og barns helbred. Ved et andet tilfælde blev børnene til en kvinde, som var blevet indlagt efter selvmordsforsøg, efterladt uden opsyn hos andre beboere, og kvinden måtte tage en taxa tilbage til centret, da hun blev udskrevet fra hospitalet, hvor ingen fra centret havde besøgt hende i de tre dage, hun var indlagt. En anden kvinde, jeg talte med – et offer for menneskehandel – havde aldrig fået tilbudt nogen psykologhjælp. Dette er eksempler på, at kvinders og børns rettigheder bliver seriøst undermineret af de ansvarlige myndigheder og staten."

Canning påpeger, at selve systemet leder til udnyttelse: "Den strukturelle form på det danske asylsystem efterlader kvinder sårbare overfor yderligere udnyttelse og misbrug. Den manglende erkendelse af økonomisk afhængighed hos kvinder, som er i forhold med voldelige mænd, samt den tvungne afhængighed for kvinder med børn, bliver ikke altid taget i betragtning, når kvinder placeres i centre, og heller ikke når det gælder om at vurdere asylsager uafhængigt. Økonomisk afhængighed er dybt forbundet med vold i hjemmet og sårbarhed, og skulle som sådan være centralt i kvinders sager, hvis der er mistanke om udnyttelse eller vold."

Utryghed og overgreb i centrene

Kvinderne føler sig meget utrygge i de store centre blandt hundredvis af mænd. Bare det at hente sin mad i en kantine blandt et flertal af mænd kan være en overvindelse for en enlig kvinde – især de yngre. Centrene ligger ofte isoleret med lange, uoplyste veje om aftenen, og kvinderne er bange for at gå alene hjem. Udenfor center Sandholm er der blevet etableret en sparsom vejbelysning på vejen ind til Allerød, efter pres fra Røde Kors, og særligt af hensyn til kvinderne.

Der er både tale om en reel frygt for at blive udsat for overgreb, især hvis kvinden allerede har oplevet det eller bliver truet, men også en følelse af at få sit råderum begrænset og sin integritet krænket, f.eks. ved at blive udsat for blikke, kommentarer og tilbud.

Europarådets nye anbefalinger til beskyttelse af kvindelige migranter, flygtninge og asylansøgere fra maj 2022 siger bl.a. at: “47) Modtagelse og indkvartering bør ske i områder, hvor kvinder og børn føler sig trygge og har adgang til relevante tilbud og information omkring sundhed, social og juridisk hjælp, uddannelse og nødvendige indkøbsmuligheder” (CoE2022).

Gerd Gottlieb, som har været frivillig støtteperson for mange kvinder gennem mere end 15 år: “Når man taler med især de enlige kvinder i centrene, er sexchikane og angst for overgreb et tilbagevendende tema. Kvinderne fortæller om befamlinger og grove tilbud, når de står i de evindelige køer. Og de færdes helst ikke alene om aftenen på de ofte dårligt oplyste fælles arealer i centrene. I Sjælsmark er det også forbundet med stor angst at være henvist til de fælles toiletter.”

Voldtægter og chikane finder sted og bliver ikke altid anmeldt, bl.a. fordi overgrebsmanden truer offeret til tavshed. Seksuelle tjenester kan også blive en nødvendig betaling for at få hjælp fra mændene, f.eks. et lift i hans bil eller en ny mobiltelefon.

I modtagecenter Sandholm var der førhen en lille, sikret afdeling med otte pladser for handlede kvinder eller kvinder, der trues på livet af familiemedlemmer. Her var indgangsdøren til afdelingen låst, og kvinderne måtte ikke få mænd på besøg. Den afdeling blev lukket for nogle år siden. Udlændingestyrelsen fortæller, at truede kvinder nu enten sendes på krisecenter eller til den særlige afdeling i center Jelling. Det kan dog være en længere proces at få en kvinde på krisecenter, da loven er uklar omkring asylsøgende kvinders rettigheder på det punkt, og det afhænger også af, hvilken asylfase de er i. Det kan ske, at krisecentrene ikke vil tage imod, eller at de ikke har plads. Kvinderne burde kunne blive sendt på krisecenter, hvis de har behov for det. I praksis sker det dog ikke altid, og f.eks. svarede krisecentret Danner på vores henvendelse, at de ikke havde nogen erfaring med den målgruppe.

Saba Khalaj skrev en rapport på eget initiativ i 2019 om vold og trusler på asylcentre (Khalaj2019). Hun siger til vores rapport: “Hvis du spørger asylansøgere, om de føler sig trygge på asylcentret, så har de fleste enten selv oplevet eller været vidne til, at andre blev udsat for trusler, vold eller chikane. Men hvis du spørger centerpersonalet, så har de oftest et indtryk af, at der er fredeligt og nærmest lidt kedeligt på centret, fordi der ikke “sker” noget. Hvis du dykker ned i de indberetninger om vold, trusler eller overgreb, som centrets ledelse skal sende til Udlændingestyrelsen, så kan man konstatere en uoverensstemmelse mellem politiets modtagne anmeldelser om det samme. Der er langt flere politianmeldelser end indberetninger. Desuden er der også et mørketal i sager om f.eks. vold mod kvinder og/eller børn og overgrebsager. I min rapport måtte jeg konstatere, at beboerne har begrænset eller ingen indsigt i retssikkerhed i Danmark eller den generelle anmeldelsesprocedure hos politiet. Endelig vil kvinder og børn tøve med at indgive en anmeldelse, da de frygter, at de fortsat skal bo på samme center som deres gerningsmand”.

Røde Kors svarer følgende på spørgsmålet om, hvad der gøres for at sikre kvinder, som føler sig truede i Sandholm: "I modtagefasen sørger medarbejderne i Center Sandholm for at støtte kvinder, der føler sig utrygge. De indkvarteres i landsbyhusene blandt familierne og opfordres til at tage kontakt til medarbejderne, hvis de er bekymrede." Se foto på næste side.

Operatørernes generelle svar i forhold til vold og utryghed er, at beboerne altid opfordres til at henvende sig til personalet, hvis de har problemer. Som flere af citaterne herunder viser, er det dog langtfra altid, at kvinderne gør det.

Under arbejdet med denne rapport er der kommet flere historier op om ansatte og frivillige på centrene, som har udnyttet deres position overfor kvinderne til at presse dem til seksuelle ydelser. Viceværtten i Lailas historie nedenfor forgreb sig på en anden kvinde, som han havde inviteret hjem til sig selv efter indtagelse af en del alkohol. En midaldrende mand, som en del år tilbage stod for særlige computerkurser til kvinder i Sandholm, forsøgte med skiftende held at indlede seksuelle relationer til flere af kvinderne.

Laila fra Iran kom alene til Danmark som 24-årig. Hun var vokset op i en meget beskyttende familie, og var skræmt fra vid og sans over at være helt alene i et ukendt land. Hun talte ikke engelsk. Efter kort tid i Sandholm, hvor hun nærmest var i chok og kastede al mad op, fik hun en billet og en rejseplan printet ud fra kontoret, og måtte selv finde vej fra Allerød til Hanstholm. Det tog hende en hel dag at nå frem, og hun ankom klokken halv elleve om aftenen til stationen, hvor en slags vicevært fra centret hentede hende. Han var en ældre mand, som var "meget glad for kvinder", og var nærgående overfor hende. Det viste sig, at hun skulle bo i afdelingen for enlige – og at hun var den eneste kvinde blandt 24 mænd! Laila er endda en usædvanligt smuk kvinde. Heldigvis var mændene venlige og hjælpsomme, men udviste en konstant interesse for hende. Hun var stresset og kunne slet ikke leve på den måde, og blev flyttet over i familieafdelingen, hvor hun faldt mere til ro. Senere blev hun kæreste med en af de unge mænd, og hun oplevede at det gav hende mere fred for de andre, men han var voldelig overfor hende, og hun slog op med ham.

Estella fra Uganda har boet 5 år i asylsystemet: "Nej, jeg ville ikke melde det til nogen, hvis jeg blev udsat for et overgreb, hvad skulle jeg få ud af det? Jeg er her jo faktisk, fordi systemet ikke tror på mig. Jeg stoler ikke på politiet, jeg har set dem komme og hente folk midt om natten, når de skal deporteres. Og Røde Kors, de er ligeglade med, om vi lever eller dør. Hvis jeg rapporterer et eller andet problem, siger de bare 'okay', de finder ingen løsning, de er ligeglade med os. De vil ikke vide det, de tror ikke på os."

Bushra fra Irak blev traumatiseret af en oplevelse i et jysk asylcenter, som er drevet af en kommune. Hun boede sammen med sin mand og sine to teenage-sønner, og gik med hijab og hellang kjole. En dag var hun i den bygning, hvor vaskemaskinerne er, den ligger for sig selv og er dårligt oplyst. En fremmed mand pressede hende pludselig ind mod væggen og prøvede at voldtage hende, men hun sparkede og slap væk. Hun fortalte ikke sin mand om hændelsen, fordi hun var bange for, at han ville slå manden ihjel eller få et hjerteanfald (han havde dårligt hjerte). Det lykkedes hende at blive flyttet fra centret, men efterfølgende var hun bange for fremmede og bange for at forlade værelset. Hun fik sønnerne til at vaske tøj, købe ind osv. Først 4 år senere fortalte hun, hvad der var sket til en veninde og en støtteperson. De anmeldte det til centret, men da var det desværre alt for sent.

Sahra fra Iran fortæller om en oplevelse, hun havde i center Sandholm for mange år siden: "Sandholm var helt overfyldt, så vi boede i sådan nogle vogne, som håndværkere bruger, og væggene var meget tynde. Jeg boede sammen med min lille datter, og ved siden af boede en kvinde fra Somalia. En nat hørte jeg, at hun blev voldtaget. Det var helt tydeligt – hun græd og tiggede, men en eller anden mand fik sin vilje med hende. Jeg løb op til vagten i den anden ende af centret og efterlod min sovende datter. En af Røde Kors-mændene kørte mig hurtigt tilbage i deres lille vogn, og bankede på hos min nabo. Da hun åbnede døren, var hun alene. Vi spurgte hende på engelsk, hvad der var sket. Hun så meget bange ud, og rystede bare på hovedet: "No problem, no problem!" Røde Kors-manden tilbød hende at komme med ham til kontoret, men det ville hun ikke. Efter det så hun altid ned i jorden, når vi mødtes."

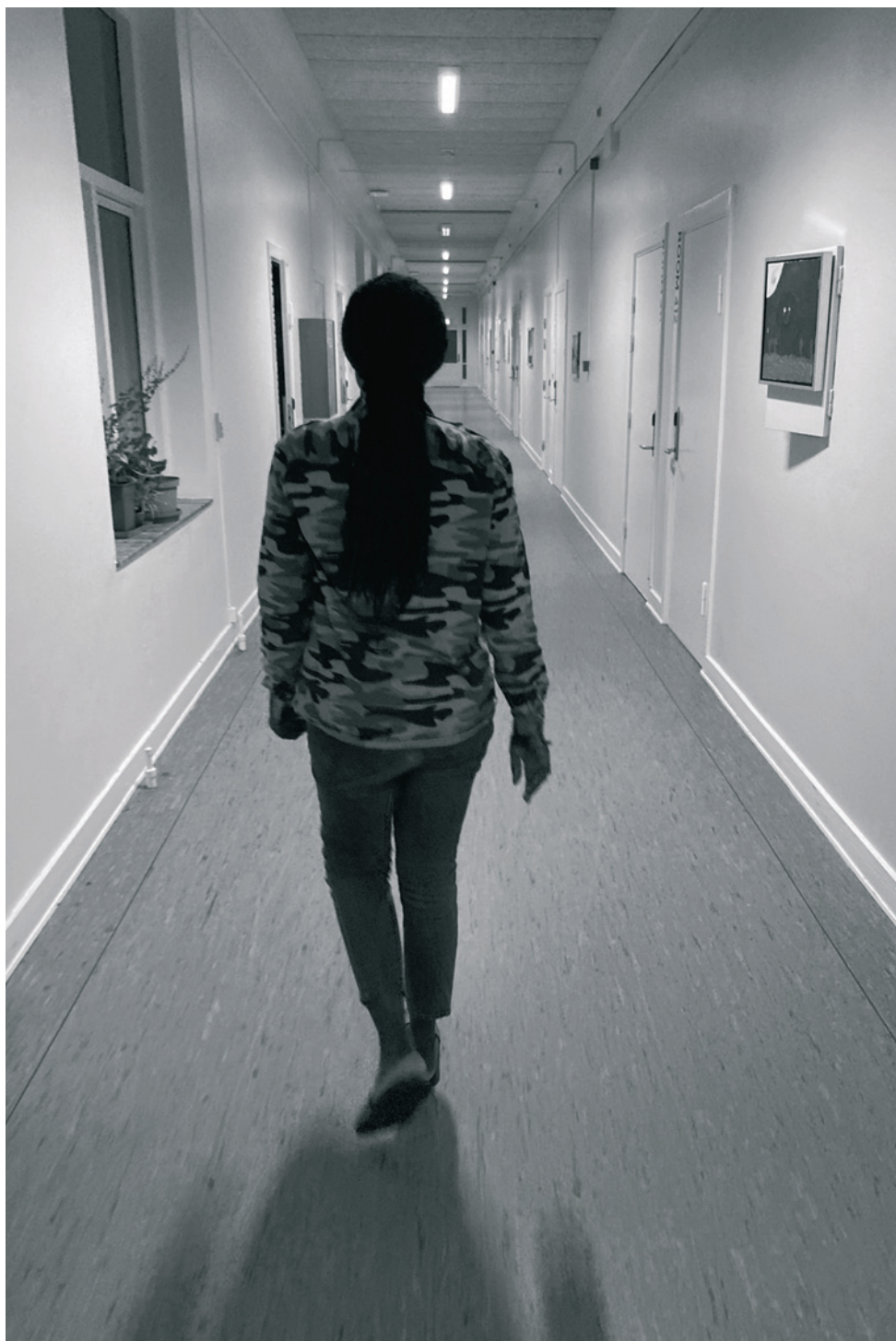
I forgrunden de såkaldte "landsbyhuse" i modtagecenter Sandholm, 2022.

Tone Olaf Nielsen har i over 10 år været leder af Trampolinhuset, et medborgerhus for asylansøgere og flygtninge, hvor hun også har haft ansvar for husets særlige kvindeklub. Hun fortæller bl.a. om en kvinde, som var blevet gruppevoldtaget i Sandholm, og endte med bare at blive flyttet til et andet center, fordi krisecentrene efter sigende kun kan tage imod en vis kvote af kvinder uden opholdstilladelse, og kvoten var fyldt. “Jeg har fået fortalt om adskillige overgreb i centrene, og ofte sker der ingen anmeldelser, fordi kvinderne ikke opfatter Røde Kors eller kommunen som nogle, der beskytter deres interesser, og fordi de frygter, at det kan få negative konsekvenser. F.eks. kan man vælge at flytte hende for at beskytte hende, men dermed mister hun samtidig sit netværk, og hendes børn skal måske skifte skole. Hun kan også blive udsat for yderligere trusler og chikane, fordi hun har “sladret”. Kvinderne har det generelt dårligt med at bo i de store centre, hvor der er en overvægt af enlige mænd, og centrene kombineret med, at de slet ikke har nogen penge til rådighed, gør dem meget isolerede og utrygge.”

Aisha fra Palæstina, som har boet på mange forskellige centre med sin familie i 10 år, fortæller om at være kvinde: “Kort efter, at jeg kom til Danmark, i center Sandholm, oplevede jeg, at en mand, som jeg opfattede som en ven, forsøgte at kysse mig og holde mig imod min vilje. Jeg anmeldte det ikke, det havde ikke gjort nogen forskel. Lige siden har jeg undgået at være alene med mænd, det gør mange yngre kvinder i centrene. Det betyder, at vores muligheder er mere begrænsede, vi kan f.eks. ikke bruge et opholdsrum eller sidde på en bænk udenfor, hvis vi ikke har vores mand eller flere andre kvinder med. Det er noget andet ude i samfundet – der kan du gå et andet sted hen. I centrene er du tvunget til at opholde dig sammen med de mænd, der hele tiden kigger på dig, kommer med ubehagelige tilbud og kommentarer, og måske endda møde ham, der gjorde noget imod dig.”

Haya fra Syrien rejste alene fra Syrien via Libanon, Ægypten og Tyrkiet, og ankom til Danmark, da hun var 21 år. Hun ville finde et sted, hvor hun kunne gå i fred, og få en karriere som kvinde. Hendes forældre havde opdraget hende til, at der ikke var forskel på piger og drenge. Hun boede i ni måneder i et asylcenter indrettet på et vandrehjem i Thisted, inden hun fik asyl. At bo dér er det værste, hun har oplevet – værre end at forlade sin familie, værre end bådturen til Grækenland. I lejren var der 30 mænd og syv kvinder. “Mændene havde ikke set kvinder i lang tid. Det føltes ikke sikkert at være der, og selv om jeg bad om at blive flyttet, fik jeg at vide, at der ikke var noget at gøre”, fortæller hun i magasinet Femina (2022).

Den aflåste kvindegang i udrejsecenter Avnstrup, 2022.

Kvinderne på Kærshovedgård

Kærshovedgård er udrejsecenter for enlige afviste asylansøgere, som ikke samarbejder om hjemrejse, og som via de "motivationsfremmende foranstaltninger" skal presses til at rejse hjem frivilligt. Kvinderne udgør kun en ganske lille gruppe blandt mændene: Ved redaktionens slutning boede der **193 personer, hvoraf de 17 var kvinder**, i alderen 20 til 75 år. De fleste af kvinderne kom fra Iran, resten fra Syrien, Afghanistan, Palæstina, Myanmar, Somalia og Cameroun.

Mange af mændene er bare afviste asylansøgere, men andelen af udvisningsdømte er stigende. Tal fra 2021 viste, at ud af de dengang 257 beboere havde 97 af dem på det tidspunkt i alt 266 domme for grov kriminalitet, herunder 86 domme for vold, tre for terror og 160 for "anden personfarlig kriminalitet" (FT2021).

Enkelte er udelukket fra at få asyl pga. mistanke om krigsforbrydelser. Omvendt er næsten alle kvinderne bare afviste asylansøgere uden dom, og nogle få er handlede kvinder. En enkelt er dømt for menneskesmugling, og en anden var på Tålt Ophold indtil for nylig som "fremmedkriger", men har nu fået sin opholdstilladelse tilbage. Kvinderne bor i en særlig del af det store center med plads til 30, og de har egne værelser i modsætning til mændene. De skal dog deles om 3 toiletter og 2 brusere, hvoraf den ene ikke altid virker. De skal hen i den fælles kantine tre gange om dagen og stå i kø sammen med mændene, og spiser så i et hjørne af kantinen. Som regel følges de alle sammen derover. De må ikke lave mad, men efter at kaffemaskiner og brødristerere i de første år blev konfiskeret, tillader man nu et lille tekøkken. Maden i kantinen tager ikke hensyn til diabetes og forhøjet blodtryk, og det er et stort problem for flere af kvinderne.

Adgangen til centret er meget vanskelig: den nærmeste offentlige transport og de nærmeste butikker er i Brande, som er syv km væk. Vejen går gennem en tæt skov og åbne marker næsten uden bebyggelse. Det er slemt nok for mændene at skulle cykle den vej, hvis de ikke har venner eller familie, som henter dem i bil. Men for kvinderne er det helt umuligt – de kan som regel ikke cykle, og de er bange for den lange, ensomme vej. Den eneste måde, de kan forlade centret på, er ved at betale 50-100 kr. til en af de få mandlige beboere, som har en bil – og disse få biler bliver nu konfiskeret efter "smykeloven". Penge får de ingen af, så det er kvindens familie, der må betale, hvis hun er så heldig at have sådan en.

Flere mødre bor i Kærshovedgård, selvom deres børn har ophold eller endda er danske statsborgere og bor hos faren. Mødrene har meget begrænsede muligheder for at være sammen med deres børn, fordi centret ligger så isoleret, og der er opholdspligt. De får kun lov at overnatte udenfor centret to x to dage om måneden efter ansøgning.

I regeringsgrundlaget fra december 2022 står der, at man vil “reducere antallet af beboere på Kærshovedgård – eksempelvis ved at flytte nogle af de kvindelige beboere til en anden lokation.” Men der er endnu ikke taget konkrete skridt.

Europarådets nye anbefalinger til beskyttelse af kvindelige migranter, flygtninge og asylansøgere fra maj 2022 siger bl.a. at: “104) Når det handler om at sende tilbage til hjemlandet, skal der tages hensyn til menneskeretlige forpligtelser, især til retten til familieliv, i overensstemmelse med international lovgivning og praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, og til kvindens sårbarhed, navnlig i forhold til hendes helbredstilstand, f.eks. graviditet. Med hensyn til at sende piger tilbage, skal barnets tarv være det primære hensyn” (CoE2022). Europarådets anbefalinger stemmer dårligt overens med fortællingerne herunder:

Gerda Abildgaard bor i Ikast, og er pensioneret skolelærer. Hun har været frivillig blandt kvinderne siden Kærshovedgård åbnede. Hendes hjerte bløder især over mødrene, som adskilles fra deres børn. Gerda fortæller om en af mødrene, som flere dage om ugen forlader centret kl. 7 om morgenen og rejser hele vejen til Nordjylland for at være sammen med sine tre børn, og skal være tilbage inden kl. 23. Men et par gange er det gået galt, bl.a. for nogle år siden, hvor der var voldsom snestorm, og alle blev frarådet at køre ud. Togene kørte ikke, så hendes mand måtte køre hele vejen til Kærshovedgård, med fare for liv og lemmer. Kvindens afslag på familiesammenføring skyldes bl.a. at parret fik det meget dårlige råd at lade sig skille for at bedre hendes chancer for asyl.

Nahid er en midaldrende kvinde fra Iran, som har boet på centret lige siden det åbnede for 6 år siden. Hun får jævnligt tilladelse til at besøge sine voksne døtre i København, men det kan være meget svært at nå tilbage til centret inden kl. 23 om aftenen. Selv de gange, hvor hun har testet positiv for Covid19 har hun ikke fået lov at blive hos døtrene, på trods af smittefaren i toget. Hvis man udebliver én nat, risikerer man 40 dages fængsel, fortæller hun.

Sahar, en syrisk pige på 21, som mistede sin opholdstilladelse efter at have boet syv år med sin mor og sine søskende i Danmark, beskriver sit ophold i Kærshovedgård sådan her i Politiken: “De kigger, og når jeg kigger ligeud, bliver de ved med at kigge. Det er, som om de aldrig har set en pige før”. Hun har aldrig talt med nogen af dem, og ved ikke, om de er søde og flinke eller det modsatte. Hun ved heller ikke, hvem der har begået voldtægt, og hvem der er helt uskyldige. Hun ved bare, at hun er utryk.

Mariam fra Syrien fik som 20-årig og gravid inddraget sin opholdstilladelse og blev sendt til Kærshovedgård. Hun var kun 13 år, da hun forlod Syrien sammen med sine forældre, men fik som den eneste i familien besked på at rejse tilbage til Syrien i sensommeren 2021 – selvom hendes mand og kommende barns far stadig havde opholdstilladelse. Hun fik opholdstilladelse påny, da hun var i ottende måned.

ANGEL

Angel er 26 år og kommer fra et vestafrikansk land. I dag bor hun på asylcenter Avnstrup med sit barn. Hun boede på Kærshovedgård i seks måneder, imens hun var gravid. Det var meningen, at hun først skulle flytte fra Kærshovedgård til Avnstrup i ottende måned af graviditeten, men med hjælp fra Røde Kors fik hun lov at flytte i sjette måned.

Mens hun boede der, var de 35 kvinder om to toiletter. Det er ikke så nemt, når man er gravid og skal tisse meget ofte og med kort varsel.

Hun fortæller, at hun aldrig gik alene rundt på Kærshovedgård, men bare hentede maden i kantinen og gik tilbage til sit værelse. Hvis hun ville gå en tur, gik hun altid sammen med nogle af de andre kvinder. I kantinen var der nogle gange uroligheder, og mændene kastede med tallerkner med mad.

Angel har ikke selv været udsat for noget, fordi hun aldrig gik rundt alene, men hun hørte om nogen, der var blevet voldtaget – hun mente, at de havde anmeldt det, men at der ikke rigtigt var blevet handlet på det.

Som nævnt tidligere, går der ingen offentlig transport til Kærshovedgård, så man er afhængig af at få et lift i bil fra centeret til stationen, som ligger langt væk, og det koster 50-100 kr. hver vej. Angel havde engang aftalt at blive hentet af en beboer i bil, men han var taget ud i weekenden, og hun ventede derfor ved stationen i to timer om aftenen i kulde. Hun ringede til centeret, men de ville ikke hente hende. Til sidst tog hun en taxa og brugte alle sine penge på at betale den, men det var bedre end at risikere 40 dages fængsel for at overtræde opholdspligten.

Kvindeafdelingen ligger næsten lige indenfor porten. Der var altid politi, og der var videokamera i indgangen til kvindeafdelingen, ellers ville mændene ifølge Angel bare komme ind og gøre, hvad der passede dem.

Salg af seksuelle ydelser

Beboere i udrejsecentre får slet ingen penge, og må heller ikke arbejde. En togbillet til København fra Kærshovedgård koster mange hundrede kroner, og desuden er der udgifter til telefon, tøj, frisør, hygiejneartikler, cigaretter, eller hvad man ellers har brug for. For kvinder kan den eneste måde at skaffe penge på være at sælge sin krop, indenfor eller udenfor centret. En frivillig i center Sandholm fortæller, at man kunne købe sex for 50 kr. dengang hun kom i centret for ca. 10 år siden, og det foregår sandsynligvis stadig. Dette er dog aldrig blevet undersøgt systematisk. Nogle mænd lover også kvinderne, at de vil gifte sig med dem og give dem opholdstilladelse, og forsvinder så.

Når det ikke er et frit valg, men noget kvinderne er nødt til, medfører det ofte voldsom skyld og skam og selvhad, og samtidig rygtes det hurtigt blandt andre beboere, som kan nedgøre hende for det. Handlede kvinder fortsætter ofte deres sexarbejde, mens de bor på asylcentre, nogle kvinder presses til at sælge deres krop, fordi systemet ikke giver dem nogen alternativer, og andre kvinder mistænkes for at gøre det, selvom de ikke gør det.

***Kvinde i midten af 20'erne:** "Jeg er alene i denne lejr. Folk ser på en enlig kvinde i en lejr og snakker, de siger hun går ud for at gøre noget grimt, for at tjene penge. De giver os jo kun mad. Det er ekstremt svært at være en enlig kvinde i en lejr, den måde folk ser på dig og snakker om dig. At være en enlig kvinde er det samme som at være en dårlig kvinde" (Jaffarson2021).*

***En ung pige fra Somalia,** som bor på Kærshovedgård, fortæller: "Jeg har set en artikel i avisen om, at kvinder på Kærshovedgård sælger sex. Nu tror alle, at vi alle sammen gør det, både min familie og mændene i centret. Det er der ingen af os der gør, det er flere år siden, og det gør mig virkelig vred at de skriver sådan noget."*

***Aisha fra Palæstina** fortæller om en ung, asiatisk kvinde, hun lærte at kende i Sandholm. Hun var veluddannet og politisk flygtning. I det overfyldte center var hun blevet placeret i en af skurvognene i den fjerneste ende. Der var en ældre mand, som altid gik frem og tilbage og kiggede ind ad hendes vindue. Da hun spurgte kvinden om ham, sagde hun, at sådan var det at være en asiatisk kvinde – alle mænd tror, du er prostitueret. Kvinden havde mentale problemer og var deprimeret, så hun havde et misbrug af cigaretter, piller og stoffer. For at finansiere det, lod hun sig overtale efter flere års ventetid i asylsystemet, til at give mændene visse ydelser mod penge. Det blev starten på en alvorlig deroute. Da hun fik afslag på asyl, gik hun under jorden og levede som hjemløs, hvor hun blev udsat for vold og overgreb. Da hun meldte sig i asylsystemet igen, blev hun fængslet og deporteret.*

Isolation og pacificering i centrene

Udover utrygheden og den øde beliggenhed oplever kvinder også andre årsager til en mere isoleret og mere indholdsløs tilværelse i asylcentre end mændene. Kvinder har ofte ansvar for børn, og det binder dem til centret i det daglige. Der er ingen pasningstilbud til børn under tre år, og hvis der er børnehave i centret, skal børnene hentes til frokost, så mødrene kan ikke nå at tage væk fra centret. Desuden er den økonomiske situation meget hård for kvinder med børn – i de almindelige asylcentre får de en meget beskedent ydelse udover maden, men i udrejsecentre får de ikke en øre. Mad kan bestilles via nettet for et vist beløb, og der udleveres tøj og sko et par gange om året fra genbrugslageret. Transport får man kun dækket, hvis det er nødvendigt (skole, læge, advokat o.l.).

Katrine Sypli Kohl, som har forsket i aktivering på asylcentre, beskriver, hvordan kvinder rammes hårdere, og påpeger, at kvinder ikke tilbydes kurser og aktivering i samme grad som mændene: "Et eksempel er de vilkår, kvinder tilbydes i centrene skrabede aktiveringsprogram. Der er blandt andet ikke mulighed for at få passet børn og andre afhængige pårørende i det omfang, der ville muliggøre fuld deltagelse i voksenuddannelse og aktivering. Dette rammer kvinder hårdere end mænd, da flere kvinder har og tager omsorgsrollen. De aktiveres derfor som hjemmegående omsorgspersoner i stedet for at være sikret danskuddannelse og mulighed for at begynde at samle erfaring og netværk, der på længere sigt ville hjælpe dem til at få fodfæste i Danmark og opfylde kravene for permanent ophold" (Sypli2021).

Rigsrevisionen konkluderede i en rapport i 2016, at 81% af kvinderne på danske asylcentre, som har børn i vuggestuealderen, ikke blev tilbudt den dansk-undervisning og aktivering, som de havde krav på. Regeringen havde nemlig ikke afsat penge til børnepasning til børn mellem 1-3 år, hvorfor udbyderne (Røde Kors, Tønder og Vesthimmerland kommuner) var nødt til at pålægge mødrene ansvaret. I den efterfølgende Hjemrejselov var der heller ikke taget højde for kvindernes omsorgsarbejde – der er derimod indført en mulighed for at fritage dem fra deltagelse i undervisning. Det må så tilføjes, at undervisningen og aktiveringen er yderst begrænset, så kvinderne går ikke glip af så meget (Rigsrev.2016).

I udrejsecentre er der slet ingen aktiveringsprogrammer, for der er formålet jo netop at gøre livet så ubærligt og indholdsløst som muligt. Her rammes kvinderne igen hårdere, fordi de har sværere ved at forlade centret, især hvis de har børn. Mændene har nemmere ved at finde lidt sort arbejde via venner, og nå tilbage til centret om aftenen før tidsgrænsen.

Heldigvis er der frivillige, som besøger kvinderne i de fleste centre, og inviterer dem udenfor. Kvinderne er gode til at skabe netværk, og de hjælper ofte hinanden med at oversætte, passe børn osv. Men det er kvindernes og civilsamfundets fortjeneste, i opposition til myndigheder og regler.

Dr. Victoria Canning peger i sine undersøgelser af kvinder i det danske asylsystem blandt andet på, at selv nogle af de kvinder, som faktisk har mulighed for at deltage i aktiviteter eller forlade centret, vælger at isolere sig. Hun citerer to ansatte på udrejsecenter Sjælsmark for at sige: "Nogle af kvinderne gemmer sig faktisk på deres værelser og kommer ikke ud." Selvisolation kan skyldes en række faktorer såsom utryghed og angst i forhold til mændene, manglende sprogkunderskaber, eller mentale og fysiske problemer (Canning2019).

Desuden peger Canning på, at de gentagne flytninger mellem centrene udgør et problem: "Effekten af at flytte kvinder rundt mellem centrene bidrager til de relative skader, som de udsættes for, og hvis de er mødre, gælder det også deres børn. Ingen af centrene er egnet til langvarigt ophold, men sikkerhed og tryghed er fundamentale i Maslows behovspyramide. De undermineres, når familier, venskaber og rutiner fjernes eller afbrydes, og skaber gentagne mønstre af isolation og følelsesmæssige skader." Kvinder bliver flyttet af flere grunde: Hvis de overgår til en anden fase i asylsagen (centre er reserveret til én fase), hvis et center skal lukkes eller bruges til andre formål, eller som reaktion på chikane eller problemer med en anden beboer.

At være mor i asylsystemet

Mange kvinder kommer med deres børn til Danmark, eller får børn mens de er asylansøgere. En del har også været nødt til at efterlade børn i hjemlandet eller et tredje land, har oplevet at børn døde undervejs eller har mistet kontakten til deres børn, og ved ikke, om de har det godt. For alle mødrene fylder børnene meget, både bekymringerne for dem og ansvaret for dem. Men systemet er indrettet på en måde, der gør det umuligt for dem at yde den omsorg og være de rollemodeller, som de gerne vil være.

Som asylansøger får man frataget al selvbestemmelse som forælder. Man kan ikke bestemme, hvor man skal bo, eller hvor barnet skal gå i skole, og i mange centre kan man ikke en gang lave mad til sit barn, men må spise hvad der bliver serveret i kantinen på faste tidspunkter. Tøj, legetøj osv. kan man ikke selv købe, det må man modtage som almisser. Selv frivillige og Røde Kors-medarbejdere bidrager – i den bedste mening – til at fratage forældrene deres forældrerolle.

Opdragelsen af børnene er ofte et konfliktpunkt, især for de kvinder, som ikke bare dukker nakken og holder lav profil. Ofte bliver de mistænkt for at øve vold mod deres børn eller på andre måder have en dårlig indflydelse på børnene. En del har oplevet, at børn bliver fjernet af kommunen, eller har været igennem psykologundersøgelser omkring deres forældreevne. En absurd vinkel er, at hvis et barn bliver fjernet fordi forældrene (oftest moren) ikke kan yde tilstrækkelig omsorg, kan det i visse tilfælde udløse en opholdstilladelse. Med andre ord: Hvis det lykkes asylsystemet gennem årene at nedbryde en afvist mor tilstrækkeligt effektivt, kan hun og barnet få lov at blive her – men ikke sammen.

Børnene reagerer voldsomt på at vokse op i asylsystemet, og udvikler ofte mentale problemer og reaktioner, som bestemt ikke gør det lettere at være en god mor for dem. En psykolograpport fra Røde Kors dokumenterede tilstanden hos børnene i udrejsecenter Sjælsmark i 2019. Den fandt, at 61% sandsynligvis opfyldte kriterierne for en psykiatrisk diagnose, og at cirka halvdelen af de større børn havde symptomer på PTSD. En opfølgende undersøgelse fra Avnstrup i år bekræfter det samme billede (RødeKors2019+2023).

I de familier, hvor der er en far, ser man en trinvis opløsning af familiemedlemmernes roller: I den første periode (fase 1 og 2) bukker faren under, fordi han fratages sin rolle som forsørger og ansvarlig. I den næste periode (fase 3) bukker moren under, fordi den tvungne kantinemad og manglen på ydelser fratager hende arbejdet i køkkenet og den omsorg, hun kunne udvise gennem at købe ind og lave mad. Sideløbende indtager børnene rollen som dem, der via sproget og deres skolegang forstår systemet bedre end forældrene.

Gerd Gottlieb, som har været frivillig støtteperson for mange kvinder gennem mere end 15 år, fortæller: “Det med smerten over den svækkede, ja tabte forælderrolle, er nok det, som jeg har bidt mest mærke i igennem alle årene. Det smerter ikke mindst kvinderne, at de ikke kan sikre deres børn ordentlig tryghed, når de ikke selv kan bestemme over deres egen tilværelse. De mister også autoritet i børnenes øjne. Og i forhold til de lidt større børn er det smerteligt, at man ikke kan give dem et perspektiv på fremtiden, ligesom det piner forældrene, at de ikke kan hjælpe deres børn til almindelig skolegang. Problemerne skifter med børnenes alder. Mødre til de små tre-fem-årige er ved at gå i spåner over at skulle styre dem på et frimærke af et værelse i centret, og mødre til de unge er vildt nervøse, når deres store børn stjæler sig med S-toget i håb om spænding og romantik i det københavnske natteliv.”

Aisha fra Palæstina, mor til fem-årige Ahmed: “Vi klarer os i centret, fordi vi har mange venner udefra, der støtter os. Men det betyder, at intet kommer fra mig selv, alt, hvad min søn har brug for, kommer fra andre – alt hans tøj, legetøj osv. Han har lært sig at bede om ting, når han møder fremmede. Men han burde opleve, at tingene kom fra hans forældre – ikke fra fremmede. Når børn ikke oplever, at deres forældre har styrke og magt over situationen, bliver de utrygge.”

Ahmed, fem år, har boet to år i udrejsecenter Sjælsmark: “Jeg er ikke bange for noget – kun Gud. Og så politiet, de vil tage os – også kommunen. De tager børn fra forældrene.”

Estella fra Uganda har boet i seks forskellige centre gennem hendes fem år i Danmark, og bor nu i Avnstrup med sit barn:

“De går meget op i, at vi ikke må slå vores børn, og hvad der er bedst for barnet. Og det er også rigtigt, jeg har lært meget om, hvordan man bliver en bedre mor. Men hvordan kan det være okay for børn at se, når politiet kommer 20-30 mand for at hente én mor og hendes to børn? Med tåregas, og de stiller en trampolin under vinduet, hvis hun skulle springe ud! Efter at jeg oplevede det, har jeg aldrig følt mig tryk et øjeblik. Jeg tænker altid på, om de kommer og henter mig.

På et tidspunkt tog kommunen mit barn fra mig, og jeg følte mig helt fortabt. Jeg fik ham heldigvis igen efter en uge, fordi en advokat klagede, og der var ingen beviser for at jeg havde gjort noget forkert. ... Der er ingen, der forstår, hvordan vi har det her. **De ved ikke, hvor meget stress, vi har.** Hvis du aldrig har prøvet at blive tvunget til at gøre ting imod din vilje, så du virkelig føler dig sårbar, så kan du ikke dømme.”

SHARAREH I

Sharareh fra Iran ankom med sin datter, som dengang var 16 år. De fik først asyl 10 år senere. Hun fortæller til Gerd Gottlieb:

“Det var et stort chok for min datter at blive 18. Normalt betyder den alder nye muligheder, men i asylsystemet er det modsat, mulighederne lukkes ned. Hun gik i asylskole de første to år, indtil hun blev 18, men derefter kunne hun ikke fortsætte, hverken uddannelse eller fritidsklub. Som pige var det ekstra svært for hende at komme nogen steder hen, og hun havde kun få veninder, som altid flyttede ud af centret igen. Hun havde ingen muligheder for at lære danske piger at kende. Hun fik frataget sin ungdom.

Personalet trøstede med at sige, at hun jo havde sin mor. Men hvilken mor? Moren var asylansøger, havde ingen penge til aktiviteter, smart tøj eller sjov. Jeg kunne ikke se, at hun havde en mor i mig. Jeg mistede min rolle som mor, men efterhånden kunne jeg heller ikke få lov til at være en søster eller bare en veninde for min datter. Jeg er rippet for alle roller; heller ikke mit forhold til min mand og min søn, der begge er i Iran, kan jeg være sikker på efter alle disse år, hvor det har været farligt for dem at opretholde kontakten med mig.

Efter nogle år fik jeg det dårligere psykisk, og jeg fik diagnosticeret kræft. Da jeg blev flyttet til et omsorgscenter, ville Udlændingestyrelsen ikke lade min datter flytte med. Det var et stort pres for en ung pige med et stort hjerte, at hun ikke kunne yde omsorg for sin syge mor. Vi levede i fire år hver for sig, og havde kun sjældent råd til at besøge hinanden. Adskillelsen gjorde, at vi blev bange for at tale med hinanden, samtalen forstummede mellem os. Vi ville skåne hinanden for vores lidelser, og havde heller ikke meget at fortælle fra vores tomme værelser.

Jeg var ikke i stand til at give hende håb, det var som et lys, der svandt mere og mere. Det var ikke Iran, der forhindrede min datter i at udvikle sig til en selvstændig kvinde. Det var det danske asylsystem, der forhindrede hende i det.”

Mor og barn i udrejsecenter Avnstrup, 2022.

OPHOLD UNDER JORDEN OG I FÆNGSEL

Et ukendt antal kvinder opholder sig udenfor systemet i perioder, enten før de melder sig i asylsystemet eller efter et afslag – og nogle ansøger aldrig om asyl. I Danmark er reglerne meget sort-hvide på det område, hvor mange andre lande har en gråzone med visse rettigheder og muligheder for med tiden at blive legaliseret. Internationalt bruger man begrebet “udokumenterede” eller “papirløse”, men i Danmark er det lidt misvisende, eftersom personen ofte har en tyk sagsmappe, men bare ikke lovligt ophold, og ikke noget registreret opholdssted.

Årsager til at være under jorden

Handlede kvinder starter som regel deres tilværelse i Danmark med at leve under jorden, da de ankommer med falske papirer. De bliver først registreret i systemet hvis de selv henvender sig til myndighederne, eller hvis de bliver “fanget”, f.eks. i en razzia. Kvinder, som faktisk har et asylmotiv, men kommer på andre måder, starter også ofte med en periode under jorden, da de ikke altid kender deres muligheder. Kvinder, som får afslag på asyl, kan føle sig tvunget til at forlade centret af frygt for at blive deporteret. Og endelig er der dem, der har været her lovligt, men mister deres opholdstilladelse og gemmer sig, mens de leder efter en løsning.

Livet under jorden kan være meget forskelligt. Det kan være en ældre, dement kvinde, som kom på visum, fik afslag på familiesammenføring, men er blevet boende i en pæn lejlighed hos sin voksne datter i mange år. Det kan være en ung pige, der kom som au pair og blev kæreste med en dansk mand, som så overtalte hende til at flytte hjem til ham, selvom hendes visum udløb. Og det kan være en afvist asylansøger, som har udviklet et misbrug og sover på sofaen hos skiftende bekendtskaber, og skaffer penge ved prostitution. Mange sexarbejdere lever også under jorden i årevis, i konstant frygt for at blive opdaget og sendt tilbage til hjemlandet.

Ingen adgang til rettigheder

Menneskerettighederne gælder for alle, uanset hvilke papirer, man har. Men lever man under jorden i Danmark, er man i praksis uden rettigheder. Det eneste, man har ret til at gøre brug af, er akut lægehjælp – man må ringe efter en ambulance, og man kan få akut og nødvendig behandling på et hospital. Men der er mange, der ikke engang tør at tage på skadestuen, fordi de er bange for, at personalet skal ringe efter politiet, når de ikke har sygesikringskort – det er også sket, selvom personalet ikke må gøre det.

Gravide, fødende, nybagte mødre og deres børn er i stor risiko pga. den manglende adgang til jordemoder, fødested og sundhedsplejerske. Det er blevet kritiseret gentagne gange, bl.a. i en rapport fra Institut for Menneskerettigheder fra 2013: “Uregistrerede migranternes sundhedsrettigheder – fokus på gravide kvinder og børn” (IMR2018). Omkring 2015 var der stor debat om emnet, men så døde diskussionen

ud, efter at det endelig blev slået fast, at en fødsel på hospital er en akut hændelse, som alle har ret til. Jordemoderbesøg, scanninger og tilsyn af den nyfødte er der stadig kun adgang til via Røde Kors' sundhedsklinikker for udokumenterede i de tre største byer i Danmark. De betjenes af frivilligt personale og finansieres af private midler.

Der findes særlige herberger for hjemløse kvinder, selvom der er langt færre pladser end til mænd. De fleste tager dog ikke imod udenlandske hjemløse, da de ellers mister deres offentlige tilskud. Og i alle tilfælde er de fleste herberger kun åbne for overnatning, ikke i dagtimerne. Det efterlader naturligvis kvinder i en ekstra udsat situation, hvor de er fuldstændig afhængige af andre – og ikke tør at anmelde noget som helst til politiet, af frygt for selv at blive fængslet. Vold, voldtægt og overgreb kan man heller ikke anmelde, hvis man frygter myndighederne – og selv personalet på asylcentre nyder ikke altid beboernes tillid.

Fængsling

Hvis man bliver pågrebet uden lovligt ophold, eller melder sig tilbage i systemet, er der stor risiko for, at man bliver indsat i det, som hedder “udlændingecenter Ellebæk”. Ellebæk er et af de værste fængsler i Danmark, og det anvendes udelukkende til asylansøgere, som ikke har gjort noget kriminelt, og udlændinge uden lovligt ophold. Opholdet forlænges af en dommer hver fjerde uge, op til 18 måneder i alt, hvis politiet skønner, der er en risiko for at personen vil forsvinde. Afsoning af en eventuel dom sker i andre fængsler.

Europarådets nye anbefalinger til beskyttelse af kvindelige migranter, flygtninge og asylansøgere fra maj 2022 siger bl.a. at: “101) Kvinder og piger med migrant-, flygtninge- eller asylansøgerstatus, som er administrativt frihedsberøvet, bør helst indkvarteres i centre, som er designet særligt til det formål. Det er vigtigt, at design og indretning så vidt muligt undgår enhver lighed med et fængsel” (CoE2022).

Europarådets Torturkomité besøgte stedet i 2019 og skrev en yderst kritisk rapport. Delegationens leder udtalte, at stedet var uegnet til mennesker, og et af de værste steder, han havde set i Europa. Kritikken gik bl.a. på nedslidte bygninger, uhygiejniske forhold, meget begrænsede muligheder for at komme udendørs eller komme i kontakt med sin advokat, overfyldte celler med flere beboere, og udbredt brug af isolationscelle i flere uger for brug af en mobiltelefon. Komitéen påpegede også, at alle burde have deres mobiltelefoner, eftersom de ikke afsoner. Den danske regerings svar var, at det ikke var meningen, at der skulle være rart at være – men bygningerne blev delvist sat i stand efterfølgende (CPT2020).

Der er en adskilt afdeling for kvinder i Ellebæk, men stort set intet personale i den afdeling, da der som regel er ret få kvinder indsat. Der er adskillige eksempler på, at gravide kvinder har været indsat, og børn kan også blive indsat med deres mor i

flere dage i forbindelse med deportation, ligesom uledsagede mindreårige kan blive indsat i perioder. Handlede kvinder spærres ofte inde bag murene, og mens denne rapport blev skrevet, havde en handlet kvinde fra Nigeria siddet i Ellebæk i 12 måneder, ifølge Ellebæk Kontaktnetværket. Alle disse kategorier af mennesker anses for sårbare, og bør slet ikke frihedsberøves.

VOLD OG UDNYTTELSE I DANMARK

Ifølge Istanbul-konventionen optræder vold mod kvinder i fire hovedformer: **fysisk, seksuel, psykologisk og økonomisk vold**. Kvinderne, som denne rapport omhandler, udsættes ofte for flere af formerne, og det kan både være fra familie/ægtefælle eller fra myndigheds personer i deres hjemland eller Danmark – eller indirekte, strukturelt.

En del kvinder bliver lokket hertil med løfte om ægteskab eller gode jobs i fred og sikkerhed, men ender i en hverdag med vold og overgreb, nogle ligefrem i moderne slaveri. I nogle tilfælde opstår volden og udnyttelsen først efter, at de er ankommet til Danmark, men kvinderne kan eller tør ikke at bryde ud af situationen og søge myndighedernes beskyttelse. Det kan være fordi voldsmanden har en klemme på hende (f.eks. trusler om at skade hendes barn i hjemlandet), andre gange er det simpelthen bare fordi det vil betyde, at hun bliver smidt ud af Danmark og hjem til en endnu værre situation end den, hun forsøgte at komme væk fra. Det kan også være ganske simpel økonomisk udnyttelse pga. kvindens manglende kompetencer, som f.eks. Mouna på side 50.

En optælling blandt 113 voldsudsatte etniske minoritetskvinder fra Danner i 2018 viste, at 54% af kvindernes voldsudøvere var etniske danskere med dansk statsborgerskab, de øvrige 46% var ikke-etniske danskere med eller uden dansk statsborgerskab. **Kvinderne kom fra 44 forskellige lande**, hvor de tre almindeligste nationaliteter var Flippinerne, Syrien og Rwanda. Volden udøves således ofte af etnisk danske mænd, men disse par indgår ikke i denne rapport (Danner2018).

En undersøgelse fra 2020 viste, at det især var to grupper af kvinder, der blev udsat for social kontrol i forhold til arbejdsmarkedet: Nytilkomne ægtefælleforsørgede familiesammenførte kvinder, der lever relativt isoleret og har dårlige dansk kundskaber og langtidsledige over 30 år, typisk familiesammenførte i arrangerede ægteskaber, som har levet i Danmark i mange år. Der ser ud til at være et vist sammenfald med de kvinder, der bliver udsat for vold og udnyttelse (KVINFO2021).

Den gruppe kvinder, som rapporten omhandler, er stærkt overrepræsenteret på krisecentrene. Næsten halvdelen af kvinderne på de danske krisecentre (47%) havde

indvandrere eller efterkommerbaggrund i 2020. Samlet set udgør kvindelige indvandrere og efterkommere kun 14% af befolkningen. Den største andel af kvinder på krisecenter med et andet oprindelsesland end dansk var fra Syrien med 5%, mens 3% kom fra henholdsvis Tyrkiet, Irak, Somalia og Pakistan (DS2021:2).

Begrænset hjælp i lovgivningen

En hel del af par-piger, familiesammenførte og handlede kvinder, som udsættes for vold eller udnyttelse, ender i asylcentre eller under jorden. Den danske udlændingelov indeholder så godt som ingen hjælp til disse kvinder, og de får hverken beskyttelse eller opholdstilladelse. Hvis man lader sig skille fra en mand, som viser sig at være voldelig og undertrykkende, risikerer man at blive udvist, hvis man ikke kan leve op til kravene om beviser på volden og ikke har udvist "vilje og evner til integration."

En handlet kvinde fra Nigeria, som er blevet voldtaget og udnyttet i årevis til sexarbejde for en minimal løn, kan ikke få vidnebeskyttelse, hvis hun vidner, og det eneste, hun får ud af det, er 90 dages "betænkningstid" på et opholdssted og tilbud om lidt økonomisk støtte i seks måneder, når hun bliver deporteret til Nigeria. Men hun har som regel en kæmpe "gæld" til bagmændene og frygter også, hvad de vil gøre mod hendes familie eller hende selv, og hun har ofte et forsørgelsesansvar for familien derhjemme. Derfor forsvinder langt de fleste igen og fortsætter livet under jorden, uden papirer og rettigheder. Den danske stat hjælper på ingen måde kvinderne ud af den situation, de er havnet i. Selv dem, der rejser "frivilligt" tilbage, giver udtryk for, at de kun samtykker, fordi alternativet er at blive tvunget ombord på flyet (Plambech2022).

FNs Kvindekomité CEDAW kritiserer Danmark i deres niende periodiske rapport fra 2021 for utilstrækkelig beskyttelse af handlede kvinder, og henstiller til staten om at "... revidere immigrationslovgivningen med henblik på at sikre, at politikker vedrørende deportation af udenlandske kvinder ikke udføres på en diskriminerende måde, ikke skræmmer ofre fra at anmelde trafficking, og ikke underminerer arbejdet med at forhindre handel med mennesker, identificere ofre, beskytte vidner og retsforfølge udøverne" (CEDAW2021).

Emily kommer fra et vestafrikansk land. Hun er afvist asylansøger og bor i udrejsecenter Avnstrup med sin lille søn, som er født i Danmark. På et tidspunkt modtog hun trusler på sms fra sit hjemland, fra nogen hun skyldte penge. De vidste, at hun havde fået et barn her, og truede med at slå ham ihjel. Hun blev meget bange, og henvendte sig til det danske politi og viste dem beskederne og bad dem finde ud af, hvem det var. De sagde bare, at det var fra et andet land, og det kunne de ikke gøre noget ved.

MOUNA

Mouna er en af de kvinder, der kommer i FAKTI på Nørrebro i København, et kulturhus for kvinder med flygtninge- og indvandrerbaggrund. Hun er i 40'erne og fraskilt mor til fem. Hun opsøgte husets socialrådgiver, fordi hun havde fået en rykker for manglende huslejebetaling. Mouna er analfabet og har meget ringe danskkundskaber. Hun forstod ikke, hvorfor hun havde fået rykkeren, da hendes voksne datter altid plejede at betale huslejen for hende via netbank.

Mouna kunne ikke selv logge på netbank, men med FAKTIs hjælp viste det sig, at beløbet til husleje ikke var sendt til boligselskabet, men til Skat – for at dække afgifter vedrørende eks-mandens butik, hvor datteren arbejder. Det viste sig også, at der blev overført penge løbende fra Mounas NemKonto til en anden konto, hun ikke kendte til, som blev brugt til at dække udgifter til mandens butik. Det anede hun ikke, og havde bare vænnet sig til at klare sig for meget lidt. Hendes nærmeste familie og dem, hun burde kunne stole på, udsatte hende således for økonomisk vold ved at tage hendes penge og udnytte hende på den måde.

FAKTIs socialrådgiver fandt også ud af, at eks-manden ikke betalte børnebidrag til de hjemmeboende børn, og at han havde fuldmagt til hendes NemKonto. Mouna fik hjælp til at lukke den ekstra konto, ophævet mandens fuldmagt, oprettet betalings-service til faste udgifter og søgt om børnebidrag, samt tilbud om at henvende sig igen, hvis hun får breve i e-Boks, som hun ikke forstår.

NALA

Lene Kjær, som er aktivist i det, hun selv kalder “Asylhelvede Danmark”, har hjulpet mange piger, som har været udsat for social kontrol og overgreb. Hun fortæller:

“Fælles for de piger, jeg har mødt er, at de ikke møder nogen hjælp fra samfundet! De uhyrligheder, de har været udsat for, kan ikke pålægges deres religion, men en pilrådden kultur, som jeg er sikker på, at langt de fleste muslimer tager afstand fra.

En af de piger, jeg har mødt, blev familiesammenført til Danmark i 2012, da hun var ni år gammel. Ved ankomst har hun været så groft mishandlet, at man må undre sig over, at ingen har reageret på det. Der var tale om mærker efter cigaretter på store dele af kroppen, mærker efter grov tortur under fodsålerne, smadrede knoer i både fingre og tæer, smadrede knæskaller.

Hun opvokser under stærk social kontrol, og idet mishandlingen er begået af faderen, tør hun ikke fortælle nogen om sin hjemmesituation. Ingen rejser bekymring, selvom faderen afskærer pigen fra alle former for socialt liv udenfor hendes skoletid. Hun lever i evig angst og har absolut ingen, hun tør betro sig til.

Da pigen er 18 år gammel, kontakter hun mig og beder om hjælp til at komme væk fra sin familie. Hun har aldrig fortalt nogen, hvad der foregår. Jeg tror naivt, at mit land vil kvittere med at hjælpe en sådan pige, men jeg bliver hurtigt klogere.

Man lader pigen sidde og rådne op et års tid på et asylcenter, hvorefter man giver hende afslag på asyl. Røde Kors kvitterer med at nægte at dokumentere pigens mange alvorlige skader – begrundelsen er, at torturen er udført af faderen, og så er det ikke tortur i deres terminologi, men torturlignende. Så vi må selv stå med et kamera og dokumentere de mange skader til Flygtningenævnet.

Med en god advokats hjælp ender hun med at få ophold, og i dag lever hun på en skjult adresse et sted i Danmark. Men det har været op ad bakke at få professionel hjælp til hende efterfølgende, og hun er langt fra den eneste.”

Vægmaleri på butik i Griffenfeldtsgade, Nørrebro, København.

3. KRITERIER FOR OPHOLDSTILLADELSE OG OPHOLDSSTATUS

Denne rapport beskæftiger sig med udenlandske kvinder, som befinder sig i Danmark, og som af forskellige grunde ikke kan være i deres hjemland. Deres muligheder for at få opholdstilladelse og deres juridiske status er ofte afhængig af de internationale konventioner, som Danmark har underskrevet. I praksis lever Danmark dog ikke altid op til sine forpligtelser.

Europarådets nye anbefalinger til beskyttelse af kvindelige migranter, flygtninge og asylansøgere fra maj 2022 siger bl.a.: “21) Der bør anlægges en intersektionel og kønssensitiv tilgang til migrant-, flygtninge- og asylsøgende kvinder og piger, når deres individuelle behov skal fastlægges under civile, administrative og strafferetlige procedurer, særligt når afgørelser har en betydning for deres juridiske status” (CoE2022).

FNs Sikkerhedsresolution 1325 om kvinder, fred og sikkerhed blev vedtaget i år 2000, og Danmark var det første land til at vedtage en national handlingsplan. Resolutionen understreger bl.a. at kvinder er særligt udsatte under væbnede konflikter, og at staterne skal tage hensyn til kvinders særlige behov for beskyttelse. Den danske handlingsplan fokuserer imidlertid kun på kvinders deltagelse i det internationale fredsarbejde og forebyggelse af vold mod kvinder ude i verden. Den første evaluering af handlingsplanen i 2019 var overvejende negativ (FN2000).

Samlet set får denne gruppe af kvinder generelt en mere usikker opholdstilladelse end mænd. Dette skyldes, at lovgivning og praksis gør det sværere for kvinder at få asyl på baggrund af deres egen situation, og de fleste kvinder har udelukkende opholdstilladelse på grund af deres mand eller deres børn. Enten i form af konsekvensstatus (hvis de ankom samtidig med deres mand) eller som familiesammenførte. Kvinder, der søger om asyl pga. kønsmæssig forfølgelse, afvises oftere, med risiko for at blive sendt tilbage til de mænd og det undertrykkende samfund, som de flygtede fra.

Kvindernes svagere og mere midlertidige beskyttelse er dermed en utilsigtet effekt af den eksisterende lovgivning og praksis, men det betyder samtidig, at de ofte er de første, der forventes at rejse tilbage til et usikkert og måske helt ødelagt land. Det er et paradoks, da man samtidig anerkender, at kvinder, især enlige, er mere sårbare og udsatte. Oftest er realiteten, at det er endnu sværere for kvinder end for mænd at vende tilbage, hvis de efter en årrække med eller uden opholdstilladelse bliver deporteret. Familien i hjemlandet har ofte slået hånden af dem, hvis de er blevet skilt, eller hvis de har levet et “umoralsk” liv som danske kvinder. Det bør

også overvejes, om det overhovedet er rimeligt at kræve, at en kvinde skal vende tilbage til et land, hvor omskæring, tvangsægteskab og straffrihed for hustrudrab er normen, og hvor hun er i fare blot ved at være kvinde – uanset om hun har modtaget konkrete trusler eller ej.

CEDAW (FNs Kvindekomité) skriver bl.a. i deres niende og seneste rapport om Danmark, at komitéen er bekymret over, at udenlandske kvinder, der har ophold i Danmark som familiesammenførte, risikerer at miste deres opholdstilladelse ved skilsmisse (CEDAW2021).

Asylsøgende kvinder og familiesammenførte til flygtninge er bange for at blive sendt retur til hjemlandet, men har dog en stærk tiltro til at de danske myndigheder vil beskytte dem. For handlede kvinder og udenlandske, udokumenterede sexarbejdere er de danske myndigheder derimod deres største frygt. De er her for at arbejde og betale deres gæld af. At blive sendt hjem betyder tilbage-til-start. Handlede kvinder ved godt, at de nærmest ingen chance har for at få asyl i Danmark, og heller ikke har en reel chance for at få humanitært ophold. Det gælder uanset, hvor ekstrem vold de har været udsat for, og om deres bagmænd truer dem. Heller ikke udlændingelovens §9c stk. 1, som dækker “ganske særlige grunde” udløser ophold til denne gruppe. For dem er politiet og myndighederne deres værste fjende.

Overordnet kan kvinderne, som denne rapport omhandler, få ophold af fire grunde:

- A)** Asyl, dvs. risiko for forfølgelse eller overgreb i hjemlandet.
- B)** Familiesammenføring, dvs. som hustru eller mor til en herboende.
- C)** Særlige grunde og selvstændig tilknytning til Danmark.
- D)** Særlove (Afghanistan og Ukraine).

Alle former for opholdstilladelse kræver detaljerede ansøgninger enten i form af skemaer eller interviews, og tildeles af en sagsbehandler ud fra et samlet skøn. Det er Udlændingestyrelsen, der behandler både asyl- og familiesager i første omgang, og et afslag kan påklages til henholdsvis Flygtningenævnet eller Udlændingenævnet. Ansøgninger om humanitært ophold og statsborgerskab behandles direkte af Integrationsministeriet. Nogle kvinder opfylder kriterierne for flere typer ophold på én gang, eller får afslag i alle procedurerne.

Når man ser på den enkelte kvindes historie, f.eks. mange af denne rapportes cases, er der tale om en række af problemer, som hver især hører under forskellige paragraffer, og skal vurderes af forskellige myndigheder. Loven og systemet er kompliceret, og kvinden har næsten aldrig selv et overblik over sine muligheder og rettigheder, og har meget svært ved at overskue sin egen sag. Kvinderne ved ikke altid, hvad begreberne “asyl” og “familiesammenføring” dækker over, når de ankommer – det er oftest ikke begreber, de kender fra deres hjemland.

Rådgivning og assistance i forbindelse med kvindens sag sker for egen regning eller via frivillige organisationer som Refugees Welcome, bortset fra asylsager i Flygtninge­nævnet, hvor staten sørger for en advokat. Forkerte informationer og misforståede råd kan florere blandt kvindens landsmænd og komme til at ødelægge hendes sag.

Det er også vigtigt at pointere, at opholdstilladelser altid er midlertidige og typisk kun gives for to år ad gangen, men kan forlænges, så længe man stadig opfylder kravene. Læs mere om at miste sin opholdstilladelse på side 79.

Herunder følger en detaljeret gennemgang af de fire grunde, som kvinderne kan få ophold på baggrund af.

A) ASYL

Flygtningekonventionen (§7,1)

FN's Flygtningekonvention omfatter mennesker, som har forladt deres eget land, og som ikke kan vende hjem, fordi de vil være udsat for forfølgelse fra hjemlandets myndigheder eller fra nogen, som myndighederne ikke kan eller vil beskytte dem imod. I den danske udlændingelov hører det under §7,1 (**konventionsstatus**).

Konventionen er skrevet i 1951, hvor verden så anderledes ud. Forfølgelse på baggrund af køn og seksuel orientering er ikke nævnt under definitionen på en flygtning, selvom de danske myndigheder nu inddrager disse aspekter til en vis grad i asylvurderingen. Flygtninge­nævnet er dog meget tilbageholdende med at tildele konventionsstatus, når det er andre end hjemlandets myndigheder, som udgør forfølgeren, og det rammer kønsmæssigt skævt. Det fører til, at de danske myndigheder samlet set giver kvinder en svagere status end mænd.

Den klassiske flygtning i konventionens forstand er en mand. I de fleste af de lande, som flygtningene kommer fra, er det oftest mænd, der er aktive i politik, bliver fængslede, torturerede og kommer i konflikt med andre grupper i samfundet. Det er mænd, der har værnepligt, melder sig eller bliver tvunget ind i oprørsbevægelser. Det er også mænd, der er mest aktive i religiøse sammenhænge, skriver kritiske artikler eller kommer i problemer pga. deres job eller samfundsposition. Dermed lever mændene oftere op til kravet om individuel forfølgelse og konkrete trusler.

Selvfølgelig er der også kvinder ude i verden, som er politisk aktive eller f.eks. kritiske journalister, men de er langt færre end mændene. Når kvinder flygter, skyldes det ofte situationer, hvor de har haft en meget mere passiv rolle. De flygter pga. deres ægtemands, fars eller søns problemer, og er således afhængige af hans ansøgning og forklaring. Andre flygter simpelthen fordi de er kvinder, og deres egen familie kan udgøre den største trussel.

Kønsmæssig forfølgelse kan også i enkelte tilfælde udløse konventionsstatus, men vurderes forskelligt alt efter oprindelsesland. Enlige kvinder og piger fra Somalia uden mandligt netværk får beskyttelsesstatus, men hvis de risikerer omskæring, får de konventionsstatus. Enlige kvinder fra Afghanistan, som risikerer andre former for overgreb, er derimod indtil for nylig blevet afvist og henvist til at søge om humanitært ophold, hvilket er helt forkert i forhold til asyljuraen. Talibans magtovertagelse i 2021 betød dog, at Flygtningenævnet først sænkede bevisbyrden for kvinder og piger fra Afghanistan, og kort efter besluttede at give alle kvinder og piger konventionsstatus alene i kraft af deres køn, mere om det herunder.

LGBT+ personer udsættes for forfølgelse i de fleste lande i verden, både fra deres hjemlands myndigheder og fra deres egen familie og lokalsamfund. Lesbiske kvinder udsættes nogle steder for voldtægt som en form for "genopdragelse". Men det udløser kun asyl, hvis der er en reel risiko for, at hun vil blive fængslet, slået ihjel eller lignende – diskrimination, vold og chikane er ikke tilstrækkeligt. Selvom landets love kriminaliserer sex med samme køn, udløser det ikke nødvendigvis asyl, hvis den største trussel kommer fra civile – selvom de civile har støtte fra myndighederne til deres forfølgelse.

Kvinder som en særlig social gruppe

Flygtningekonventionen omfatter ikke kun individuelle grunde, men også mennesker, der er forfulgt fordi de tilhører "en særlig social gruppe". Ifølge et notat fra DRC Dansk Flygtningehjælp om dansk asylpraksis vedrørende kvinder fra 2020, burde kvinder i mange tilfælde falde ind under dette, f.eks. hvis forholdene for enlige kvinder i et land er så problematiske, at selve det, at en kvinde bor og lever alene, sætter hende i risiko for at opleve alvorlige overgreb eller meget alvorlig diskrimination, som myndighederne ikke kan eller vil beskytte hende imod – eller at hun simpelthen ikke har nogen chance for at overleve uden et mandligt netværk (DRC2020).

En række lande har så undertrykkende love og praksis overfor kvinder, at man kan argumentere for, at alle kvinder fra de lande bør få asyl, da de er udsat for forfølgelse og menneskeretskrænkelser fra deres egen stat – de allerværste eksempler er Afghanistan og Saudi Arabien. Hvis en kvinde ikke har frihed til at gå på gaden, køre bil, gå til fodboldkamp, ikke reelt må forsørge sig selv, ikke kan bestemme, hvem hun vil giftes med, ikke har fri adgang til prævention eller abort, ikke har forældreret over sine børn eller arveret, ikke kan anmelde sin mand for vold, og hendes vidneudsagn i en retssag ikke vægter så højt som en mands – så er hun reelt forfulgt af sin egen stat i kraft af sit køn.

Det har dog i praksis aldrig tidligere været tilstrækkeligt at være kvinde fra et særligt undertrykkende land for at få asyl. Men i slutningen af 2022 skete der noget banebrydende og historisk: Sveriges asylmyndigheder besluttede, at alle kvinder og piger fra Afghanistan nu ville falde under Flygtningekonventionens "særlig social gruppe"

SHARAREH II

Sharareh er uddannet journalist fra Iran. På trods af, at hun havde været fængslet og tortureret i hjemlandet, fik hun afslag, og der skulle gå 10 år, før hun endelig fik asyl under §7,1. Teksten er et uddrag fra et interview af Gerd Gottlieb 2010.

“Når du spørger mig, hvad der karakteriserer kvinders liv som asylansøgere, vil jeg sige, at sprog – eller rettere, manglende sprogkunderskaber – er det største problem for de fleste. Kvinderne er generelt dårligere uddannet end mændene, og har også haft færre chancer for at lære fremmedsprog.

Når de ikke kan tale andre sprog – jeg tænker især på engelsk – er det vanskeligt at tage kontakt til andre mennesker, der kan vejlede dem mht. deres asylsag. Og når man ikke får nogen advokat eller anden form for officiel vejledning, når man søger om asyl, bliver man henvist til passivt at afvente systemets gang. Man aner jo ikke, hvordan man selv skal gribe sin sag bedst muligt an. Ved heller ikke, hvornår man bliver indkaldt til interviews, og hvornår der kommer svar. Jeg kan slet ikke forestille mig, hvordan jeg selv skulle have klaret mig igennem alle disse år, hvis jeg ikke efterhånden havde fundet nogen at tale med om min sag.

Samtidig er mange flygtningekvinder fra kulturer, hvor de som kvinder er vant til at komme i anden række og ikke har haft de samme rettigheder som mænd. Jeg har fulgt mange kvinder, som jeg tror ville have fået asyl, hvis deres sag var blevet fremlagt på den rigtige måde, men som i stedet er blevet passive ofre, bundet af deres egen kultur, fordi de hverken har evnet eller turdet række ud efter vejledning i den nye kultur. Nogle lod sig udnytte i stedet. Jeg husker mange mænd, der sværmede rundt om kvindeafdelingen for at tilbyde såkaldt “hjælp” med ægteskab som modydelse. Nogle af de kvinder, der fik afslag på deres asylansøgning, så ingen anden udvej end at tage imod, og det fik næsten altid tragiske følger. Det har været slemt at følge med i, hvordan disse kvinder endte i samme slags undertrykkende og voldelige forhold, som de netop var flygtet fra.

Det er også sværere for kvinderne at komme væk fra isolationen i centrene og opleve noget nyt til afveksling, eller måske finde sort arbejde. Som kvinde bliver man nødt til at være mere forsigtig på grund af sit køn. Som kvinde har man et ekstra beskyttelsesbehov og burde få sin sag fremmet, fordi man er særligt sårbar i asylsystemet og dobbelt undertrykt.”

alene i kraft af deres køn. Taliban krænker kvinders grundlæggende rettigheder og diskriminerer kvinder gennem både retslige, administrative, politimæssige og juridiske tiltag (Migrationsv2022).

Som reaktion på Sveriges vurdering samt udmeldinger fra FNs særlige rapportør på Afghanistan besluttede Flygtningenævnet først at "anlægge en lempet bevisvurdering" i forhold til kvinder og piger fra Afghanistan – uanset, om hun har mandlige familiemedlemmer. Det betød genåbning af sagerne vedrørende alle afviste afghanske kvinder og piger i systemet. Siden lagde det fælleseuropæiske asylagentur EUAA sig på linje med Sverige, og det danske Flygtningenævn tog kort efter som et af de første lande i Europa skridtet fuldt ud og besluttede i januar 2023, at alle kvinder og piger fra Afghanistan udsættes for så massiv kønsmæssig forfølgelse, at de alle har krav på asyl alene på grund af deres køn (FLN2023).

Kvindelig omskæring (FGM) var indtil da den eneste form for kønsrelateret forfølgelse, hvor Flygtningenævnet generelt anerkender kvinder som en særlig social gruppe og meddeler konventionsstatus, hvis nævnet i øvrigt lægger til grund, at der er en reel risiko for omskæring – i Somalia gøres det fortsat mod næsten alle piger. Det har dog ikke altid været tilfældet, og der har været en skiftende praksis i Flygtningenævnet, som endelig er ved at falde på plads efter en række klager til FNs Kvinde- og Børnekomitéer fra stædige advokater. Men selv i de sager, hvor der gives konventionsstatus, er det som regel en lille datter, der får asyl – og moren som konsekvens deraf. Dermed er det mere en beskyttelse af piger end af kvinder.

Der er også andre eksempler på, at mødre har fået asyl, fordi deres børn ikke ville få lov at indrejse i hjemlandet, hvis de f.eks. var født udenfor ægteskab og dermed ikke kunne registreres under farens navn. Barnet får dermed asyl pga. en kvindeundertrykkende lovgivning i hjemlandet, og moren først i anden omgang på grund af sit barn.

DRC Dansk Flygtningehjælp kritiserer Udlændingestyrelsen og Flygtningenævnet generelt for, at de stort set ikke foretager en såkaldt kønssensitiv fortolkning af Flygtningekonventionens kategorier.

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (§7,2 og §7,3)

Kvinder og mænd har generelt nogenlunde samme chance for at få asyl, men kvinder får det sjældnere på baggrund af Flygtningekonventionen og oftere pga. andre menneskerettighedskonventioner, som Danmark har underskrevet. Er dette tilfældet, får man dog kun **beskyttelsesstatus** (§7,2 eller §7,3), som giver kortere tids ophold, og som man lettere kan miste igen.

Hvis en kvinde er flygtet fra tvangsægteskab, udenomsægteskabelige forhold, skilsmisser og andet, der vil kunne sætte kvinden i risiko for såkaldte æresrelaterede

YASMIN

Yasmin flygtede fra Somalia til Danmark i 2014 med sine tre børn. Hun frygtede at blive slået ihjel af al-Shabaab, fordi hun var mistænkt for at have et udenomsægteskabeligt forhold til en mand. I foråret 2014 fik hun opholdstilladelse efter § 7, 2 (beskyttelsesstatus), da udsendelse til det sydlige og centrale Somalia på daværende tidspunkt ville udgøre en krænkelse af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3. I efteråret 2014 fødte hun datteren Jamila i Danmark.

I 2017 blev Yasmins opholdstilladelse inddraget af Udlændingestyrelsen, da de vurderede, at menneskerettigheds- og sikkerhedssituationen i Syd- og Centralsomalia var forbedret. Senere samme år søgte hun om asyl på vegne af Jamila, på grund af risikoen for at datteren ville blive udsat for tvangsomskæring ved en tilbagevenden til Somalia. Udlændingestyrelsen gav afslag, og Flygtningenævnet stadfæstede i 2019. Nævnet mente, at Yasmin ville være i stand til at modsætte sig presset fra omgivelserne og forhindre tvangsomskæring af sin datter. Yasmins advokat indsendte sagen til FN's Børnekomité og argumenterede, at hun som alenemor ikke ville være i stand til at beskytte sin fem-årige datter mod at blive omskåret i et land, hvor 98 procent af kvinderne har været udsat for denne praksis.

FN's Børnekomité understregede i deres udtalelse om sagen, at deltagende stater bør tage hensyn til børnespecifikke former for forfølgelse samt kønsbaseret vold og skadelige praksisser, herunder tvangsomskæring, i de nationale procedurer for fastlæggelse af asylstatus.

Udvalget påpegede, at barnets rettigheder ikke kan gøres afhængige af morens evne til at modstå socialt pres, og at deltagende stater bør beskytte børn mod alle former for fysisk eller psykisk vold og skade under alle omstændigheder. De konkluderede derfor, at den danske stat ikke tog hensyn til barnets tarv ved vurderingen af Jamilas risiko for at blive udsat for tvangsomskæring, hvis hun blev deporteret til Somalia.

På baggrund af komitéens kritik besluttede Flygtningenævnet at genoptage sagen i 2022. I modsætning til deres tidligere afgørelse fandt de, at Jamila selvstændigt opfyldte betingelserne for opholdstilladelse efter § 7,1 (konventionsstatus) på grund af sandsynligheden for, at hun ved en udsendelse til Somalia ville være i en konkret risiko for at blive omskåret. Yasmin og de øvrige søskende blev ligeledes meddelt opholdstilladelse under § 7,1 som konsekvens af Jamilas opholdstilladelse.

overgreb, eller allerede har været udsat for f.eks. syreangreb eller forbrændinger, vil Flygtningenævnet typisk betegne det som privatretlige forhold. Og selv hvis hun tildeles asyl, vil det være under §7,2, med henvisning til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikler om beskyttelse eller pga. det internationale forbud mod tortur og risiko for refolement (tilbagesendelse til et sted, hvor hun er i risiko).

Hvis en kvinde med en "privatretlig" konflikt får afslag, fordi man ikke tror på hendes forklaring (og det er den mest almindelige begrundelse for afslag), risikerer hun at blive sendt direkte tilbage i favnen på de familiemedlemmer, hun flygtede fra.

Europarådets nye anbefalinger til beskyttelse af kvindelige migranter, flygtninge og asylansøgere fra maj 2022 siger bl.a.:

"57) Medlemsstater skal sikre en kønssensitiv fortolkning af 1951-konventionen [Flygtningekonventionen], særligt under hensyn til asylgrunde og anerkendelse af kønsbaseret vold, herunder trafficking af kvinder og piger, som en mulig form for forfølgelse under artikel 1A, stk. 2 i 1951-konventionen.

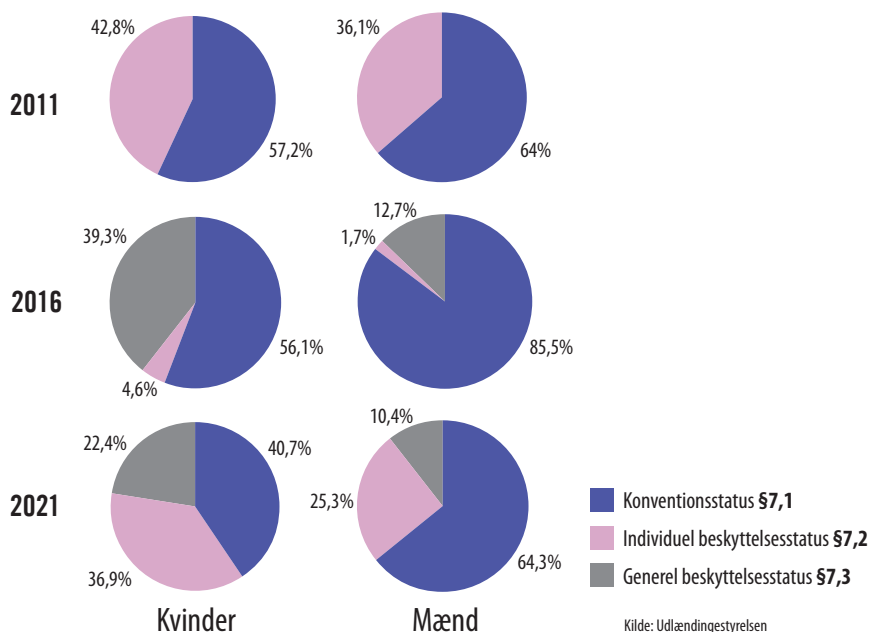
58) Medlemsstater skal udvikle omfattende kønssensitive guidelines i alle trin af asylproceduren, herunder modtagelse og støttetilbud, screening, udvælgelse af "sikre lande" med henblik på hasteprocedurer eller afvisning, fængsling, valg af status, domme og tilbagesendelse, og træne alle relevante medarbejdere i henhold til disse guidelines.

59) Kvindelige sagsbehandlere og tolke bør være tilgængelige for kvindelige asylansøgere, som skal informeres om at denne mulighed findes" (CoE2022).

Flygtninge, som ikke har et individuelt asylmotiv, men blot flygter pga. de generelle forhold i landet – ofte voldsomme krigshandlinger – får tildelt den allersvageste status §7,3, med henvisning til Den Europæiske Menneskerettskonventions artikel 3 om umenneskelig behandling. Denne status blev først indført i 2015, inden da fik denne gruppe asyl under §7,2. Blandt flygtninge, som får ophold under §7,3, er der flere kvinder end mænd. I 2016 var det tre gange så mange kvinder som mænd, som det fremgår af grafen på næste side (39,3% og 12,7%).

Det utilsigtede kønsmæssige aspekt i asylstatus §7,3 er for det første, at flere kvinder end mænd får den – og den udgør en langt svagere beskyttelse end de andre former for asyl. For det andet bliver resultatet, at kvinder er de første til at miste deres opholdstilladelse, når de generelle forhold i hjemlandet bliver en anelse mere sikre, kort sagt når der er færre bomber og tilfældige angreb. Det er dermed kvinder, der forventes at vende tilbage som de første til et sønderbombet land og udsætte sig for forhør omkring, hvorfor de har forladt landet, og hvor deres familiemedlemmer befinder sig. Eftersom flest kvinder får tildelt asyl under §7,3 har vi derfor også kunnet se en overvægt af kvinder fra Syrien, som har fået inddraget deres ophold (ca. 60%). Hvis ikke de gifte kvinder fik ophold pga. deres mænd, som er beskyttet af Flygtningekonventionen, ville dette tal have været højere. Se casen Aya side 64.

KVINDERS OG MÆNDS ASYLSTATUS 2011, 2016 OG 2021

På trods af store forskelle mellem de tre år, ses en klar tendens til at mænd i langt højere grad end kvinder får den stærkeste status (§7,1) og kvinder i langt højere grad end mænd får den svageste og mest usikre status (§7,3). Status §7,3 blev først indført i 2015. Se flere tal for kvinder og asyl på side 17.

Et andet eksempel på en utilsigtet kønsmæssig effekt af status §7,3, som blev indført i 2015, var, at den igennem de første fem år ikke gav adgang til gratis videregående uddannelse. Dette var gældende lige indtil Radikale Venstre efter pres fra bl.a. DFUNK tog initiativ til at få det ændret, hvilket lykkedes i 2020. Et eksempel på den kønsskævhed, som dette skabte, er et søskendepar fra Syrien, som ankom sammen til Danmark i 2015. De var begge flygtet fra krigen, men broren fik asyl under §7,1, fordi han var i risiko for ulovlig militærtjeneste, søsteren havde ikke noget eget asylmotiv, så hun fik ophold under §7,3. De var begge i 20'erne, og havde begge måttet afbryde deres universitetsstudie i Syrien pga. krigen. De blev helt chokerede, da de fik at vide, at broren kunne fortsætte sin uddannelse gratis, men søsteren skulle betale studieafgift på flere hundrede tusind, hvilket hun ikke kunne.

Det allerværste eksempel på kvinders dårlige retsstilling er dog gruppen "enlige afghanske kvinder uden mandligt netværk", se casen Sana på næste side. Flygtninge-nævnet har i mange år anerkendt, at de er en særligt udsat gruppe, og at man ikke kan sende dem tilbage. På trods af dette har man i stedet for at give dem asyl, som de burde have haft, henvist dem til at søge humanitært ophold via ministeriet – hvilket er den allersvageste form for opholdstilladelse. Heldigvis tildeler Flygtninge-nævnet nu alle afghanske kvinder og piger asyl under §7,1.

SANA

Sana ankom alene til Danmark fra Afghanistan i 2011 med to af sine fem børn, en søn på tre og en datter på 11. Hun tilhører den forfulgte etniske minoritet Hazara og er analfabet. Hendes mand blev dræbt af ukendte gerningsmænd, mens hun var gravid med deres yngste søn, og hun og børnene var efterfølgende nødt til at bo hos mandens bror, hvor hun holdt graviditeten hemmelig.

Som traditionen foreskriver, ønskede svogeren at tage Sana som sin anden hustru, hvilket hun ikke havde lyst til, da hun oplevede ham som ond og voldelig. Han slog hende to gange så voldsomt, at hun mistede bevidstheden. Desuden havde han fundet en ældre mand, som skulle giftes med Sanas dengang kun otte-årige datter – hvilket Sana naturligvis var ulykkelig over og ikke ønskede.

Hun besluttede derfor at flygte med de penge, som hendes ægtefælle havde efterladt, og som svogeren ikke kendte til. Hun rejste sammen med sine to ældste sønner, datteren og sine forældre. Ved grænsen til Iran blev familien skilt ad, og hun måtte fortsætte gravid og alene med sin datter. Hun har ikke siden hørt fra sønnerne og forældrene, og ved ikke, hvor de er.

Hun opholdt sig næsten tre år i Iran, hvor hun fødte sin yngste søn. Desværre behandles afghanske flygtninge utroligt dårligt i Iran, så hun besluttede til sidst at rejse videre ved hjælp af agenter, først via Tyrkiet, så Grækenland og videre til Danmark.

Det er ikke muligt for kvinder at bo alene og forsørge sig selv i Afghanistan, og svogeren var det eneste mandlige familiemedlem, hun havde tilbage i landet. Hun frygtede, at hun, hvis hun vendte tilbage til Afghanistan, ville blive dræbt af sin svoger for at have modsat sig sit eget og datterens ægteskab og have bragt skam over familien ved at stikke af. Hun kunne desuden blive anmeldt til myndighederne pga. "zina" (utugtlig opførsel) fordi hun er flygtet, hvilket også kan føre til dødsdom. Endelig frygtede hun, at man ville tvivle på, at den yngste søn er barn af hendes afdøde mand, da han er født i udlandet efterfølgende.

I starten af asylsagen i Danmark nævnte Sana ikke noget direkte om svogerens vold, mens hun i Flygtningenævnet fortalte om de to episoder. Sana fik afslag på asyl i 2012, da man ikke troede på hendes historie. Hun havde "udbygget sin forklaring" idet hun ikke fra starten havde nævnt problemet omkring hvem der er far til det yngste barn. Hun havde også først sent i forløbet nævnt, at svogeren havde dræbt sin første hustru ved at sætte ild til hende, og de to episoder, hvor hun selv blev overfaldet. Derfor blev hun vurderet som utroværdig. Hun fik også afslag på humanitært ophold med henvisning til Flygtningenævnets vurdering af at hun havde et mandligt netværk. Kort efter forsvandt hun og børnene fra Danmark, og det vides ikke, hvad der er sket med dem siden.

“Efter en gennemgang af sagen har ministeriet ikke fundet, at Deres klient og hendes to mindreårige børn er omfattet af en af de grupper af afghanske statsborgere, der må anses for særligt sårbare ved en tilbagevende til Afghanistan (...). Ministeriet har herved lagt til grund, at Deres klient har familie i Afghanistan, der objektivt set er i stand til at udgøre et socialt netværk, hvorfor Deres klient ikke kan anses som en enlig kvinde uden mandlige familiemedlemmer og socialt netværk i Afghanistan.”

I december 2022 anlagde Flygtningenævnet en ny praksis, som ville have sikret, at Sana ville have fået asyl i dag. Den nye praksis skyldes den massive og systematiske undertrykkelse af kvinder efter Talibans magtovertagelse i 2021, men sagen viser tydeligt, at kvinder også blev massivt forfulgt inden Taliban tog magten.

AYA

Aya kom til Danmark fra Syrien i 2015 som 14-årig med sin mor og far. Hendes to brødre var flygtet til Danmark året forinden for at undgå at aftjene deres militærtjeneste under Assad. I foråret 2020 fik Aya og hendes forældre afslag på forlængelse af deres opholdstilladelse og besked om, at de skulle rejse tilbage til Damaskus.

Aya og hendes forældre havde siden de ankom til Danmark haft opholdstilladelse efter §7,3, på baggrund af de generelle forhold i Syrien. Afslaget skyldtes de danske myndigheders vurdering af, at forholdene i Damaskus og omegn var forbedret tilstrækkeligt til, at de kunne vende tilbage. Hendes brødre havde derimod fået asyl efter §7,1 (konventionsstatus), og kunne derfor blive i Danmark.

Aya, som modtog afslaget få måneder inden hun ville blive student fra HF, valgte at stå frem og fortælle om sin situation i medierne. Medieomtalen og hendes kritiske udtalelser om det syriske styre resulterede i, at Flygtningenævnet i 2021 omgjorde afgørelsen. Nævnet vurderede, at hun ved en tilbagevenden til Damaskus ville risikere at blive afhørt og udsat for overgreb fra det syriske styre, da hun havde påkaldt sig interesse ved at udtale sig negativt om styret. Aya fik derfor asyl under §7,1 ligesom sine brødre. Forældrene fik også asyl, da de havde optrådt i medierne sammen med Aya.

CEDAW og Istanbulkonventionen

FN vedtog **Konventionen om Kvinders Rettigheder** i 1979 (CEDAW-konventionen). Men ligesom Børnekonventionen handler den om, at den enkelte stat er forpligtet til at overholde egne borgeres rettigheder, og den indeholder faktisk ikke et ord om vold og overgreb, men en masse om diskrimination. Når en stat åbenlyst ikke passer på kvinders rettigheder, kan det medføre forfølgelse, og Flygtningekonventionen kan dermed komme ind i billedet. FNs Kvindekomité holder løbende øje med, om de underskrivende stater overholder deres forpligtelser, og har udtalt kritik af Danmark mange gange i individuelle klagesager. Men det er yderst sjældent, at danske kvinder klager til Kvindekomitéen – alle sager handler om, at Danmark ikke beskytter udenlandske kvinder fra den egentlige skurk, som er deres hjemland.

FNs Kvindekomité eller **CEDAW-komitéen** udarbejder hvert fjerde år en rapport om alle de underskrivende landes status på området, den seneste om Danmark er fra 2021 og gentager en del af den kritik, som er blevet fremsat tidligere vedrørende udenlandske kvinder i Danmark (CEDAW2021).

Den danske tænketank MOVE (Migration, Obstacles, Violence and Equality) sendte i 2019 en skyggerapport til CEDAW-komitéen. Her gjorde eksperter rede for, hvordan den danske stat ikke i tilstrækkelig grad beskyttede udenlandske kvinder mod vold, og ikke i tilstrækkelig grad tog hensyn til kvinders asylmotive (MOVE2019).

Fra MOVE Shadowreport 2019 til FNs Kvindekomité: "Der er en tendens til at forstå 'kultur' og 'etnicitet' i visse minoritetsgrupper som årsag til vold og mangel på kønsligestilling. Dette overskygger de strukturelle årsager, som øger migrant- og flygtningekvindes sårbarhed og ulighed i Danmark." Rapporten peger altså på, hvordan man i Danmark mener, at vold og undertrykkelse nærmere skyldes kvindernes kultur og etnicitet end strukturelle årsager og sårbarheder.

Europarådet har vedtaget **Istanbulkonventionen** i 2011, som Danmark også har underskrevet. Den skal beskytte kvinder mod vold og seksuelle overgreb, og forpligter staterne til at anerkende kvinders særlige udsathed i forhold til visse overgreb, og til at sikre, at alle sager undersøges i et kønssensitivt perspektiv. Det sker dog langt fra altid.

Europarådet pålægger endvidere staterne, at immigrationsprocedurer skal tage hensyn til kvinders og pigers særlige situationer, karakteristikker, behov og sårbarheder, og at de skal være alders- og kønssensitive (CoE2022).

Desuden er Danmark bundet af **FNs Sikkerhedsresolution 1325 om kvinder, fred og sikkerhed**, som pålægger staterne at tage særlige hensyn til kvinder og anerkende deres behov for beskyttelse under væbnede konflikter (FN2000).

IVANA

Ivana kom til Danmark fra Albanien med sin mand første gang i 2016, og kom igen i 2018. Hendes mand var flygtet, fordi han frygtede hævn fra én, han havde prøvet at slå ihjel. Han havde udsat Ivana for vold, lige siden de blev gift, da hun kun var 17 år. Hendes forældre havde været imod ægteskabet.

Under opholdet i Danmark blev det værre, og han slog også deres tre børn, så de havde store blå mærker. Den yngste datter fortalte det til personalet i børnehaven, og til sidst indrømmede Ivana sandheden til socialkoordinatoren i asylcentret. Hun tog imod hjælp til at blive skilt, da kommunen ellers ville have taget børnene fra hende. Men hun var meget bange for, hvad manden ville gøre for at hævne sig, og hvad der ville ske, hvis de blev sendt tilbage til Albanien sammen. Hun havde tidligere kendt et makedonsk par, hvor manden blev flyttet pga. vold, men senere blev hele familien sendt tilbage samlet – og Ivana tænkte, at det nu var endnu værre for konen.

Ivanas mand kastede på et tidspunkt en kniv efter hende, og da politiet ankom, blev han flyttet til et andet center. To uger senere blev hun og børnene også flyttet, så han ikke vidste, hvor de var. I 2020 tog han tilbage til Albanien.

I efteråret 2022 opgav Ivana at få asyl i Danmark, hun havde prøvet alt forgæves. Sagen var behandlet som Åbenbart Grundløs, og i afslagene stod der, at hun måtte søge beskyttelse mod sin mand hos sit hjemlands myndigheder. Men hendes mand truede mange gange med at slå hendes lillebror eller deres børn ihjel, hvis hun anmeldte ham.

Hun sagde ja til at rejse frivilligt, fordi hun ikke ville udsætte sine tre børn for en tvangsdeportation, som hun flere gange havde været vidne til. Men hun var rædselsslagen for at vende hjem til sin landsby, hvor han nemt ville kunne finde hende. Med tre børn og uden penge havde hun ikke andre muligheder end at opsøge sin familie i landsbyen for hjælp. Hun var også meget bekymret for, hvordan hendes børn skulle klare sig – de talte flydende dansk og var ikke gode til albansk.

Tortur og voldtægt

Når kvinder bliver fængslet i lande som Iran, Eritrea eller Myanmar, er der en meget stor sandsynlighed for, at de bliver voldtaget og udsat for diverse former for seksuelle overgreb i fængslet (WorkingGroup2019).

Voldtægt og seksuel vold i fængsler kan ofte betragtes som tortur ifølge FNs Torturkonvention (artikel 1), fordi der enten direkte eller indirekte er et myndighedsansvar. Dog indgår sådanne overgreb oftest slet ikke med samme vægt i en asylsag som andre former for tortur. Voldtægt og seksuel vold kan dog anvendes bevidst og systematisk for at nedbryde og ydmyge offeret, og for at gøre offeret gravid mod hendes vilje. I en sag om en kvindelig, iransk journalist, som var blevet smidt i fængsel og voldtaget flere gange af sine fangevogtere, omtales det som "udsat for hårdhændet behandling" i Flygtningenævnets oprindelige referat, selvom det var tortur.

"Alaa fortalte Amnesty, at underretningsofficererne arresterede hende og hendes 25-årige datter på grænsen, da de kom tilbage fra Libanon. (...) De afhørte hende og datteren i det samme rum. "De tog min datters tøj af. De gav hende håndjern på og lænkede hende til væggen. De slog hende. Hun var helt nøgen. Den ene puttede sin penis i hendes mund. (...) De spurgte: 'Hvorfor forlod du Syrien? Hvad havde du med?' De kaldte mig en luder, en spion og en terrorist" (Amnesty2021).

Dr. Victoria Canning skriver: "(...) der hersker således ikke altid enighed om, hvad der udgør tortur, særligt når det gælder kvinders oplevelser af vold og overgreb udenfor statens mandat, hvilket definitioner af tortur normalt bygger på. For eksempel hvorvidt seksuel vold bør ses som en form for tortur generelt – idet der er en tendens til at betvivle den seksuelle volds effekt, mulige smertepåførsel og iboende evne til at nedgøre og ydmyge" (Canning2015).

Handlede kvinder og udokumenterede sexarbejdere udsættes for utroligt meget vold og voldtægt, men kan ikke anmelde det, og slet ikke dokumentere det. De kan vælge at få beskyttelse fra nogle i miljøet, som de så til gengæld skal aflevere halvdelen af indtægten til – eller klare sig selv, og løbe risikoen for voldelige kunder og politi. Selve deres manglende opholdsgrundlag og myndighedernes jagt på dem gør dem til lette volds ofre.

Sine Plambech skriver: "Men for at møde kunder var de nødt til at være synlige, og dette halvt synlige og halvt usynlige liv var en daglig konflikt. To af kvinderne kom i kontakt med politiet og blev deporteret som følge af beskyldning om butikstyveri fra vagter i supermarkeder (i UK og Spanien). (...) For sexarbejdere påvirker denne [risiko for at blive deporteret] deres villighed til at rapportere voldtægt, vold, tyveri og overfald, som de udsættes for, af frygt for at det vil bringe dem i søgelyset hos myndighederne" (Plambech2022).

Lesbisk kvinde fra et østafrikansk land: i denne sag var det LGBT+ Danmark, som måtte få en frivillig læge til at gennemføre en grundig undersøgelse af hende, som udover symptomer på PTSD påviste 17 ar på hendes krop, der stammede fra: Cigaretter, slag med bælte, slæbt på asfalt, skåret med kniv. Røde Kors' helbredsundersøgelse havde været mangelfuld, og myndighederne havde ikke taget initiativ til en torturundersøgelse. Det gør myndighederne så godt som aldrig, så det påhviler i praksis advokaten.

På trods af at lægeerklæringen indgik som bilag i både første og anden instans af kvindens asylsag, blev den ikke omtalt med et ord. Hun fik afslag, selvom man ikke afviste, at hun var lesbisk, og selvom der officielt er dødsstraf for at være homoseksuel i det pågældende land. Hendes konkrete konflikter i hjemlandet blev imidlertid anset som utroværdige, bl.a. fordi hun byttede rundt på to datoer, og flere elementer i hendes historie blev beskrevet som "bemærkelsesværdige" og "påfaldende."

B) FAMILIESAMMENFØRING

En meget stor del af de kvinder, som kommer til Danmark fra usikre lande, kommer som familiesammenførte til deres mand. Ifølge Udlændingestyrelsens tal **udgjorde kvinder 86,7% af de familiesammenførte til herboende flygtninge i 2021.**

De kommer hertil med indrejsevisum og opholdstilladelse fordi de allerede har en mand og/eller børn, som har fået asyl her. Hvis de var ankommet samtidig med ham, havde de fået en stærkere beskyttelse, også selvom de ikke selv har et asylmotiv, nemlig konsekvensstatus, og dermed bedre rettigheder på visse områder. Men både som familiesammenførte og med konsekvensstatus er deres ophold afhængigt af mandens asylmotiv.

Se grafen i kapitel 2: "Kønsfordeling efter type af opholdstilladelse", side 17.

En del af disse par får dog afslag, selvom man som flygtning er undtaget fra mange af de stramme kriterier for familiesammenføring. Det er man især på grund af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 om retten til familieliv. Det kræves dog stadig, at man kan dokumentere sit ægteskab eller et længerevarende samliv. Danmark kræver desuden, at begge parter var fyldt 18, da de blev gift, og at ægteskabet ikke var arrangeret. To krav, som er et klodset forsøg på at sikre kvinders rettigheder, men i praksis har den modsatte effekt: Hvis ægteskabet allerede er indgået, enten arrangeret eller inden pigen fyldte 18, så er det jo hende, der bliver efterladt alene uden rettigheder i hjemlandet eller i et tredjeland.

En del kvinder fra usikre lande med dårlige forhold for kvinder benytter desuden ægteskab som en sikker flugtvej. De siger ja til et arrangeret ægteskab med en mand, som bor i Danmark, selvom de ikke kender ham, eller de opsøger selv danske mænd, der besøger deres hjemland eller på nettet. Den herboende mand kan så vise sig at være voldelig eller undertrykke dem på forskellig vis, og han udnytter i nogle tilfælde bevidst det faktum, at de ikke kan forlade ham uden at miste deres opholdstilladelse og blive sendt hjem i vanære. Se mere om at miste sin opholdstilladelse på side 79. Hvis de forlader ham og søger asyl senere, vil de typisk få afslag, fordi de udrejste fra hjemlandet lovligt og af en anden grund – man opfatter derfor asylmotivet som noget, de senere finder på, se f.eks. casen Binta side 77.

En stor del af de kvinder, som er kommet hertil som familiesammenført fra Syrien og Eritrea, søger efterfølgende om asyl, selvom de allerede er her lovligt (det kaldes fjernregistrerede). Næsten alle fra de to lande får asyl. Selvom andre nationaliteter også kunne have gjort det med fordel, så man det ikke tidligere, og det er først blevet udbredt de seneste år, som omtalt på side 17.

Det giver kvinderne flere fordele at få asyl oveni familiesammenføringen: De kan blive skilt, hvis de vil, og de kan få et pas fra Udlændingestyrelsen, og undgår dermed at opsøge deres hjemlands ambassade. Med en flygtningestatus får man også adgang til statsborgerskab et år tidligere, man er fritaget fra gebyr i mange sager, og man er bedre beskyttet mod udvisning, f.eks. ved kriminalitet.

Man kan også blive familiesammenført med sine børn, men hvis de er over 15 år, skal der helt særlige omstændigheder til. Udlændingestyrelsen og den danske udlændingelovgivning har en meget firkantet og smal forståelse af "familie". Det er nok de færreste danskere, der vil sige, at et barn over 15 ikke længere har samme behov for sine forældre, eller at ethvert afhængighedsforhold og enhver stærk tilknytning mellem børn og forældre stopper, når et barn fylder 18 år. I gennemsnit flytter danske unge hjemmefra, når de er mellem 20 og 22, alt efter landsdel. Og nære relationer kan fortsætte hele livet, for ikke at tale om adgangen til at være en del af sine børnebørns liv.

FNs Flygtningeagentur i Norden anbefaler, at man letter adgangen til familiesammenføring for flygtninge, som de senere år er blevet sværere. Staterne opfordres til at rette op på følgende områder:

- Udvide den smalle definition af familie til at omfatte husstanden.
- Fjerne korte deadlines for ansøgere og forkorte sagsbehandlingstiderne.
- Fjerne økonomiske forhindringer, f.eks. gebyrer for ansøgning og visum.
- Fjerne praktiske forhindringer som f.eks. at man skal henvende sig fysisk på en dansk ambassade (UNHCR2022).

ASMA

Asma kom fra Irak til Danmark i 2002 som familiesammenført med en dansk statsborger, som hun var blevet gift med kort tid forinden, men ikke kendte godt. Hun medbragte to døtre fra en tidligere ægtemand, som var død. Manden i Danmark viste sig meget hurtigt at være voldelig, på et tidspunkt bandt han hende med reb og truede med at slå hende ihjel med en stor kniv. Med hjælp fra en nabo flygtede hun fra hjemmet med sine døtre til et krisecenter.

Krisecentret hjalp hende dog ikke med at indgive en politianmeldelse, og hun talte ikke selv et ord dansk eller engelsk. Hun mistede sin opholdstilladelse, fordi hun ikke længere boede sammen med manden, og fordi hun ikke kunne dokumentere volden mod hende i form af en politianmeldelse, og heller ikke havde opnået selvstændig tilknytning til Danmark. Da Refugees Welcome kontaktede krisecentret flere år senere, havde de ikke længere nogen sagsakter liggende om hende. På trods af flere skriftlige vidneudsagn fra tolke og de to døtre om den vold, som manden havde begået mod Asma, lykkedes det ikke at få omgjort afslaget.

Asma kunne ikke rejse tilbage til Irak. Der var krig, og desuden var grunden til, at hun så hastigt havde indgået ægteskab med manden i Danmark, at hun ikke ville giftes med sin afdøde mands bror, sådan som familien ønskede det. Ægteskabet i Danmark var altså en flugtvej, som endte helt galt. Og nu havde hun oven i købet trusler fra den voldelige mand om, at han nok skulle få ram på hende via forbindelser i Irak.

Asma søgte om asyl, men fik afslag, og sad nu fast som afvist sammen med mange andre irakere. Da hendes døtre blev voksne, blev de begge gift med herboende mænd, fik opholdstilladelse og egne børn. Efter 19 år i skiftende asylcentre har Asma så vidt vides stadig ikke fået opholdstilladelse.

C) SÆRLIGE GRUNDE OG TILKNYTNING

Humanitært ophold (§9b)

Hvis man hverken kan få asyl eller familiesammenføring, så er der nogle andre muligheder i udlændingeloven. Frem til 2010 blev §9b om humanitært ophold anvendt en del, og den opregner kriterier som: selvmordsrisiko, familier med små børn fra lande i krig, alvorligt handicap, subjektiv frygt og torturfølger, samt det såkaldte "overlevelseskriterium". Der står også, at selvom de enkelte elementer ikke er nok i sig selv, kan en kombination af flere udløse en opholdstilladelse.

Mange af de kvinder, som får afslag på asyl, opfylder et eller flere af disse kriterier, men i praksis er det fuldstændig umuligt at få en tilladelse. Efter 2010 er der kun givet ganske få tilladelser under humanitært ophold hvert år, og udelukkende pga. livstruende diagnoser, som der ikke findes behandling for i hjemlandet (Bendixen2013).

Meget bizart indeholder denne paragraf også et afsnit om enlige kvinder fra Afghanistan uden mandligt netværk – en situation, som uden tvivl falder ind under beskyttelse og ikke humanitære forhold, og derfor burde disse kvinder få asyl. Efter Talibans magtovertagelse i 2021 har Flygtningenævnet heldigvis givet asyl i sådanne sager, og ikke henvist kvinderne til at søge humanitært ophold som hidtil.

Ganske særlige grunde (§9c stk. 1)

Udlændingeloven indeholder en paragraf, som kan anvendes, når alt andet glipper. Det kan både være en særlig familierelation, som falder udenfor de normale regler, eller det kan være hensynet til barnets tarv ifølge Børnekonventionen – f.eks. et barns ret til sine forældre. Ganske få får ophold efter denne paragraf hvert år, og det opgøres ikke engang særskilt i de offentlige statistikker.

Tilknytning til Danmark (§19 + §26)

Hvis man mister sin tidligere opholdstilladelse, f.eks. som ægtefællesammenført, skal myndighederne vurdere, om man har en stærk, selvstændig tilknytning til Danmark, som er tilstrækkelig til at blive her, f.eks. hvis man har børn. Hvis samlivet ophæves pga. vold, er der også mulighed for at få sin egen opholdstilladelse. I 2013 blev muligheden for voldsramte kvinder forbedret, idet man fjernede et krav om mindst to års ophold, som havde været gældende indtil da. Man skal dog stadig kunne dokumentere volden og have gjort en indsats for at integrere sig, hvilket kan være umuligt for netop disse kvinder.

I flere af de ovenfor nævnte muligheder for opholdstilladelse indgår opholdstiden i Danmark i vurderingen. Men det er udelukkende lovligt ophold, der gælder, og hvorvidt man kunne have en rimelig forventning om at blive her. Handlede kvinder kan dermed ikke bruge deres opholdstid til noget, og det samme gælder kvinder, som har levet i asylsystemet eller under jorden i årevis.

En del af paradigmeskiftet i 2019 var, at kriterierne for, hvordan tilknytning vurderes, blev markant strammet. Det betyder, at ens egen indsats i form af danskkundskaber, arbejde, studie osv. ikke tæller så meget længere, men tilknytning til nære familiemedlemmer er stadig beskyttet af konventionerne.

AYAN

For 11 år siden kom Ayan hertil fra Somalia som familiesammenført med sin mand. De fik sønnen Abdi, som i dag er 11 år gammel. Abdi har en udviklingsforstyrrelse, så han har haft særlig støtte i børnehaven og går på en specialskole. Ayan har bestået Danskuddannelse 2 og 9. klasse, hun har haft forskellige deltidsjob og har været aktiv i sit lokalområde, bl.a. har hun fået diplom fra Bydelsmødrene. Sønnen kræver meget tid, så det er svært for hende at have et fuldtidsjob, men i dag er hun optaget på grundforløbet til SOSU-uddannelsen.

I 2019 lod manden sig skille og forlod Ayan og Abdi. Han rejste tilbage til Somalia, og har ikke siden haft kontakt med dem. Da Ayans og Abdis opholdstilladelser skulle forlænges, opdagede Udlændingestyrelsen, at manden var flyttet, og at de var blevet skilt – og nægtede derfor at forlænge begges ophold.

Udlændingestyrelsen mente ikke, at familiens 9-10 års lovligt ophold var tilstrækkelig tilknytning.

For børn regnes årene inden skolestart nemlig ikke rigtigt som vigtige, og for voksne skal man op over 10 år plus meget "stærk integration", dvs. fuldtidsjob og total assimilerings. Styrelsen vurderede, at både barnets og morens tilknytning til Somalia var større, og man tog ikke stilling til, om barnet kunne få et passende skoletilbud i Somalia. At Ayan ikke har noget familienetværk tilbage i Somalia vægtedes heller ikke, men det ville muligvis blive afgørende, hvis hun søger om asyl.

Selvom Ayans mand faktisk havde været voldelig mod hende, og der ligger to notater fra politiet, hvor hun i det ene har sagt, at hun frygter, han vil slå hende ihjel, kan det ikke give ophold som voldsramt, da det var manden, der lod sig skille og forlod hende – dermed har hun ikke ophævet samlivet pga. vold.

Refugees Welcome overtog sagen i sidste øjeblik, før den stod til afgørelse i Udlændingenævnet – og fik heldigvis omstødt inddragelsen. Den rådgivningsorganisation, som tidligere havde repræsenteret Ayan, havde overset, at Abdi også havde mistet sin opholdstilladelse – og det var ham, der var sagens stærkeste kort. Han fik sin opholdstilladelse tilbage, da Udlændingenævnet gav os medhold i, at hans tilknytning til Danmark var tilstrækkeligt stærk, og at han har særlige behov, og på den baggrund fik hans mor også sin tilbage. Tidligere havde hun ophold pga. sin mand, og nu har hun pga. sin søn.

ASYLPROCEDUREN

Generelt er der mange svage punkter i asylproceduren, herunder brugen af tolke og selve interviewformen, som er beskrevet nærmere i rapporten "Velbegrunder Frygt" (Bendixen2019). Kvinder og mænd går alle igennem præcis den samme procedure. Men kvindernes forudsætninger er markant dårligere end mænds på en hel række parametre, som skyldes både deres baggrund, deres asylmotiver og praktiske forhold. Dette hævder myndighederne at tage hensyn til i deres vurderinger, men det er svært at se i de enkelte sager, hvor alle som udgangspunkt bliver stillet de samme spørgsmål, og ingen får særlig støtte eller hjælp.

Sprog

De to vigtigste elementer i asylproceduren er asylschemat og de to interviews kaldet Oplysnings- og Motivsamtale og Asylsamtale. Da piger mange steder i verden ikke får lov at gå i skole, er flere kvinder end mænd analfabeter og kan derfor ikke selv udfylde asylschemat. Færre kvinder end mænd taler engelsk som andetsprog, og er derfor helt afhængige af den tolk, som myndighederne har bestilt. Hvis hun ikke føler sig tryk ved tolken, eller ikke forstår tolken helt, kan hun ikke give udtryk for det. Som analfabet eller ikke-dansk/engelsktalende er det også meget svært at finde rundt rent logistisk, f.eks. at tage de rigtige busser og tog fra asylcentret i Vesthimmerland til interview i Sandholm, Nordsjælland, og endda være der til tiden.

Interviews

Samtalerne, som ansøgerne oplever mere som forhør end som interviews, varer ofte seks til otte timer, afbrudt af en halv times frokost og korte pauser efter behov. Det er utroligt hårdt for både ansøger, sagsbehandler og tolk – uanset køn. Men for mange af de kvindelige ansøgere er det ekstra belastende. En afghansk eller somalisk kvinde har måske aldrig før siddet alene overfor to fremmede (sagsbehandleren og tolken) og skullet svare omhyggeligt og præcist på alle mulige personlige spørgsmål. Hvis man ikke har gået i skole, er man også mindre trænet i at svare klart og kort på et spørgsmål, og gengive hændelsesforløb kronologisk og overskueligt.

De faste spørgsmål til både mænd og kvinder omfatter bl.a. militærtjeneste og fængsling, men intet om kønsrelaterede problemer. Hvis asylmotivet i virkeligheden er hendes mands eller søns, vil der ofte være meget, hun ikke kan svare på. Mændene har ikke informeret hende om alle deres aktiviteter, de har måske endda stukket hende en hvid løgn om ting, som de tænker, hun ikke behøver at vide.

Hvis asylmotivet er hendes eget, vil det ofte handle om intime forhold, som er tæt forbundet med skyld og skam: Tvangsægteskab, brudekidnapning, utroskab, omskæring og voldtægt. Emner, som er svære at tale om for alle kvinder, uanset hvor hun kommer fra. Og som hun selv skal bringe på banen.

Man har ret til at bede om en sagsbehandler og en tolk af samme køn som én selv, hvis det er relevant i forhold til asylmotivet. Men ingen informerer kvinderne om denne mulighed, og der er ingen procedure for at anmode om det. Heldigvis er de fleste sagsbehandlere kvinder, men det er tolkene ikke – og på visse, små sprog findes der kun mandlige tolke på listen.

Mødre med små børn er nødt til at tage børnene med til interviews, hvilket naturligvis er ekstremt forstyrrende for deres koncentration, og barnet vil blive rastløst og stresset, og vil reagere på, at moren er nervøs. Det kan også være grænseoverskridende og uforsvarligt at skulle fortælle visse ting, mens børnene hører på det – f.eks. hvordan barnets far døde, eller at moren blev udsat for overgreb. I asylcentre er der kun pasningsmuligheder for børn over tre år, og man kan ikke aflevere et barn i sit asylcenter i Sønderjylland, når asylsamtalen foregår i Nordsjælland og varer fra kl. 9 til kl. 17. Børnehaven i Sandholm eller andre kvinder vil måske tilbyde at passe barnet/børnene, men det kræver, at der allerede er etableret et tilfidsforhold til den voksne, og det dur jo slet ikke, hvis barnet ammes. Ingen fædre har deres børn med til samtale.

En enlig afrikansk kvinde fortæller: “Jeg havde min baby med til alle interviews. Han var to år gammel. Han sad på mit skød, og så gav de ham en iPad og høretelefoner, så han kunne se på tegnefilm. Men han kunne jo ikke se på det i så mange timer, han græd og løb rundt. Det var helt umuligt for mig at koncentrere mig. Og tolken var også helt forkert første gang, han talte europæisk fransk, men i mit hjemland bruger vi andre franske ord, og blander med vores lokale sprog, så der var mange ting, han misforstod. Næste gang gik det bedre med en afrikansk tolk, men så siger de jo bagefter, at man har ændret sin historie...”

Det er velkendt, at oplevelser som krig, overgreb og tortur kan give stærke traumer, som påvirker hukommelsen og koncentrationsevnen. En naturlig forsvarsmekanisme er også at prøve at undgå at tænke på de frygtelige oplevelser. Det er et problem i asylproceduren for både kvinder og mænd, at der ikke tages tilstrækkeligt hensyn til dette. Men for kvinder er traumerne i endnu højere grad skjulte, da de oftere er af seksuel karakter.

Samlet set udgør alle disse faktorer en større mental belastning for kvinderne, og samtidig en forøget risiko for, at hendes fortælling vil blive dømt utroværdig, hvilket er den hyppigste årsag til afslag. Huller i hukommelsen, selvmodsigelser, ulogiske hændelsesforløb, ændringer i detaljer... alt sammen ting, som meget nemt kan føre til afslag på asyl.

BINTA

Binta blev født i Gambia, Vestafrika, og fik aldrig lov at gå i skole, sådan som hendes bror gjorde, så hun er analfabet, men taler rimeligt engelsk. Skoleudtalelse fra Røde Kors' voksenskole siger: "Er ikke alfabetiseret på sit modersmål. Har behov for et basalt alfabetiseringskursus kombineret med udtaletræning/ordforråd/sætningsopbygning."

Hendes far tævede hende for de mindste ting, og tvangsgiftede hende bort, da hun var 20 år. Hun fik to sønner med manden, og efter fire år lykkedes det hende at blive skilt fra ham, hvilket fik hendes far til at udstøde hende. Hun flyttede til Senegal, hvor hendes moster boede, for at slippe for endnu et tvunget ægteskab. Her solgte hun grøntsager og lejede en lille lejlighed med en veninde. De to indledte et kærlighedsforhold, men de holdt det meget hemmeligt.

Hun flyttede tilbage til Gambia, og fik job i køkkenet på et turisthotel, og steg efterhånden i graderne og blev køkkenchef for hotellets restaurant. Hun kunne nu betale for sønnernes skolegang, og tog jævnligt tilbage til Senegal for at besøge sin kæreste.

Men så blev hun opsøgt af en kusine, som fortalte, at alle nu vidste, at hun var lesbisk, og at hendes far havde angivet hende til sikkerhedspolitiet. Gambia følger sharialoven, og der er dødsstraf for homoseksualitet. Binta tvivlede ikke på, at han hellere ville se hende død end bringe yderligere skam over familien.

På hotellet var hun blevet venner med en dansk mand, og hun overtalte ham til at invitere hende til Danmark på turistvisum, men hun turde ikke fortælle om sit problem. Efter tre uger hos ham i Danmark tog hun til Sverige, hvor hun kendte en landsmand, og levede under jorden, indtil politiet tilfældigt fandt hende og sendte hende tilbage til Danmark, fordi hun havde et udløbet visum herfra. Politiet forklarede, at hvis hun ikke søgte om asyl, ville hun blive sendt tilbage straks.

Under asylinterviewene havde hun i første omgang ikke sagt noget om den danske mand, for ikke at bringe ham i problemer, men det kom frem, og det var en af grundene til, at hun fik afslag som utroværdig. Hun var også vanvittigt bange for, at tolken ville sladre til nogen i Gambia. Under interviewene brød hun sammen mange gange, og havde svært ved at forklare sin sag. Forfatteren til denne rapport var med som bisidder.

Via sin bror modtog hun et brev fra faren, hvor han lovede selv at slå hende ihjel, hvis hun kom tilbage, og at hun aldrig skulle regne med at se sine sønner igen. De var på det tidspunkt teenagere, gik på kostskole og boede hos hendes far i ferierne.

Hun følte sig konstant skamfuld og beskidt over at være lesbisk, og følte at hun havde ødelagt sit eget og sine sønners liv, og misbrugt den danske mands tillid. Få uger efter det endelige afslag i Flygtningenævnet, efter 20 måneder i asylsystemet, forsvandt hun fra centret, og ingen ved, hvor hun er i dag.

D) SÆRLOVE: AFGHANISTAN OG UKRAINE

I 2021 og 2022 blev der vedtaget to særlove, som er ret enestående i dansk sammenhæng. De to love har intet fokus på køn, men størstedelen af dem, som hører under dem begge, er kvinder.

Lokalt ansatte i Afghanistan, som blev evakueret til Danmark kort efter Talibans magtovertagelse i august 2021, fik en særlov samme år. 828 afghanere fik ophold efter særloven. Langt de fleste af kvinderne fik juridisk status som bipersoner efter særloven, dvs. at de fik ophold fordi deres mand, far, søn eller bror var hovedperson. Ifølge Røde Kors var 60% af de voksne evakuerede kvinder, og ca. 25% af dem var analfabeter (overvejende kvinder), lidt over halvdelen talte engelsk (primært mænd).

Særloven for afghanere indeholder ikke et ord om risiko i hjemlandet, den er udelukkende baseret på et vist tilknytningsforhold (ofte i form af ansættelse) til den danske stat, EU, FN eller internationale organisationer. Ganske få af kvinderne blev evakueret, fordi de var aktive menneskeretsforkæmpere, journalister el.lign., langt de fleste fordi de var familiemedlemmer til en mand, der var omfattet af kriterierne. Særloven giver ikke mulighed for forlængelse efter de første to år, og derfor er alle nødt til at søge om asyl ved siden af, hvilket næsten alle dog har fået indtil videre.

Selvom de fleste af disse kvinder ikke har noget selvstændigt asylmotiv, vil den nye praksis for afghanske kvinder og piger, som Flygtningenævnet for nylig har indført, sikre dem ophold – men sådan så det ikke ud, da særloven blev vedtaget. Ifølge særloven vil en 17-årig datter, som kom hertil med sin far, miste sin opholdstilladelse, når de to år udløber. Hvis hun har en onkel eller en voksen bror i Afghanistan, ville hun indtil for nylig blive henvist til at rejse tilbage og leve under hans beskyttelse.

Særloven for fordrevne fra Ukraine har en helt anden vinkel. Den blev vedtaget som en konsekvens af et EU-direktiv, der blev aktiveret, og som Danmark pga. retsforbeholdet ikke er underlagt. Ligesom afghanerloven siger den ikke et ord om risiko i hjemlandet, men giver ophold til ukrainske statsborgere, som har boet i Ukraine indtil Ruslands store invasion i 2022. Det generelle risikoniveau i Ukraine er ikke højt nok til at asyllovgivningen med sikkerhed ville yde beskyttelse, og ukrainerne har ikke et selvstændigt asylmotiv.

Eftersom ukrainske mænd ikke må forlade landet, er 75% af dem, der har søgt og fået ophold under særloven, kvinder. Og langt de fleste har deres børn med. Ligesom afghanerloven er ukrainerloven også tidsbegrænset, så alle opholdstilladelser udløber i marts 2024, men Folketinget kan dog beslutte af forlænge. Hvis ukrainerne gerne vil blive, når særloven udløber, er de foreløbig nødt til at søge om forlængelse på baggrund af f.eks. arbejde.

Generelt har rejsen hertil, modtagelsen og retsstillingen for ukrainere været langt bedre end for alle andre flygtningegrupper gennem tiden. Men den afhængighed af andre, som kendetegner kvinder på flugt, gælder også for denne gruppe, dog i et mindre omfang. Mange bor nemlig privat hos familiemedlemmer eller venner, og langt fra alle taler engelsk. Ansvar for børnene gør det også svært at være selvforsørgende, selvom det er lykkedes i forbavsende høj grad. Og hvis der stadig er en far hjemme i Ukraine, får moren ikke den forhøjede ydelse som enlig forsørger – en slags hul i lovgivningen, som først fik opmærksomhed, da ukrainerne kom, men som har ramt mange andre flygtninge inden da.

RISIKO FOR AT MISTE SIN OPHOLDSTILLADELSE IGEN

Alle opholdstilladelser i Danmark er midlertidige, og gives som regel kun for to år ad gangen; indtil 2015 var det for fire-syv år ad gangen. Kravene til at få permanent ophold og statsborgerskab er blevet meget svære at leve op til, som beskrevet på side 117. Samtidig er vurderingen af tilknytning til Danmark også strammet markant. Derfor lever mange med udenlandsk baggrund i en konstant frygt for at miste deres opholdstilladelse, og igen er kvinder særligt udsat på en række områder. Som allerede nævnt mange gange, er kvinders opholdstilladelse oftere af en mere midlertidig karakter, oftere afhængige af deres mand eller deres barn, og de har sværere ved at leve op til kravene for permanent ophold og statsborgerskab.

For kvinder kan det også være langt sværere og mere farligt at vende hjem alene til et hjemland, hvor de ikke længere har et netværk og måske vil være udstødt af familien, f.eks. pga. skilsmisse eller fordi de har været på den modsatte side i en konflikt. Det kan også være umenneskeligt for en mand at vende tilbage til et hjemland, som han af gode grunde har forladt for mange år siden, men for en kvinde kan det være helt umuligt at vende alene tilbage.

Samira er palæstinenser og bor nu i udrejsecenter: “Jeg kom til Danmark for fire år siden, fordi jeg blev gift. Men han slog mig, og jeg forlod ham efter fire måneder. Jeg kan ikke rejse tilbage til Libanon, hvor min familie bor. De vil slå mig ihjel, fordi jeg er blevet skilt. Nu har jeg været i Kærshovedgård i et år, og jeg kan ikke få penge eller hjælp fra nogen. Det er meget hårdt.”

Asyl

Som beskrevet i det foregående kapitel, får kvinder på flugt generelt tildelt en svagere status, som de lettere kan miste igen. Dette gælder navnlig dem, der får asyl under §7,3, på grund af generelle forhold. Så snart en mindre forbedring indtræffer i hjemlandet, vil hun miste den. Derfor er der flere kvinder end mænd, der har fået besked om at rejse tilbage til Syrien – men nogle er blevet “reddet” af, at deres mand stadig har asyl.

Hvis hun derimod har fået asyl under §7,1 kan hun ikke få inddraget sin opholdstilladelsen før der er kommet varige, stabile og fundamentale forbedringer i hjemlandet. Hun kan dog miste den, hvis myndighederne finder ud af, at opholdet er opnået ved svig, dvs. forkerte oplysninger, eller hvis hun har været på besøg i sit hjemland, eller hvis hun begår kriminalitet. Det samme gælder, hvis hun har asyl under §7,2 af individuelle grunde.

Hvis kvinden er ankommet samtidig med sin mand, kan hun have fået konsekvensstatus pga. mandens asylmotiv, og er dermed afhængig af, at han ikke mister sin status, f.eks. hvis han får en udvisningsdom. Hvis hun bliver skilt fra ham, kan det også få betydning, som tidligere nævnt.

"Min eks-mand fortæller mig: 'De smider dig ud, for du har kun en [opholdstilladelse efter] § 7.3'. Han har fem års ophold som politisk flygtning. Men jeg har kun ét år, så han siger: 'Du bliver nødt til at vende tilbage til mig, ellers smider de dig ud – regeringen smider dig ud' ... Jeg er da bange. For hvis de sender mig tilbage, sender de mig tilbage til Helvede. Og hvad med mine børn? Ville de blive her? Ville jeg aldrig få dem at se igen?" Citat fra debatindlæg i Politiken af forsker ved VIVE Anika Liversage (Liversage2021:1).

Familiesammenføring

Som tidligere nævnt er langt de fleste af kvinderne kommet som familiesammenførte, og dermed er deres ophold fuldstændig afhængigt af, at de stadig er sammen med den mand, de blev sammenført med. Se graf i kapitel 2, side 17 "Kønsfordeling efter type af opholdstilladelse."

Europarådet forpligter imidlertid sine medlemsstater til at sørge for, at kvinder med migrant- eller flygtningebaggrund, som udsættes for vold, og som har opholdstilladelse efter international lov, kan ansøge om og få tildelt deres egen opholdstilladelse, i tilfælde af at forholdet opløses og de derved mister deres opholdstilladelse. Dette uafhængigt af, hvor længe ægteskabet har varet. Kvinder og piger med migrant- eller flygtningebaggrund bør informeres om, at de har denne rettighed (CoE2022).

FNs Kvindekomité CEDAW udtrykker i sin niende periodiske rapport om Danmark fra 2021 bekymring over, at familiesammenførte kvinder kan miste deres opholdstilladelse ved skilsmisse, og henstiller til at Danmark fjerner lovgivningsmæssige og administrative barrierer for familiesammenføring til flygtningekvinder (CEDAW2021).

Shirin fik opholdstilladelse i 2013 som familiesammenført til sine to døtre. Siden bestod hun DU2 danskprøven, tog en uddannelse og arbejdede fuld tid. Begge døtre bor stadig sammen med hende, og de har opnået dansk statsborgerskab.

Men otte år efter, i juni 2022 fik hun pludselig et brev i sin e-Boks: "Din opholdstilladelse kan ikke forlænges". Begrundelsen var, at nu var hendes yngste datter fyldt 18 år og dermed myndig. Altså havde hun ikke længere nogen grund til at bo i Danmark.

Advokaten, som påklagede afgørelsen, anklager Udlændingestyrelsen for at have en helt forkert forståelse af begrebet "familieliv" og mener, at afgørelsen er i strid med EMRK artikel 8 om retten til familieliv. Han henviser til en dom ved EMRD og desuden til en række afgørelser i Flygtningenævnet, hvor flygtninge ikke har mistet deres opholdstilladelse i forbindelse med, at deres børn fyldte 18 år. Sagen var ikke endeligt afgjort ved redaktionens slutning.

Se også casen Ayan side 74.

Selvom der i 2013 blev indført bedre muligheder i lovgivningen for at voldsramte kan beholde deres opholdstilladelse (Udlændingelovens §19,7), er det ikke altid muligt. Der er nemlig stadig krav om, at skilsmissen skal skyldes volden, at volden er dokumenteret, og at kvinden har udvist en vis vilje og evne til at integrere sig. De mest udsatte kvinder har ikke haft en chance for at integrere sig, og kan have svært ved at dokumentere noget som helst. I praksis vil kvinden ofte få afslag, hvis der ikke er beviser for volden i form af lægeerklæringer om synlige tegn på vold, ophold på krisecenter, udtalelser fra kommunen eller ligefrem en dom for vold i sagen. Hvis kvinden ikke flytter straks, vil man ofte vurdere, at samlivets ophør ikke alene skyldtes volden. Og hendes vilje og evne til at integrere sig beror på et skøn. Men der er mange grunde til at voldsramte kvinder ofte bliver boende eller kommer tilbage til voldsudøveren, og i disse sager er der desuden den afgørende grund, at hun vil frygte for at miste sin opholdstilladelse, hvis hun flytter.

Der kan også være et praktisk problem med bolig for en kvinde, der forlader sin mand. Det er oftest hans bolig, hun bor i, og selvom kommunen er forpligtet til at finde en anden bolig til hende, er det ikke altid muligt. Kommunens eneste mulighed kan være at sende hende på krisecenter, selvom hun måske ikke er truet. Hvis hun så mister opholdstilladelsen, overgår ansvaret for at betale krisecentret til Udlændingestyrelsen, som vil bede politiet om en trusselsvurdering og ofte flytte hende på asylcenter i stedet, da det er langt billigere. Kvinden oplever således, at hendes beslutning om at forlade manden har udløst en lavine, som ødelægger det skrøbelige fundament, hun havde.

Abdallah er selv palæstinenser, og har prøvet at hjælpe flere kvinder ud af voldelige ægteskaber: "Det er hyklerisk, at politikerne altid anklager alle arabiske mænd for at vi undertrykker kvinder og er voldelige. Når en kvinde så vil skilles fra sin mand, mister hun sin opholdstilladelse, og så står hun i en helt håbløs situation."

Jamila: Udlændingenævnet stadfæstede i 2015 en inddragelse af Jamilas opholdstilladelse, selvom hun forklarede, at skilsmissen skyldtes vold, og hun havde boet på krisecenter i tre måneder. Hun havde forklaret, at hun inden da var blevet sammen med manden af frygt for at miste sin opholdstilladelse. Hendes jobcenter bekræftede, at hun havde fortalt om volden. Men der var ingen dokumentation af synlige mærker efter volden eller lægeudtalelse. Myndighederne mente ikke, at volden nødvendigvis var årsagen til samlivsophøret. Desuden blev der lagt vægt på, at Jamila havde beholdt en stærk tilknytning til sit hjemland, og det faktum at hun havde afsluttet DU2-uddannelse og påbegyndt SOSU-assistent uddannelse var åbenbart ikke tilstrækkeligt på integrationssiden.

Nogle mænd udnytter bevidst dette afhængighedsforhold til at undertrykke og isolere deres kone, og det kan kamme helt over i psykisk terror og total kontrol. Psykisk vold er endnu sværere at dokumentere end fysisk vold, og ofte er kvinderne ikke engang selv bevidst om, hvad de er udsat for. Krisecentrene screener ikke for psykisk vold, selvom det nu er anerkendt i lovgivningen på samme niveau som fysisk.

Manden kan desuden true med at tage børnene fra hende. Eftersom han ofte er den, der taler dansk og tjener penge, og ved hvordan systemet fungerer, kan politi og kommune være mere tilbøjelige til at tro på ham. Selvom hun måske endda ville vinde en forældremyndighedssag, så er truslen ofte nok til, at hun slet ikke tør prøve.

Danner har udgivet en erfaringsrapport, som viste, at særligt manglende viden om konsekvenserne for kvindernes børn udgør en stor barriere for skilsmisse eller samlivsophævelse, idet kvinderne frygter, at kommunen eller faren vil tage børnene. Det er efter Danners erfaring netop det, som manden ofte har truet med ved at udnytte kvindens manglende viden om det danske system og rettigheder i forbindelse med forældremyndighed (Danner2018.)

Lovgivningen er så kompliceret og uklar, at selv erfarne jurister kommer i tvivl, og myndighederne kan give direkte forkert rådgivning. Forskeren Anika Liversage beskriver i en artikel fra 2021 følgende case: "De sociale myndigheder fortalte hende fejlagtigt, at hun måtte forlade Danmark, hvis hendes mand lod sig skille fra hende. Hun kunne ikke klare udsigten til den situation, så kort efter socialrådgivernes besøg begik hun selvmord." Udover selve kompleksiteten i reglerne peger Liversage også på, at de gennemførte stramninger i udlændingereglerne de seneste to årtier

kan gøre det endnu sværere for etniske minoritetskvinder at opløse et ægteskab, fordi mulighederne for at opnå et selvstændigt opholdsgrundlag er blevet endnu mere begrænsede. Herudover kan sprogkravene og kravene til længden og omfanget af beskæftigelse ligeledes være kriterier, som en ægtefælle direkte kan modvirke opfyldelsen af, f.eks. ved at hindre kvinden i at gå på arbejde (Liversage2021:2).

Lise-Lotte Duch er leder af FAKTI, et medborgerhus for kvinder med flygtninge- og indvandrerbaggrund. FAKTI er et sted for de kvinder, der er allerhårdst ramt af traumer, vold og isolation. Hun siger: "De mest udsatte af disse kvinder lever i et konstant helvede, og de kan ikke engang sætte ord på det; de er ikke selv bevidste om, hvad det er, de udsættes for, så de lægger skylden på sig selv. Og selv deres børn overtager nogle gange det negative billede af deres mor, når faren udøver psykisk og fysisk vold mod hende. Hun har simpelthen lav status i familien og regnes ikke for noget."

Hvis begge forældre har fast samvær med barnet efter en skilsmisse, kan moren få ophold af den grund – da man ellers ville skille barnet fra sin ene forælder. Igen er kvindens opholdstilladelse hængt op på en anden person – i dette tilfælde hendes barn.

Efter paradigmeskiftet er der opstået en frygtelig situation, som kommer til at ramme en del kvinder fremover. Hvis de er familiesammenført til deres børn, eller er blevet skilt og derefter har fået ophold pga. børnene, mister de nu deres opholdstilladelse, når barnet fylder 18. Tidligere ville man ikke inddrage en opholdstilladelse, hvis man havde en vis tilknytning til Danmark, og kravene til permanent ophold var ikke så svære at opfylde, men fremover kommer vi til at se en række kvinder, som har boet her i mange år og har opdraget deres børn i Danmark, men nu får besked på at forlade landet, se f.eks. Shirin side 81 og Aya side 64.

Kvinder uden børn må rejse tilbage, hvis manden forlader dem, og de ikke har kunnet imødegå kravene til permanent ophold på trods af mange års ophold her, se casen Geeti på næste side.

GEETI

Geeti fra Sri Lanka kom til Danmark i 2008, familiesammenført med en dansk mand, som var meget ældre end hende. Han havde et feriehus i Sri Lanka, hvor hendes mor var ansat som husholderske. Selvom han var velhavende og boede i en stor villa i Nordsjælland, satte Geeti en ære i at arbejde og tjene sine egne penge, og nogle af dem sendte hun hjem til sin familie. Hun var bl.a. ansat på Bakken hver sommer, og bestod Prøve i Dansk 2.

I 2013 blev hun skilt fra sin mand, og et år efter gift med en herboende mand fra Irland. Hendes opholdstilladelse skiftede fra familiesammenført efter de danske regler til efter EU-reglerne. Samtidig tog hun en uddannelse som SOSU-assistent, og uddannelsen kom til at betyde, at hendes periode i fuldtidsjob ikke var lang nok til at få permanent ophold, selvom hun havde forsørget sig selv i al sin tid i Danmark. Da hendes nye mand forsvandt – rejste tilbage til Irland uden at fortælle hende om det – mistede hun simpelthen sin opholdstilladelse og fik 30 dage til at forlade Danmark.

Ekstra Bladet skrev om hende, og 70% af de deltagende læsere stemte for at hun skulle have lov at blive, men det hjalp ikke. Hun manglede stadig et par måneder af sin uddannelse, så hun kunne ikke søge efter Positivlisten. Efter 13 år i Danmark blev hun smidt ud.

At blive skilt

Hvis man er familiesammenført til sin mand og forlader ham, opfylder man ikke længere betingelserne, og vil derfor miste sin opholdstilladelse som tidligere beskrevet.

For en del kvinder fra muslimske lande er det også svært at få en religiøs skilsmisse, dvs. at få opløst deres 'nikah'. At opløse en nikah er langt lettere for mænd end for kvinder, og i nogle miljøer er det kun manden, der anses for at være i stand til at opløse en nikah. Nægtter manden det, kan nogle kvinder ende med i årevis at være skilt efter dansk ret, men stadig være fastholdt i en nikah. Det kan betyde i praksis, at han stadig betragter hende som sin hustru med alt, hvad det indebærer, f.eks. adgang til hendes hjem og hendes bankkonto, og endda til hendes krop. Hvis hun rejser til hjemlandet, kan manden få myndighederne til at nægte hende udrejse, fordi hun ifølge hjemlandet stadig er underlagt sin mand (FAKTI + VIVE2020).

Professor Morten Sodemann, leder af Indvandrermedicinsk Klinik, Odense Universitetshospital: "Fraskilte kvinder er i fare for hjemsendelse og for at blive opfanget af kontrolgruppen fordi deres eksmænd opsøger dem, tiltvinger sig seksuelle ydelser, eller hjælper (i bedste mening) med at køre børn i skole/daginstitution, hvilket opfattes som om de ikke er skilt i virkeligheden, men for at få højere ydelser. Der kan også være tale om serielle voldtægter, der ikke kan anmeldes, fordi de er familiesammenført og af skræk for, hvad der sker med børnene, hvis de gør. De får ingen hjælp i kommunerne (på trods af politikernes hårde retorik på området)."*

**) Særlige enheder i kommunerne, der undersøger anonyme henvendelser om socialt bedrageri eller sagsbehandleres egen mistanke.*

Bortfald

Hvis man flytter væk fra Danmark i mere end seks eller 12 måneder, alt efter hvor længe man har boet her, mister man sin opholdstilladelse – selv en permanent opholdstilladelse bortfalder efter 12 måneders ophold udenfor Danmark. Og børn har altid kun midlertidig opholdstilladelse.

Dette kan ramme kønsmæssigt skævt, fordi det overvejende er piger, som bliver sendt på genopdragsrejse til hjemlandet – ofte fordi de er "blevet for danske" i deres traditionelle forældres øjne. Tidligere mistede disse piger automatisk deres opholdstilladelse, og havde derfor meget svært ved at komme tilbage til Danmark, og man har på den måde straffet børnene for deres forældres handlinger.

Der er kommet mere fokus på at forebygge genopdragsrejser, øge straffen til forældrene og bevare pigernes opholdstilladelse. Der findes dog mange eksempler på, at unge piger har måttet kæmpe i årevis for at få deres opholdstilladelse tilbage igen, fordi myndighederne har ment, at de var rejst frivilligt, og ikke havde gjort tilstrækkeligt for at komme tilbage til Danmark. At sende forældrene i fængsel skaber ofte bare nye problemer for barnet.

NADINE

Nadine er palæstinenser født i Libanon, og kom til Danmark i 1990 med sin mor. De fik asyl, da hun var 13 år gammel. På trods af morens advarsler tog hun på feriebesøg hos sin far i Libanon, da hun var 15. Han var netop blevet løsladt efter seks år i fængsel og ringede og fortalte, at han savnede hende. Desuden sagde han, at hendes bedstemor var syg og måske ville dø – hvilket viste sig at være løgn.

Da Nadine ankom, rev han hendes pas i stykker og forhindrede hende i at forlade huset flere år fremover; i en periode var hun direkte låst inde på sit værelse. Hun var meget bange for ham.

Efter flere år under konstant opsyn fik hun nogle gange mulighed for at gå ud alene, og hun henvendte sig på den danske ambassade og prøvede at komme hjem, men de mente ikke, de kunne hjælpe hende. Samme besked fik moren, som henvendte sig til en advokat i Danmark i forsøg på at få hende hentet hjem.

Nadine blev på et tidspunkt bortført og mishandlet af en efterretningstjeneste under mistanke om at have videregivet oplysninger, men efterladt på en strand i medtaget tilstand efter ni dage. Hun tog hen til sin onkel og så aldrig sin far igen.

Efter 14 år slap Nadine utroligt nok ud af landet ved at anvende en anden danskers navn under evakueringen fra Libanon i 2006, hvor næsten 6.000 blev fløjet direkte hjem til Danmark – hun talte stadig flydende dansk. Men så let kunne hun ikke vende tilbage til sit liv i Danmark. Myndighederne havde inddraget hendes opholdstilladelse, fordi hun havde været ude af landet i mere end 12 måneder, og myndighederne vurderede, at opholdet havde været frivilligt, og at hun ikke havde gjort nogen ihærdige forsøg på at kontakte de danske myndigheder for at komme tilbage.

Hun måtte bo i asylcenter i flere år, og der mødte hun en iraker, som fik asyl. Det endte med, at hun fik ophold pga. sit forhold til ham, og hun har boet i Danmark siden.

4. MODTAGELSE I KOMMUNEN OG INTEGRATION

Kommunerne har siden 1999 haft ansvaret for at integrere nyankomne flygtninge i det danske samfund. Den modtagelse og støtte, som flygtninge får i dag, er meget anderledes end for 10-20 år siden. I dag er kommunerne bedre forberedt, og der er opnået gode erfaringer og gode aftaler med lokale erhvervsdrivende. Derudover stilles der i dag meget høje krav til flygtninge om at lære dansk og deltage aktivt i jobtræning, hvis man vil have udbetalt ydelser, og det har haft en god effekt på graden af selvforsørgelse.

Desværre er mange andre ting blevet værre og komplicerer processen meget. I dag er ydelserne så lave, at kommunerne har uhyre svært ved at finde boliger, som de nyankomne kan betale. Mange lever i en opslidende fattigdom og rammes af hårde sanktioner selv for mindre forseelser, f.eks. hvis de har misforstået noget eller kommer for sent til en aftale. De krav, som stilles omkring digital kommunikation, er også svære at leve op til – især for kvinderne. I dagens digitaliserede Danmark kommer man ikke langt uden MitID, nydanmark.dk, borger.dk og AULA, men sådanne platforme kan være svære at gennemskue, og der er meget begrænset hjælp at hente. Derudover kræver den digitale kommunikation, at man har en smartphone, computer og internet, hvilket for mange er en stor udgift.

Grundlæggende stilles der de samme krav til mænd og kvinder, hvilket fra et ligestillingsperspektiv umiddelbart virker fornuftigt. Kvinder skal naturligvis også lære dansk, forsørge sig selv, og ikke være afhængige af deres mænd eller af offentlig forsørgelse. Problemet er bare, at man ikke i tilstrækkelig grad tilrettelægger forløbet ud fra den enkelte persons forudsætninger og ønsker – og her bliver kvinderne taberne, da de ofte har brug for en anden og mere langsigtet indsats end mændene. De mødes med lavere forventninger til deres evner og vilje, men samtidig skal de leve op til rigide krav, som de har svært ved at opfylde.

I statistikkerne går det relativt dårligt med at få kvinderne integreret. Ordet "integration" er dog i en dansk kontekst et både tvivlsomt og uklart begreb. De definerbare mål, som både kommunen og udlændingemyndighederne anvender i vurderingen af, om en udlænding er "velintegreret", er følgende:

- Økonomisk uafhængighed, helst i form af et udstøttet fuldtidsjob.
- Tilegnelse af et flydende dansk på skrift og i tale.
- Kulturel tilpasning, herunder f.eks. aktiv deltagelse i foreningsliv, demokrati samt personligt netværk blandt majoritetsetniske danskere.

Den oprindelige betydning af ordet integration, hvor der sker **en gensidig tilpasning** mellem den nyankomne og samfundet, er i praksis afløst af en forventning om, at den nye borger **assimileres** mest muligt, og opgiver alle traditioner, religion, sprog osv. fra sin egen kultur. Det udgør et af 'paradigmeskiftets' mange paradokser: Du skal kun være her i kort tid, men vi forventer, at du bliver præcis ligesom os.

Morten Sodemann, overlæge, professor og forskningsleder på Indvandrermedicinsk Klinik, Odense Universitetshospital: "Der er mange krydsfeltsproblematikker eller intersektionelle barrierer i spil for kvinder. De kommer oftere senere til landet end deres ægtefælle, og er hyppigere familiesammenførte og dermed stærkt afhængige af deres ægtefælle og af dennes (økonomiske) situation. De har sjældent noget større netværk af egne familiemedlemmer, og må leve i en svigerfamilie uden støtte fra egen familie. De er dermed ekstremt sårbare og modtagelige for trusler: Hvis de ikke opfører sig som krævet, kan de blive truet med at blive smidt ud, hvis de bliver skilt, eller de kan blive truet med, at svigerfamilien vil anmelde dem til kommunen etc."

ARBEJDSMARKEDET

I Danmark fylder tilknytningen til arbejdsmarkedet meget, og det er det vigtigste aspekt, når man forsøger at måle integrationen. Flygtningekvindes tilknytning til arbejdsmarkedet har da også mange fordele:

- Økonomisk uafhængighed, både i forhold til den danske stat og ægtefælle.
- Kulturel integration i det danske samfund.
- Brug og udvikling af kompetencer og viden.
- Selvtillid.
- Netværk.

Det er naturligvis godt, at flest muligt bliver selvforsørgende. Desuden er arbejdspladsen et godt sted at lære om sociale normer, kultur, og ikke mindst at træne sit sprog og få venner. Men den gældende politik på området er ikke logisk. Selvom et deltidsjob eller et job med løntilskud grundlæggende giver de samme fordele som et ordinært fuldtidsjob, så regnes de ikke på lige fod. Og på trods af, at en uddannelse er langt mere integrerende end et ufaglært job, så tæller hverken uddannelse eller deltidsjob med for at opnå permanent ophold og statsborgerskab, se side 119 .

Overordnet er situationen på arbejdsmarkedet for kvinder med flygtningebaggrund meget forskellig fra mændenes. I grove træk kan forskellene opsummeres til:

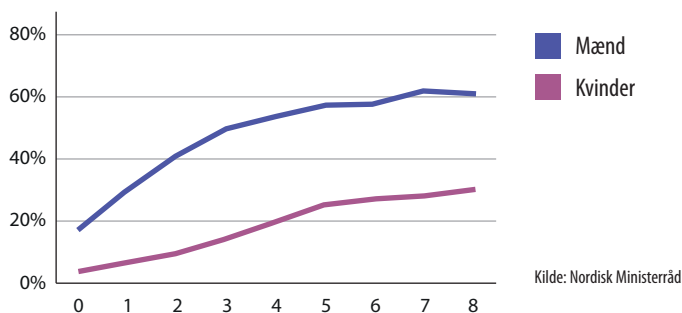
- at kvinderne er lavere uddannet og har mindre erhvervs erfaring,
- at færre kvinder kommer i job,
- at uddannelse i Danmark har en større effekt for kvinderne,

- at kvinders kurve på arbejdsmarkedet starter meget langt under mændenes og stiger langsommere, men til gengæld bliver ved med at stige efter 10 år, hvor mænds flader ud,
- at kvinder har større risiko for fattigdom ved pensionsalderen,
- at morens tilknytning til arbejdsmarkedet har en større betydning for børnenes fremtidige arbejdsliv end farens,
- at døtre af flygtninge i højere grad er i uddannelse og i arbejde end danske unge kvinder, når der justeres for forældrenes indkomst.

Det samlede tal for, hvor mange flygtninge og familiesammenførte til flygtninge som har fundet et arbejde efter tre års ophold i Danmark, er fordoblet siden 2016, så det er gået hastigt fremad – i hvert fald på kort sigt. Men gabet mellem mænd og kvinder består: **69% af mændene er i job, mens det kun gælder 25% af kvinderne** (Integrationsbarometer).

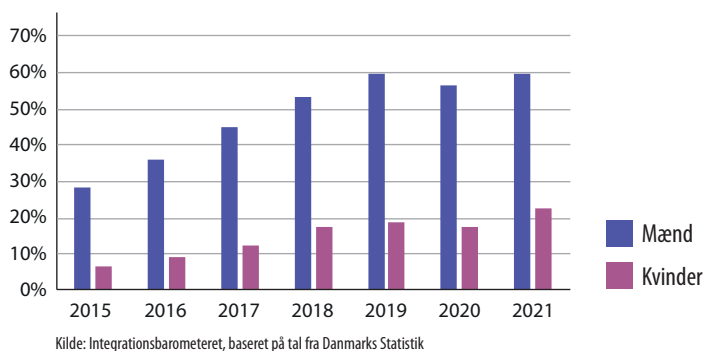
Der er mange årsager til, at kvinder med flygtningebaggrund i mindre grad opfylder kravet om fuldtidsjob end mænd. For det første ankommer de oftest med svagere forudsætninger for at få et job i kraft af mindre uddannelse og erhvervs erfaring. For det andet har undersøgelser vist, at kvinder modtager en dårligere virksomhedsrettet indsats i kommunerne, og at kvinder, der er gift/samboende bliver taberne, når deres mænd kommer i arbejde, fordi de dermed bliver ægtefælleforsørget og mister retten til en virksomhedsrettet indsats. For det tredje har de større ansvar for børn og hjem. For det fjerde har de dårligere helbred end mændene. Og endelig viser undersøgelser, at minoritetskvinder i højere grad bliver fravalgt på arbejdsmarkedet, især hvis de bærer tørklæde. Indførelsen af de særlige, lave ydelser for nyankomne flygtninge havde en vis effekt på at få mændene i arbejde (men dog også store negative konsekvenser), **men overhovedet ingen effekt for kvinderne** (RFF2020).

MANDLIGE OG KVINDELIGE FLYGTNINGE I JOB, DANMARK, 0-8 ÅR EFTER ANKOMST

Langt flere mandlige end kvindelige flygtninge kommer ind på arbejdsmarkedet, men mændenes kurve flader næsten ud efter 5 år og falder endda lidt, hvorimod kvindernes er mere jævnt stigende. Graf fra Nordisk Ministerråd: Nordic integration and resettlement policies for refugees (2019).

FLYGTNINGE OG FAMILIESAMMENFØRTE TIL FLYGTNINGE I JOB EFTER 3 ÅRS OPHOLD

Samme tendens som i kurvediagrammet på forrige side over otte år ses her allerede efter tre års opholdstilladelse: langt flere mænd kommer i arbejde, men kvinderne haler en anelse ind på dem til sidst.

Modvilje mod at gå på arbejde

Der hersker en udbredt opfattelse af, at flygtninge- og indvandrerkvinder ikke har lyst til at arbejde, og hellere vil gå hjemme. I undersøgelser, hvor de kommunale jobcenteransatte bliver spurgt, anfører de manglende motivation som en vigtig barriere – men det står i modstrid med undersøgelser, hvor man spørger kvinderne selv. Fordomme om kvindelige flygtninge er særligt problematisk blandt sagsbehandlere på jobcentrene, fordi undersøgelser viser, at sagsbehandlerens tro på, at borgeren kan komme i arbejde har en stor betydning for, om det sker (Væksthuset2017).

Desuden får deres mænd ofte skyld for, at de ikke vil tillade deres koner at komme ud i arbejde. Det er ganske enkelt en misforståelse, da det kun er et lille mindretal, som udtrykker traditionelt patriarkalske holdninger. Adspurgt i 2019 **svarede 95% mænd og 93% kvinder med minoritetsbaggrund, at det er vigtigt at kvinder har et arbejde**. Andelen vil dog nok være mindre, hvis man kun spørger nyankomne flygtninge (Integrationsba).

Kvinder med flygtningebaggrund ser ofte med misundelse på den selvstændighed og uafhængighed, som danske kvinder har, men føler sig usikre og inkompetente sammenlignet med dem. De kvinder, der har gode kompetencer med hjemmefra, oplever, at de ikke anerkendes her. Det danske arbejdsmarked er specialiseret, og næsten alle jobs kræver, at man taler dansk eller engelsk på et vist niveau.

Men alle barrierer kan sagtens overvindes. Der er masser af succes historier i kommunerne og hos NGO'er, som har lavet særlige forløb for flygtningekvinder. Der er gode erfaringer med at bruge mentorer og inddrage ægtefællen i forløbet. I stedet for at tvinge en kvinde ud i en fuldtidspraktik fra første dag, kan det være langt mere effektivt at tilbyde hende et langsigtet forløb, hvor hun får afklaret, hvad hun selv kunne tænke sig, og støtte hende i at uddanne sig.

*Esbjerg kommune oprettede i 2021 et antal særlige stillinger som servicehjelpe-
re og hygiejnemedarbejdere til ledige kvinder med ikke-vestlig baggrund. Projekt-
leder Louise Fleron Holst fortæller på SIRIS hjemmeside: "Kvinderne viser stort
engagement, og siger ja med det samme. De er meget interesserede i at komme
ud i disse jobs. At få en chance i et job gør, at man kan vise, hvad man kan. Der
er rigtig mange muligheder for den type job i fx daginstitutioner, plejehjem og
lignende. Kvinderne har en masse kompetencer, de ikke nødvendigvis har papir
på – hvis de får muligheden for at vise det, stråler de!"*

Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) udgav i 2020 en
guide til rekruttering af ikke-vestlige ægtefælleforsørgede kvinder. Der står bl.a.:
"Særligt to forhold gør sig gældende i forhold til at opnå en succesfuld rekrut-
teringsindsats. Det første er at etablere en tryk og meningsfuld relation, der bl.a.
adresserer kvindens bekymringer og de sociale gevinster, de kan opnå via forløb-
bet. Det andet er, at organiseringen af forløbet tager højde for tilgængelighed og
fleksibilitet, dvs. at kvinderne får indflydelse, selvbestemmelse og let adgang til
de relevante personer og steder.

*Til trods for store individuelle forskelligheder deler kvinderne en række karakte-
ristika. Mange af kvinderne lever en isoleret og marginaliseret tilværelse med
manglende viden om det danske samfund. En del lever under social kontrol og
har et begrænset netværk samt manglende opbakning til at træde ind på arbejds-
markedet. Til trods for dette viser erfaringen, at disse kvinder har en stærk moti-
vation for at deltage i de beskæftigelsesrettede tilbud med henblik på at forbedre
deres egen situation."*

Integration = arbejde

I Danmark har der de seneste år været fokus på at få flygtninge og indvandrere i
job på bekostning af danskuddannelse, selvom flere studier peger på, at styrket
sprogundervisning gavner integrationen på længere sigt. Kommunerne møder i dag
alle flygtninge og familiesammenførte som jobparate fra første dag, og integrations-
programmet tilrettelægges som en kontinuerlig virksomhedsrettet indsats. De skal
aktiveres i et virksomhedsrettet tilbud inden for 2 uger efter ankomst til kommunen,
og der må maksimalt være 6 uger mellem hvert virksomhedsrettet tilbud.

At bruge "ordinært fuldtidsjob" som det altoverskyggende parameter for integration
er udtryk for en meget firkantet og forsimplet opfattelse. F.eks. har 20% af etni-
ske danskere ikke et fuldtidsjob, og de må vel siges at være udmærket integreret.
Desuden har kvinder med flygtningebaggrund som tidligere nævnt langt dårligere
forudsætninger for at få et fuldtidsjob end deres mænd, hvilket dette krav ikke tager
hensyn til. Der er dog også store forskelle indenfor nationaliteter, som er komplice-
rede og kan have betydning. Generelt er iranere f.eks. højere uddannet end eritre-
ere, men omvendt har afrikanske kvinder oftere været selvforsørgende i hjemlandet
end kvinder fra Mellemøsten.

Den enkelte kvinde med flygtningebaggrund klarer sig ikke nødvendigvis dårligere på det danske arbejdsmarked end mændene, men færre kommer i arbejde, og de kommer senere i gang. I første generation kommer færre i arbejde, men ser man på tallene fra Norge og Sverige tyder det på, at kvinder har brug for længere tid og mere uddannelse for at hale ind på mændene. Til gengæld er de bedre til at fastholde tilknytningen til arbejdsmarkedet, når de først har fået den. Ser man på anden generations kvinder uddanner de sig i endnu højere grad end etnisk danske kvinder, når man tager højde for forældrenes indtægt.

En rapport fra OECD taler om, at flygtningekvinder har en **tredobbelt ulempe: Kvinde, indvandrer og flygtning**, og at disse tre faktorer måske endda forstærker hinanden. Generelt arbejder kvinder i mindre grad end mænd. Indvandrere arbejder i mindre grad end majoritetsbefolkningen. Og flygtningekvinder har dårligere kvalifikationer og lavere tilknytning til arbejdsmarkedet end andre indvandrerkvinder og end flygtningemænd. Samtidig har mødrenes arbejdstilknytning større betydning for deres børns fremtid end fædrenes, så når de er i arbejde, har det ikke bare store fordele for dem, men også for børnene (OECD2018).

Processen besværliggøres af lovkravet om at nyankomne skal opnå selvforsørgelse hurtigst muligt. Det betyder reelt, at alt for mange flygtninge ender i ufaglært job uden at der bliver investeret i eller taget hensyn til deres medbragte uddannelse, kompetencer og ressourcer. Det har ført til en ny form for slaveri, hvor flygtninge tvinges til at arbejde fuld tid i ulønnet praktik i mange måneder, og kun modtager en lav ydelse. Ofte er det endda alene eller sammen med andre udlændinge, så de ikke en gang får trænet deres danske sprog. Derudover modtager kommunen en bonus på 25.000 kr. hver gang de får en udlænding i job, men ingenting for at hjælpe dem i gang med en uddannelse – så det er klart, hvor deres fokus ligger.

“I denne form for prekær inklusion får afghanere hjælp til at komme ind på arbejdsmarkedet, men de bliver ikke set eller behandlet som almindelige kolleger. De får ikke en mindsteløn, og må ofte finde sig i at blive ignoreret af deres kolleger. Flygtninge kan være kede af at blive placeret udenfor det rigtige arbejdsmarked, men de kan ikke kritisere eller udfordre systemet, fordi integrationsprogrammet er tvungent, og de ofte går fra det ene praktikforløb til det næste.”
Uddrag fra en tekst af Mikkel Rytter og Narges Ghandchi om afghanske flygtninge i jobtræning (Rytter2020).

Negative forventninger og fordomme

Kønsopdelingen på arbejdsmarkedet reproduceres tilsyneladende i integrationsindsatsen. Studier i Norge og Sverige viser, at mændene får mere differentierede beskæftigelsesrettede tilbud, mens kvinder oftere bliver henvist til de traditionelle 'kvindeerhverv' som madlavning, pleje og omsorg, selv når de har kvalifikationer indenfor tekniske og naturvidenskabelige fag. Samtidig er de kvinder, som kommer i arbejde, i endnu højere grad overkvalificerede end mændene (KVINFO2021).

Tallene tyder på, at alle flygtningekvinder lider under den ensartede og fordomsfulde modtagelse, som de får på de danske jobcentre og på arbejdsmarkedet: De svagest stillede får ikke de langsigtede tilbud om uddannelse og støtte, som kunne klæde dem på til at blive selvforsørgende, og de bedst stillede får kun tilbudt jobs, som ikke modsvarer deres kvalifikationer.

Dansk Flygtningehjælp peger også på en kønsforskel i danske integrationsindsatser: *“Der er noget, der tyder på, at professionelles forforståelse ‘forstyrrer’ i mødet med enkelte borgere – og særligt i relation til kvinder med flygtningebaggrund. En kvinde med flygtningebaggrund har ikke nødvendigvis været hjemmegående, og drømmer ikke nødvendigvis om at arbejde i en kantine eller i en børnehave” (DRC2020:2).*

Rajesh Holmen, tidligere integrationsmedarbejder i Greve Kommune: *“Der er forskelle på både kommunerne og den enkelte sagsbehandlers tilgang til integrationsindsatsen, herunder mht. indsatsen rettet mod kvindelige flygtninge. Det betyder bl.a., at selvom der kan være et stort ønske og vilje hos en sagsbehandler om at tage større hensyn til særligt kvinderne, så kan det være svært i praksis grundet manglende ressourcer eller politisk prioritering i den pågældende kommune.*

Det er desværre begrænset, hvad kommunerne har adgang til af helbredsmæssige oplysninger fra asylfasen, hvilket betyder, at det kan være svært at tage særskilt hensyn til f.eks. traumatiske oplevelser, hvis dette ikke kommer til udtryk under de første møder.

I Greve har der fra politisk hold været ønske om ikke at give særbehandling, forstået på den måde, at flygtninge skal mødes med samme krav ift. kontanthjælp og beskæftigelse som etniske danskere på offentlig forsørgelse. Det har i høj grad været en one size-model, hvilket i praksis har betydet, at mandlige og kvindelige flygtninge er blevet mødt med samme forventninger og tilgang ift. sprogskole, praktik, digitale løsninger m.v.

Som sagsbehandlere har vi dog forsøgt at være opmærksomme på de faktorer, der kan udgøre barrierer for kvindernes mulighed for at deltage, herunder helbred, begrænset uddannelsesniveau og erfaring, ansvar for børn, barsel, familieroller og forventninger fra ægtefælle m.m.”

Tørklæde og diskrimination

En del af kvinderne bærer den muslimske hijab. Det stiller dem dårligt både i forhold til at få et job og i forhold til personlige møder og social inklusion. Mange arbejdspladser vil ikke ansætte kvinder med hijab, fordi de mener, det sender et forkert signal for virksomheden, eller de tænker, at der så vil være arbejdsopgaver, hun ikke vil udføre. Mange majoritetsetniske danskere opfatter tørklædet som et signal om, at denne kvinde er undertrykt i hjemmet og/eller meget religiøs, og vil derfor være

mere tilbageholdende med at indlede en samtale eller invitere hende med til private sammenkomster. En del kvinder har oplevet, at fremmede har råbt, spytet efter dem eller ligefrem forsøgt at hive tørklædet af dem.

Det samme gør sig gældende for unge piger, som bærer hijab i skolen – nogle lærere og pædagoger vil opfatte dem som “dårligere integreret”. Et forbud mod at bære hijab i grundskolen har ovenikøbet været på tale, men blev mødt af et massivt kor af kvinder og piger, som forsvarede retten til at gå klædt, som man vil. Et forbud i Danmark vil være lige så forkert som det påbud, mange har oplevet i deres fødeland.

Forskere fra Københavns Universitet har påvist, at kvinder, der bærer tørklæde, gennemsnitligt skal sende **60% flere ansøgninger** end etnisk danske kvinder, før de bliver indkaldt til samtale (Dall2020). Det er ulovlig forskelsbehandling, medmindre man har en generel politik om, at de ansatte ikke må bære religiøse symboler.

“Når man afviser ansøgninger fra kvinder med tørklæde, vil det typisk handle om deres religion og etniske baggrund, og der vil derfor ofte være tale om diskrimination på baggrund af religion, køn eller etnisk baggrund”, siger Maria Ventegodt, ligebehandlingschef på Institut for Menneskerettigheder.

Ligestilling?

Danmark bryster sig af at have opnået ligestilling, men det har vi reelt ikke. Dobbelte så mange danske kvinder arbejder på deltid som danske mænd (33% kvinder, 15% mænd), kvinder får gennemsnitligt 14% mindre i løn og optjener langt mindre i pension, bl.a. pga. barselsperioder. Og det er kun 78% af de danske kvinder, der overhovedet er på arbejdsmarkedet, hvorimod 81% af de danske mænd arbejder. Mødre holdt i gennemsnit 297,5 orlovsdage med barselsdagpenge og fædre 48,4 dage i 2018 (i de tilfælde, hvor begge forældre holdt orlov). (Beskæftigelsesm2020)

Når det ikke er lykkedes for danske kvinder at opnå ligestilling på arbejdsmarkedet på trods af vores fulde rettigheder, hvordan kan man så forvente, at kvinder, som ikke har haft lige muligheder på en række områder, skal kunne matche mændene?

Mange af kvinderne, som denne rapport handler om, kender heller ikke deres rettigheder til fulde. Alle nyankomne kunne have stor fordel ud af at gå igennem kurser som dem, DRC Dansk Flygtningehjælp har udviklet sammen med ALS Research under Ligestillingsafdelingen i Udenrigsministeriet under navnet Ret til Ligestilling (ret-til-ligestilling.dk).

Betydningen af børn

Børn spiller også ind på kvinders beskæftigelse. Mange nyankomne flygtningekvinder har udskudt at få børn, og får derfor ofte børn ret kort tid efter ankomsten. Andre ankommer med en stor børneflokk, som de måske er alene om at passe. De nyankomne vil være mindre tilbøjelige til at aflevere små børn i vuggestue – det kan føles helt forkert at overlade sine små børn til fremmede, når man ikke selv er vokset op med det. Desuden har flygtninge oftest få eller ingen familiemedlemmer i landet, og det gør det sværere at få hjælp til at passe og hente børn. Generelt deler det store flertal af indvandrere og flygtninge dog de etniske danskeres holdning til, at mødre også skal arbejde:

Forskeren Jørgen Goul Andersen lavede en undersøgelse blandt ni minoritetsgrupper i 2008. Til påstanden "Kvinder med børn burde ikke arbejde, men blive hjemme og passe børnene" erklærede 10% etniske danskere sig enige, og 14% procent af minoritetsgrupperne sig "helt" eller "delvist enige". Han konkluderede, at er der ikke er megen rendyrket 'husmodermentalitet' at finde blandt indvandrere.

Ikke-vestlige kvinders beskæftigelsesfrekvens falder med 6 procentpoint, når de har mindre børn, mens den for mændene stiger med 6 procentpoint. Hvert barn i familien mindsker kvinders beskæftigelse med 2,5 procentpoint, mens mændenes beskæftigelse forøges med 0,4 procentpoint. Kort sagt: Jo flere børn, jo mere ryger mor ud af arbejdsmarkedet, og far arbejder mere.

Fertiliteten (gennemsnitligt antal børn pr. kvinde) blandt kvinder med ikke-vestlig baggrund har typisk ligget langt højere end blandt etnisk danske kvinder, men den er styrtdykket over de seneste 30 år, og ligger nu gennemsnitligt på niveau med danske kvinder. Danske kvinder får i gennemsnit 1,7 børn. En del af forklaringen på syriske kvinders lave beskæftigelsesgrad kan være, at deres fertilitet er den absolut højeste: 3,9. De somaliske kvinders ligger på 2,9 og afghanske kvinders på 2,2. Men her skal man huske, at de fleste syriske kvinder er ankommet efter 2015, og at børnetallet falder med opholdstiden (KVINFO2021).

Tre ud af fire mænd med indvandrerbaggrund, hvilket er næsten samme andel som danske mænd, mener, at det er vigtigt eller meget vigtigt, at fædre tager barsel og forældreorlov. Men for begge grupper gælder det, at der er langt fra teori til praksis.

***Rajesh Holmen, tidligere integrationsmedarbejder i Greve Kommune:** "Kvinder på barsel er ikke forpligtet til at stå til rådighed, og dermed kan man nemt "slippe" dem af syne, hvilket ofte ikke er det mest hensigtsmæssige set fra et integrationsperspektiv. Her har vi været særligt opmærksomme på at informere, tilbyde og motivere dem til at deltage i danskundervisning under deres barsel samt i andre aktiviteter af frivillig karakter, for at gøre det nemmere for dem at holde sig i gang under deres barsel og gøre tilbagevenden mere smidig, når de efter barsel igen skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet."*

Rajesh Holmen mener desuden, at reglen om gensidig forsørgerpligt er et kæmpe problem for de ægtefælleforsørgede kvinder. Både mht. at motivere kvinder til fortsat at deltage i beskæftigelsesfremmende aktiviteter og mht. at få lov til at prioritere indsatsen i kommunen. Han anbefaler et skræddersyet tilbud til ægtefælleforsørgede kvinder f.eks. med inddragelse af frivillige aktører, sprogskole, lokale tilbud m.v., så de ikke slippes og risikerer at gå tilbage integrationsmæssigt, men netop får mulighed for at vedligeholde og styrke deres danske sprog og opnå tilknytning til arbejdsmarkedet m.m., også selvom jobcenteret ikke har nogen forpligtelse over for kvinderne.

Paradigmeskiftet

Siden 2015 har der været fokus på at få flygtninge og familiesammenførte hurtigst muligt i beskæftigelse, og det blev cementeret med Paradigmeskiftet i 2019. Man starter på sprogskole, så snart man kommer ud i kommunen, og kort efter i ulønnet praktik og jobtræning. Der bruges ingen ressourcer på opkvalificering af den viden og erfaring, man medbringer fra hjemlandet, og det er kun de unge under 25, som oplyses om uddannelsesmuligheder, selvom alle faktisk har adgang til SU. Det resulterer i, at langt de fleste får et ufaglært job til en lav løn og på en kortvarig kontrakt eller som tilkaldsvagt. Det er derudover kun mændene, som har gavn af den tidlige indsats, den har ikke haft nogen effekt for kvinderne, viser en undersøgelse fra Rockwoolfonden 2019. Desuden har det ført til en lavere deltagelse i danskundervisningen (RFF2019).

Paradigmeskiftets enøjede og kortsigtede fokus på at komme i arbejde hurtigst muligt vil sandsynligvis være skadeligt for integrationen fremover, især for kvindernes vedkommende. Med den konstante trussel om at blive sendt hjem igen bliver motivationen for at lære dansk og få en uddannelse meget lille – især fordi kvinder har størst risiko for at få inddraget deres opholdstilladelse (se kapitel 3). UNHCR har kritiseret det danske paradigmeskifte for at tilsidesætte principperne for beskyttelse, og advarer om, at effekten udgør en forhindring for vellykket integration, og at særligt unge kvinder rammes af inddragelser samt opsplintning af deres familie (UNHCR2022).

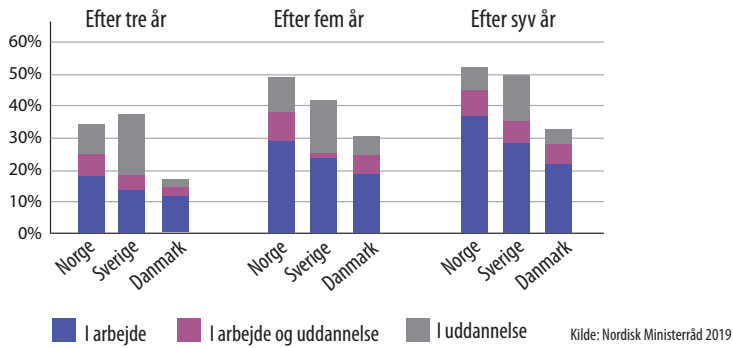
De danske forskere Rytter og Ghandchi har undersøgt afghanske flygtninge i jobtræning, og i konklusionen skriver de: "Endelig bør det understreges, at vi anerkender ambitionen i Integrationsloven og de lokale integrationsprogrammer om at hjælpe flygtninge ind på arbejdsmarkedet og starte et nyt liv i Danmark. Men set ud fra vores data må vi anfægte den måde, de lokale integrationsprogrammer hænger sammen med det aktuelle politiske mål om at sende flygtninge retur til deres hjemland så hurtigt som muligt" (Rytter2020).

Sverige og Norge har bedre resultater

Kvindelige flygtninge har ofte mindre erfaring med at arbejde udenfor hjemmet, og de har samtidig hovedansvaret for børnene og husholdningen. Det er rigtigt svært for dem at følge sprogundervisningen, passe det hele derhjemme og være på arbejde samtidig. Den kortsigtede strategi er en meget dårlig hjælp til at få kvinderne gjort selvforsørgende, hvorimod de har mere glæde af en langsigtet strategi, hvor man satser på mere sprog og uddannelse, inden man kommer ud i job. Derfor har både Sverige og Norge større held på langt sigt med at løfte kvinderne op på mændenes niveau. De første tre år efter ankomst er der ikke så stor forskel mellem kvindernes beskæftigelse i de tre nordiske lande, men efter 8-15 års ophold er mere end dobbelt så stor en andel af kvindelige flygtninge fra Syrien i beskæftigelse i Sverige (68%) i forhold til i Danmark (30%), tal fra 2016 (videnscenter2020:2).

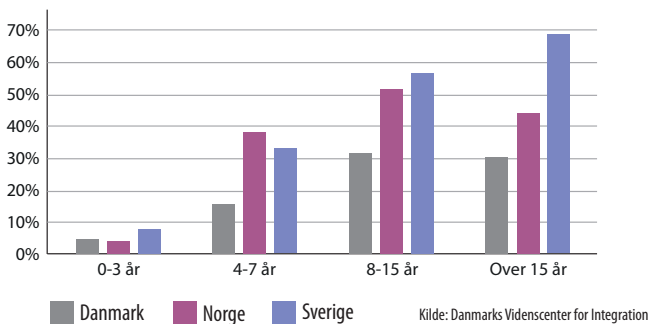
En rapport fra Nordisk Ministerråd fra 2019 undersøgte flygtninges beskæftigelse i Danmark, Sverige og Norge og konkluderede, at flygtninge i Danmark har en højere beskæftigelse i flygtninges første opholdsår, men efterfølgende bliver overhalet af Sverige og særligt Norge. Danmark har det laveste antal kvindelige flygtninge under uddannelse blandt de tre lande. I alle tre lande klarer de nyere grupper sig bedre end de tidligere år, bortset fra kvindelige deltagere i Danmark, hvor man ser det modsatte mønster (Nordisk MR2019).

KVINDELIGE FLYGTNINGE I JOB OG UDDANNELSE I TRE NORDISKE LANDE, 2008-2013

På alle parametre og både på kort og langt sigt er Danmark klart dårligst i Norden til at hjælpe flygtningekvinder i uddannelse og beskæftigelse. Navnlig på uddannelsesområdet ser det dårligt ud for kvinderne i Danmark, og det danske fokus på at komme hurtigt i arbejde betaler sig ikke på længere sigt.

SYRISKE KVINDER I JOB OVER TID. DANMARK, NORGE OG SVERIGE, 2016

Danmark ligger også her utroligt dårligt placeret i Norden. Sveriges investering i uddannelse i de første år ser ud til at give pote i form af en stærk arbejdstilknytning for de syriske kvinder på længere sigt, som endda nærmer sig de nordiske kvinders.

ANNA

Anna fra Armenien kom hertil som meget ung med sin mand, og de fik afslag på asyl i første omgang. Det førte til en omtumlet og forfærdelig periode på seks år, hvor de fik en datter, var i Sverige og under jorden, og hendes mand blev deporteret. Da han kom tilbage igen, fik de endelig asyl, og kunne flytte ud i en kommune. I mellemtiden havde de fået en søn.

De flyttede ind i et fint rækkehus, som godt nok var dyrt at betale på kontanthjælp – det var i perioden inden den meget lavere selvforsørgelses- og hjemrejseydelse blev indført. Annas mand var meget psykisk skadet efter fængselsophold og tortur, så han kunne ikke arbejde. Kort efter blev de skilt, men forblev venner. Nu var Anna alene om huslejen med to børn. Heldigvis fik hun god hjælp fra sin faste integrationsmedarbejder i kommunen.

Anna begyndte på sprogskole, og kort efter i praktik på et plejehjem. I sit hjemland havde hun arbejdet som ufaglært sygeplejer, og ville gerne tage uddannelsen her. Men så skulle hun starte forfra med HF, så det ville have lange udsigter, og hun kunne ikke betale rækkehuset på SU. I starten var hun meget stresset og ulykkelig over, hvordan hun skulle få familiens liv til at hænge sammen, når hun skulle aflevere børnene i børnehave og skole, gå på sprogskole og fuld tid i praktik – og samtidig sørge for indkøb, madlavning, tøjvask, rengøring osv.

Men hun var rigtigt glad for at være på plejehjemmet, og efterhånden lykkedes det at få hverdagen til at gå op, bl.a. hjalp det at få en cykel. Faren og den ældste hjalp med at hente og bringe den yngste, og ambitionsniveauet for det huslige blev sat lidt ned. En dansk reservebedstemor hjalp med storindkøb i bil, og bragte datteren til dans og til kor. Anna fuldførte sprogskolen undervejs, og det var en god hjælp at træne dansk med de ældre beboere.

I dag er Anna fuldtidsansat på plejehjemmet og fortæller stolt, at mange af de ældre har hende som deres yndlingsansatte, og at hun tit modtager blomster og chokolade fra de ældres familier som tak. Hun har for nylig indsendt ansøgning om permanent ophold.

UDDANNELSE OG DANSKKUNDSKABER

Danskuddannelse

Flygtninges første vigtige skridt er at lære dansk. Det har en stor, positiv betydning på mange områder. Både chancen for at finde et godt job og mulighederne for at uddanne sig afhænger meget af, om man taler sproget. Flere undersøgelser viser, at danskuddannelse betyder mere for en arbejdsgiver end faglige kompetencer, og det har dermed en stor betydning for at blive selvforsørgende. Endelig har det at kunne begå sig på dansk en stor betydning for at skabe sociale kontakter, forstå vigtige informationer og udnytte adgangen til sundhedsydelser.

Også her har kvinderne klart dårligere forudsætninger end mændene. Danskundervisning er gratis og obligatorisk, og hvis man ikke møder op, mister man sine ydelser. Undervisningen kan fortsætte i op til fem år, og kan foregå i dag- eller aften timerne, og i kombination med praktik eller job. Alligevel er der lidt færre kvinder end mænd, der deltager og gennemfører, og flere kvinder deltager på det laveste sproglige niveau. Fraværsprocenten er dog højere blandt mænd, og kvinder er generelt meget motiverede for at lære dansk.

Der findes tre parallelle danskuddannelser, som er tilrettelagt ud fra elevens forudsætninger for at lære dansk. **Danskuddannelse 1 (DU1)** leder frem til Prøve i Dansk 1 (PD1) og er for elever med ingen eller meget lidt skolegang bag sig eller med traumer som begrænser indlæringssevnen. **Danskuddannelse 2 (DU2)** er for elever med almindelig skolegang bag sig, og **Danskuddannelse 3 (DU3)** er for elever, som har en længere uddannelse fra hjemlandet og ofte taler flere sprog allerede. De tre uddannelser er opbygget med moduler, som man består trinvis – det sidste er modul 6, og desuden findes der en særlig studieprøve på Danskuddannelse 3, som giver adgang til de danske videregående uddannelser.

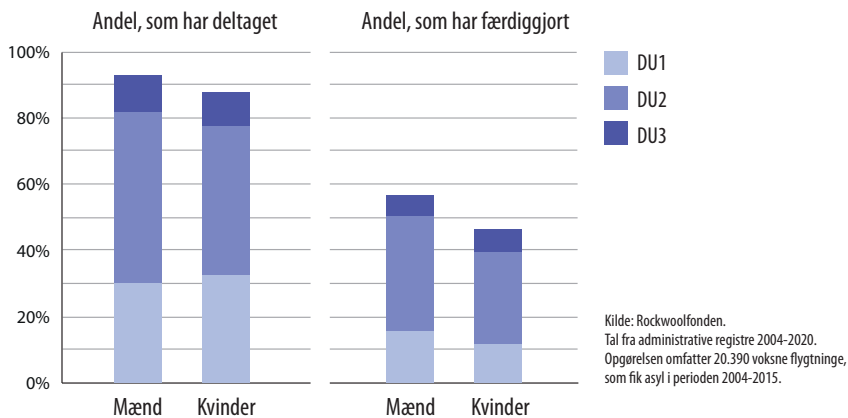
Kommunerne har pligt til at tilbyde gratis danskundervisning til nyankomne flygtninge i op til 5 år, men kan alene betale for én af de tre danskuddannelser. Det er ikke eleven selv, men sprogcentret, der vælger hvilken af de tre uddannelser, man går på – og man går ikke videre fra DU1 til DU2, men tager endelig eksamen fra DU1. Nogle elever formår dog at skifte fra DU1 til DU2 undervejs, eller tager efterfølgende dansk på VUC for at blive bedre. Man kan mod egenbetaling fortsætte på DU2 efter fuldført DU1, men det er ikke mange, der gør det. En del fortsætter dog på VUC eller andre kurser efter fuldført DU2, og kan på den måde fortsætte i det danske uddannelsessystem. Generelt er det dog svært for flygtninge at hæve sig over det niveau, de bliver indplaceret på.

Lidt flere kvindelige end mandlige flygtninge går logisk nok på DU1, da der er flere kvinder som har slet ingen eller meget få års skolegang. Samtidig er der også flere analfabeter blandt kvinder end mænd på DU1. Når det kommer til deltagere på

DU2, er der omvendt en del flere mænd end kvinder. Overordnet set er der færre kvinder end mænd, som afslutter en danskuddannelse, faktisk er det kun 46% af kvinderne, som har afsluttet uddannelsen efter fire års ophold.

Samlet set kommer kvinderne altså ud med en ringere danskuddannelse end mændene, hvilket stiller dem dårligere, bl.a. i forhold til videregående uddannelse, beskæftigelse og permanent ophold. På den måde ender systemet altså med at straffe kvinderne for at de i deres hjemland har oplevet diskrimination, og at deres skolegang enten ikke har været mulig eller ikke er blevet prioriteret på lige linje med mændenes.

DELTAGELSE I OG GENNEMFØRELSE AF ET DANSKKURSUS. FLYGTNINGE, 4 ÅR EFTER ASYL I DANMARK

Flere kvinder end mænd går på DU1, som ikke er adgangsgivende til noget, og færre kvinder end mænd afslutter en danskuddannelse.

Når man stiller krav om bestået Prøve i Dansk 2 (PD2) for at opnå permanent ophold og bestået PD3 for at opnå statsborgerskab, så udsættes kvinder for strukturel diskrimination, idet færre kvinder end mænd statistisk bliver indskrevet på de to adgangsgivende uddannelser. Analfabetisme er anerkendt som en funktionel lidelse, og man udelukker på forhånd analfabeter fra at opnå fulde rettigheder. Langt flere kvinder end mænd er analfabeter, fordi de som piger ikke har fået lov at gå i skole, og derved diskriminerer man både i forhold til handicap og køn.

Det ensidige fokus på at komme hurtigt i job har en negativ indvirkning på danskuddannelse. Tallene viser, både for mænd og kvinder, at når man starter i job, er der en klar risiko for at droppe ud af danskundervisningen – og det samme gør sig gældende for kvinder under barsel, hvor en del ikke vender tilbage efter endt barsel.

Rajesh Holmen, tidligere integrationsmedarbejder: "I Greve Kommune har vi særligt gjort brug af Tag fat-skolen, som er et undervisningstilbud til traumatiserede og udsatte flygtninge og indvandrere, som ikke kan profitere af en almindelig sprogskole, og hvor der foruden danskundervisning også er mulighed for psykologbehandling. Vi har både henvist mandlige og kvindelige flygtninge, men der har været en overvægt af kvindelige flygtninge. Dette er en skole, som i høj grad tager udgangspunkt i den enkeltes baggrund, forudsætninger og behov, og tilrettelægger undervisningen efter den enkelte. Denne helhedsorienterede tilgang burde være langt mere udbredt i de almindelige sprogskoler, men også i form af flere tilbud som Tag fat-skole, som den enkelte kommune kan henvise til."

Medbragt uddannelse fra hjemlandet

Generelt er flygtnings uddannelsesniveau en del lavere end danskernes. Blandt flygtninge har 18% af kvinderne og 27% af mændene en kompetencegivende uddannelse med sig, de fleste en erhvervsfaglig (RFF 2018). Men blandt alle de 45.000 højtuddannede flygtninge og indvandrere i Danmark er det kun halvdelen, som bruger deres uddannelse – resten arbejder som ufaglærte (Fagbladet3F2021). Eftersom kvinder generelt har sværere ved at komme ind på arbejdsmarkedet, spiller kvinder måske i endnu højere grad end mænd den uddannelse, de har med sig.

En uddannelse fra hjemlandet kan ikke altid bruges her. Det kan være svært at skaffe dokumentation for den, og det kan være svært at få den godkendt efter danske kriterier. Sproget kan være en barriere for at bruge den i praksis, og det manglende netværk i Danmark kan gøre det svært at få job. Flygtninge med en høj uddannelse fra hjemlandet får dog i langt højere grad et job i Danmark – men de er ofte overkvalificerede.

Zainab fra Irak var uddannet mikrobiolog, men mistede sine kompetencer og sit mentale helbred under de 10 år, hun måtte vente i asylsystemet, før hun fik ophold. I dag er hun på førtidspension.

Diana fra Kenya havde taget en dyr uddannelse i økonomi ved New Delhi Universitet, men kunne ikke bruge den til at få job i Danmark, hvor hun arbejdede 10 år som ufaglært og som 40-årig tog en ny uddannelse som SOSU-assistent.

Uddannelse i Danmark

Modsat tallene for medbragt uddannelse, hvor mændene ligger meget højere end kvinderne, ser det omvendt ud for flygtninge, der tager en uddannelse i Danmark: Her er der cirka dobbelt så mange kvinder som mænd.

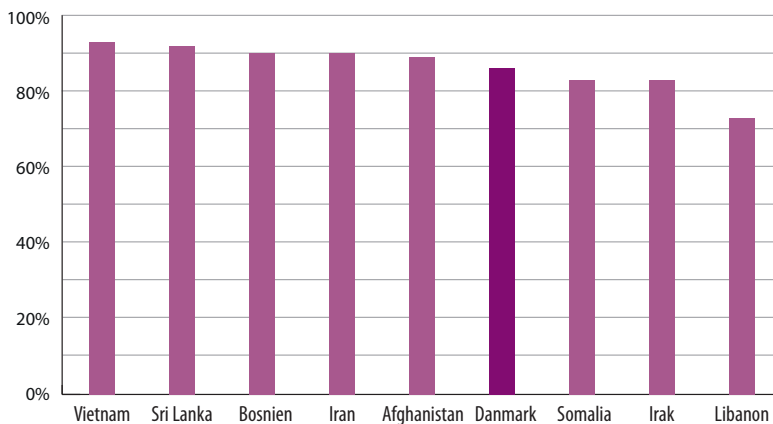
Der er solid evidens for, at det at tage en uddannelse i Danmark øger flygtninges beskæftigelse, hvorimod medbragt uddannelse ikke har den store betydning. Bl.a. har Rockwool Fondens Forskningsenhed fundet, at kvindelige flygtninge, der tager en ordinær uddannelse, har en 20-30 procentpoint højere beskæftigelsesgrad end kvindelige flygtninge, der ikke tager en ordinær uddannelse (RFF2018:2). Den to-årige IGU-uddannelse for flygtninge er også mere populær blandt kvinder end mænd, således var der 56% kvinder på uddannelsen i 2019 (DRC2020:2).

Når man ser på, hvor mange flygtninge, der tager en dansk erhvervskompetencegivende uddannelse, er antallet generelt meget lavt, men der er flere kvinder end mænd, der uddanner sig i Danmark: 12% af mændene og 18% af kvinderne. (KVINFO2021). Fra 2015 og indtil 2020, hvor det blev ændret, havde flygtninge med ophold under §7,3 ikke ret til gratis videregående uddannelse – og i den gruppe er der flest kvinder. En del kvinder nåede at blive ramt af dette i praksis.

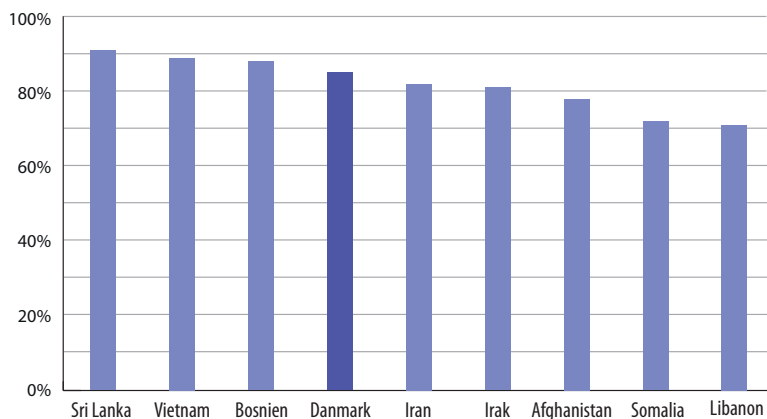
For flygtninge, der ankommer som børn og unge, er deres alder afgørende. En række elev- og studieorganisationer udgav i 2020 analysen "Flygtninge i uddannelse". Det var overraskende, hvor skarpt kurven knækker, hvis man ankommer efter 13-års alderen – så er toget kørt, og man når ikke op på niveau med de danske unge, når det gælder om at få en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse. For de 14-17-årige er der en større procentdel kvinder end mænd, som påbegynder en uddannelse. Samlet set tager kvinder i højere grad en gymnasial uddannelse og efterfølgende en videregående uddannelse. Mænd tager i højere grad en erhvervsuddannelse (DSF2020).

Når det gælder næste generation – altså efterkommere – så overhaler pigerne klart drengene. Faktisk overhaler de også de danske piger, hvis man tager forbehold for forældrenes uddannelsesniveau og indkomst – hvilket med andre ord viser, at de er bedre til at bevæge sig op ad den sociale rangstige. Mødrenes arbejdsbaggrund har i øvrigt en større indflydelse på døtrenes arbejdsfremtid end fædrenes. Det peger i retning af, at kvinderne meget gerne vil uddanne sig og arbejde, når de får muligheden for det. Og den indsats, som en mor uden uddannelse gør for, at hendes børn skal få en uddannelse, overses ofte i integrationsdebatten, se casen Asha side 110.

KVINDELIGE EFTERKOMMERE AF FLYGTNINGE + DANSKE KVINDER 16-24 ÅR I UDDANNELSE ELLER I BESKÆFTIGELSE, 2014

MANDLIGE EFTERKOMMERE AF FLYGTNINGE + DANSKE MÆND 16-24 ÅR I UDDANNELSE ELLER I BESKÆFTIGELSE, 2014

Kilde: Udlændinge- og Integrationsministeriet via Hans Lassen. Andele, der er i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse i 2014. Danskere sammenlignet med efterkommere fra 8 store flygtningegrupper.

De to grafer viser både, at efterkommere af visse flygtningegrupper er mere ihærdige og målrettede end danske unge, og de viser også, at unge kvinder med flygtningebaggrund er mere ihærdige og målrettede end deres brødre.

ØKONOMI

Generelt er både flygtninge og indvandreres indkomst lavere, selvom de er i arbejde, og deres mulighed for at eje en bolig og opbygge en formue er begrænset. Begge dele gør, at deres opsparing til alderdommen er mindre. Det er også svært at optage et lån, hvis man ikke har fået permanent ophold eller dansk statsborgerskab. Kvindernes økonomi er endnu dårligere end mændenes, og desuden er mange kvinder afhængige af deres mænds indtægt.

Lavere løn

De flygtningekvinder, der kommer i arbejde, er udsat for kumulerede negative effekter af at være kvinde og indvandrer: kvinder har lavere timeløn end mænd for det samme arbejde, de arbejder i mere lavtlønnede og ustabile brancher og færre timer per uge. Indvandrere har lavere timeløn end danskere for det samme arbejde, og de arbejder i mere lavtlønnede og ustabile brancher.

KVINFO udgav i 2020 en analyse om barrierer på arbejdsmarkedet for kvinder med indvandrer- og flygtningebaggrund, hvor man bl.a. kan finde tal på, at ikke-vestlige indvandrere i Danmark konsekvent får mindre i timeløn på alle uddannelsesniveauer. I 2012 var den gennemsnitlige timeløn for personer med dansk baggrund 15,4% højere end for indvandrere som havde taget en uddannelse i Danmark, og 21,5% højere end for indvandrere med en udenlandsk uddannelse. Set i forhold til majoritetsetniske kvinder med grundskoleuddannelse får majoritetsetniske kvinder med lang videregående uddannelse 63% mere i løn, mens ikke-vestlige kvinder med lang videregående uddannelse kun får 46% mere i løn (KVINFO2021).

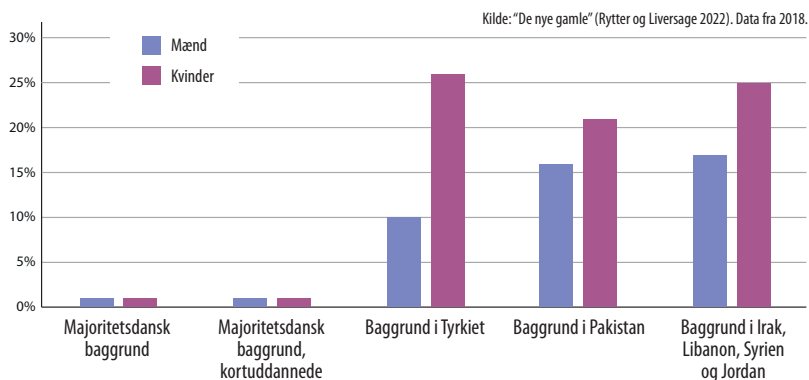
Fattigdom

Indvandrere er fattigere end danskere. Flygtninge er fattigere end indvandrere. Og kvinderne er fattigere end mændene – især på deres gamle dage. Dermed udgør ældre flygtningekvinder uden tvivl den fattigste befolkningsgruppe i Danmark, fordi de rammes af den tredobbelte ulempe, som tidligere omtalt (OECD2018). Fattigdomsgrænsen regnes her som en indtægt på under 50% af medianindkomsten. Undersøgelsen "De nye gamle" fandt, at blandt ældre danske kvinder (65-74 år) er det kun 1%, der er fattige, men blandt ældre kvinder fra Irak, Libanon, Syrien og Jordan er det hele 25% (Liversage-Rytter2022).

Det er især følgende faktorer, som skaber fattigdom blandt de ældre flygtningekvinder: **Mindre tilknytning til arbejdsmarkedet, kortere opholdstid i Danmark, dårligere helbred men længere levetid, fastholdelse i traditionelle familiemønstre.** Størstedelen af dem, der i dag er ældre, har trods alt ret til kontanthjælp, men i fremtiden bliver det endnu værre, da flere kan blive fastholdt på den lave selvforsørgelses- og hjemrejseydelse, og ikke opnår ret til fuld folkepension.

For kvinder i alle aldre fører fattigdom til isolation og spænder ofte ben for integration frem for at være det incitament til at finde arbejde, som er hensigten. Man må takke nej til invitationer, når man ikke kan tage en gave med, og kan ikke invitere nye bekendtskaber hjem på besøg. Et andet eksempel på vigtige sociale sammenhænge, som kan være vanskelige at deltage i, er mødregrupper. Selvom selve deltagelsen er gratis, kan transporten udgøre en for stor udgift, og den bliver derfor fravalgt.

FATTIGDOMSRATER, 65-74-ÅRIGE

Ganske få procent ældre etniske danskere kan betegnes som fattige, og tallet er det samme for kvinder og mænd. Helt anderledes ser det ud for nogle af de største indvandrers/flygtningegrupper, hvor der er langt flere fattige generelt, og hvor der er langt flere fattige kvinder end mænd.

Ydelser

Blandt yngre og midaldrende flygtningekvinder er den vigtigste årsag til fattigdom at de som arbejdsløse modtager en særlig, lav ydelse, samtidig med deres manglende ret til børne- og ungeydelse. Den "selvforsørgelses- og hjemrejseydelse", som flygtninge med mindre end 10 års ophold får, udgør cirka halvdelen af kontanthjælpsniveauet. Argumentet for de lave ydelser til nyankomne flygtninge er, at det vil give dem et incitament til at komme i arbejde. Men forskning viser, at den lave ydelse alene har en vis effekt på at få nyankomne mænd i job, men slet ingen effekt har for kvinder (RFF2020).

Når færre nyankomne kvinder er i arbejde end mænd, er det en logisk konsekvens, at flere kvinder end mænd skal leve af den lave selvforsørgelses- og hjemrejseydelse. I 2021 var tallet 5.705 kvinder og 3.731 mænd (fuldtidspersoner).

En enlig flygtningemor får 12.456 kr. pr. måned før skat (2022), uanset hvor mange børn hun har. Hvis hun bor sammen med sin mand, får hun kun 8.716 kr. om

måneden. Børne- og ungeydelsen bliver tildelt efter et optjeningsprincip, således at man først efter seks års ophold i landet er oppe på den fulde sats. En flygtning modtager efter det første år i Danmark således kun 596 kr. pr kvartal for et barn på tre år (16,7% af, hvad en dansk forælder modtager), og kun for de første to børn. Selvom mange modtager boligsikring og særlig støtte under §34, ligger den samlede ydelse et godt stykke under kontanthjælpsloftet, og i praksis under et eksistensminimum.

Institut for Menneskerettigheder udgav i 2018 en rapport om familier på integrationsydelse (som det hed dengang), og konkluderede, at den fattigdom, som det førte til, var et brud på Grundloven. Desuden kan man argumentere for, at det er etnisk diskrimination. Selvom danskere også kan blive ramt, er det i praksis kun 2% af modtagerne, som er danskere. 11% af modtagerne var enlige med børn, og ni ud af 10 af dem var kvinder. Rapportens mest grelle eksempler blandt de familier, som de undersøgte, var enlige mødre med mange børn (IMR2018).

En enlig mor med fire børn havde ét værelse, delte køkken og bad med andre i kælderens, og børnene kunne ikke gå derned alene. Alle fire børn måtte med ned i køkkenet med hende. En ansat i en kommune fortalte om en mor til syv, som alle decideret sultede, da de løb tør for penge.

***Maria Ventegodt**, ligebehandlingschef ved Institut for Menneskerettigheder: “Der er tale om den laveste økonomiske ydelse i Danmark, og det bærer livet i de her familier i høj grad præg af. Nogle kæmper for at skaffe mad nok, mens andre ikke har pengene til medicin, nødvendig transport, skoleudstyr og vintertøj.”*

***En integrationskonsulent** siger: “Jeg har f.eks. den her enlige mor, og hun er blevet ramt af en depression. Så sad vi til møde, og sagsbehandleren sagde sådan: ‘Nu skal du begynde at finde noget, hvor du har tid til dig selv. Du kan eventuelt gå i fitness.’ Men det er der bare ikke råd til. Hvis der overhovedet er råd til noget, så er det børnene, de prioriterer først og fremmest, og det betyder jo også, at de ikke rigtig laver noget” (IMR2018).*

***Morten Sodemann**, overlæge, professor og forskningsleder på Indvandrermedicinsk Klinik, Odense Universitetshospital: “Kontrolgrupperne* har ikke de nødvendige kompetencer eller oplysninger til at forstå disse kvinders særlige situation, og kvinder rammes derfor oftere af uretfærdige afgørelser fra kontrolgrupperne i kommunerne.” Disse afgørelser kan bl.a. være økonomiske sanktioner.*

**) Særlige enheder i kommunerne, der undersøger anonyme henvendelser om socialt bedrageri eller sagsbehandleres egen mistanke.*

HAWA

Hawa fra Somalia blev modtaget i sin kommune i 2012. Hun var kommet alene til Danmark, havde måttet efterlade en stor børneflokk, og havde mistet kontakten til sin mand. Hendes sag er beskrevet i "Asylcenter Limbo" (Bendixen2011). Hun blev senere genforenet med sine børn og sin mand. Her beskrives hendes ankomst i den nye kommune:

Efter 10 år i asylsystemet var hun inderligt lykkelig for sin opholdstilladelse, og glædede sig til sit nye liv. Hun blev installeret i en dyr tre-værelses lejlighed sammen med en anden somalisk kvinde, uden at man spurgte dem, om de overhovedet havde lyst til at bo sammen.

Kvinderne flyttede ind i lejligheden i april, og der fandt Hawas kontaktperson fra Bedsteforældre for Asyl dem lige før påskehelligdagene i en iskold og sparsomt møbleret stue, siddende med deres dyner omkring sig, uden penge (heldigvis havde de fået 1.000 kr. med af Røde Kors), uden adgang til TV og uden at vide, hvordan man fik varme på systemet, eller hvordan man brugte de nye installationer i køkkenet og fællesvaskeriet.

Modtagelsen af anerkendte flygtninge i kommunerne er desværre meget forskellig og til tider helt utilstrækkelig, ikke alle får den nødvendige hjælp til at forstå det danske system. Flygtningen har endnu ikke haft adgang til danskundervisning og har levet et afsondret liv i asylsystemet. Hvad betyder à conto, depositum, hvilke kommunalt ansatte står for hvad osv.? Hawa er analfabet og forstod ikke alle de kommunale papirer, som hun modtog, og hun kunne ikke passe indkaldelserne og sikre kørsel til kontrol på sygehuset, fysioterapi og egen læge. Resultatet var, at hun mistede flere vigtige aftaler.

Hawa flyttede ind i april, og først i oktober begyndte hun i skole. Hun var kisteglad for de tre dage væk fra lejligheden, som hun ellers var lænket til i et halvt år. Hun kunne kun komme lidt ned på gaden med sin rollator, da hun er stærkt plaget af leddegigt. Hun fik bevilling til kørsel med Movia, men f.eks. ved transport til skolen var der en egenbetaling på 48 kr. pr undervisningsdag. Det havde hun svært ved at finde pengene til.

Desværre blev skolegangen ikke lang, da Hawas fysik efter kort tid forhindrede fremmøde. Arbejde var også udelukket, og i dag modtager hun førtidspension.

INTEGRATIONSANSVAR FOR BØRNE

De kvinder, som denne rapport omhandler, kommer fra kulturer, hvor man får børn tidligere end i Danmark, man får ofte flere børn, og det er i højere grad kvinders ansvar at tage sig af børn. Kvinder på flugt har ofte udskudt at få børn, fordi de har levet under usikre forhold, og får derfor tit børn kort efter, at de ankommer til et sikkert land. Det falder ret uheldigt sammen med den periode, hvor der er mest fokus på integration – at lære dansk, at komme i arbejde, og at lære det danske samfund at kende.

Generelt er fertiliteten dog faldet kraftigt blandt ikke-vestlige kvinder i løbet af de seneste 30 år, og ligger nu på linje med danske kvinder, som tidligere omtalt på side 96.

Samtidig ligger der en opgave i at integrere børnene i Danmark, hvis man har børn med sig. Den opgave ligger i mange familier mest hos moren, selvom hun faktisk har de dårligste forudsætninger for det. Det er oftest mor, der sørger for at få børnene ud ad døren til tiden, giver dem mad med, sørger for varmt tøj, kommunikerer med pædagoger og lærere, køber gaven til børnefødselsdagen osv.

Blandt flygtninge er der meget få mænd, som er enlige forsørgere, og i skilsmissefamilierne er det næsten altid mor, der får hovedansvaret for børnene. Det efterlader en hel del kvinder alene med ansvar for at finde ud af AULA, selv hvis deres digitale kompetencer er nærmest nul.

Meget ofte overtager børnene ansvaret for at begå sig på internettet, læse breve fra myndigheder og skole, og tolke hos læge og kommune. Det skaber en helt forkert dynamik i familien, hvor børnene får indblik og ansvar i ting, de ikke bør have, og morens autoritet bliver undergravet. Mange kvinder har netop børnene som motivation til at lære dansk, så de kan kommunikere med skole, institution og bedre følge med i børnenes liv – men hvis moren er analfabet eller har kort skolegang bag sig, kan det være en uoverstigelig opgave for hende.

Mange af mødrene gør en kæmpe indsats for at støtte og opdrage deres børn til at få den succes og respekt, som de ikke selv opnåede, og føler et stort ansvar for deres børns skolegang og uddannelse. Den indsats anerkendes desværre ikke i samfundet.

ASHA

Asha ankom som asylansøger sammen med sine seks børn fra Somalia til Danmark i 2002, men fik afslag på asyl. Børnene var dengang fem, syv, 10, 12, 14 og 18 år. Familien blev flyttet rundt fra center til center i alt otte gange i løbet af de seks år, som deres ophold i asylsystemet kom til at vare.

Under opholdet udviklede Asha en meget alvorlig og behandlingskrævende sygdom, som i 2008 endte med at udløse humanitær opholdstilladelse med hjælp fra Refugees Welcome, og familien fik herefter bolig i en mellemstor provinsby, hvor de har boet siden.

Asha startede sin integration som patient i et langvarigt og intenst behandlingsforløb, der krævede besværlige transporter til hospital flere gange ugentlig. Det tærede på hendes og familiens kræfter, og forhindrede hende i at indgå i det kommunale sprog- og integrationsforløb. Hun har således ikke lært meget dansk, da hun heller ikke siden har været i stand til at komme ud på arbejdsmarkedet. I Somalia havde hun aldrig gået i skole, men hendes mand havde lært hende at læse og skrive på somalisk.

I 2009 fandt man lykkeligvis faderen, som havde fået ophold i et andet europæisk land, og som herefter blev familiesammenført i Danmark. Indtil da havde den ældste bror Abdi fungeret som en far i familien.

Børnene startede deres integration på en særdeles mangelfuld skolebaggrund fra hjemlandet og de seks år i asylsystemet, og kun to af de yngste børn nåede overhovedet at få lov til at prøve at gå i almindelig folkeskole under de seks år i asylsystemet. Lige fra starten var det dog en vigtig prioritet for Asha og hendes mand, at børnene skulle støttes til skolegang og videre uddannelse som den vigtigste investering i deres fremtid. Og i dag ser børnenes situation ud som følger:

Yussuf: *Gennemført gymnasieuddannelse, STX. Læser til bioanalytiker på Københavns Professionshøjskole. Arbejder sideløbende som laborant på Herlev Hospital, og som Covid19-vaccinatør.*

Fatuma: *Gennemført gymnasieuddannelse, STX. Uddannet socialrådgiver med ansættelse i en nabokommune.*

Hamdi: *Gennemført gymnasieuddannelse, HHX. Læser til diplomingeniør. Arbejder sideløbende som studentermedhjælper i et lydisoleringsfirma.*

Farah: *Gennemført 2-årig HF. Bachelor som byggetekniker. Læser bachelor som bygningskonstruktør. Arbejder sideløbende som taxachauffør.*

Maryan: Gennemført Social- og Sundhedshjælperuddannelsen. Siden Hf-enkeltfag. Læser til Social- og Sundhedsassistent. Arbejder sideløbende som afløser på plejehjem i kommunen.

Abdi: Arbejder som buschauffør, hvor han på sin arbejdsplads med sine sprog, somalisk, arabisk og dansk, har en vigtig funktion som formidler for den øvrige udenlandske arbejdskraft. Gennemført HF, SOF samt matematik på A-niveau STX med henblik på at starte datalogistudiet i 2023.

(Tak til Gerd Gottlieb)

Børnefødselsdag hos eritreisk familie i Danmark

HELBRED

Ikke-vestlige indvandrere og efterkommere har en højere forekomst af sygdomme, herunder langvarige og kroniske sygdomme og dårligere mental sundhed end majoritetsbefolkningen. Endvidere er der en række barrierer i mødet med sundhedsvæsenet, f.eks. manglende sproglige kompetencer, dårlig kommunikation med sundhedspersonale og uvidenhed om systemet, samt nogle kulturelle og sociale forskelle, der kan have negativ påvirkning på deres sundhed som for eksempel sundhedsforståelse og -adfærd. Der mangler flere særlige sundhedstilbud (som f.eks. indvandrermedicinske klinikker) til indvandrere med komplekse udfordringer, som har svært ved at forstå og begå sig i det danske sundhedsvæsen.

Caroline Alsted Finck, sygeplejerske i FAKTI: "En stor del af de kvinder, vi møder i FAKTI, har ingen eller meget kort skolegang, fordi pigers uddannelse ikke blev prioriteret der, hvor de voksede op. Systemerne i Danmark er lavet til veludannede danskere, så kvinder, der er analfabeter – også digitalt – er dybt afhængige af andre, særligt deres børn, til det meste: at logge på, bestille tid, finde vej, stille spørgsmål og forstå behandling m.m.

Mange kvinder i FAKTI mangler basal viden om kroppen og dens funktioner, hvilket gør det svært at aflæse kroppens signaler og forstå årsagssammenhænge. Eksempelvis stopper flere med at gå til motion, fordi de får ondt i musklerne bagefter. Oplevelser med seksuelle eller voldelige overgreb og tortur kan for nogle betyde, at de har mistet kontakten med deres krop og ikke kan "mærke efter".

For mange er seksuel og reproduktiv sundhed og intimitet særligt kompliceret. Det er tabuiserede emner, også for sundhedsprofessionelle, som måske er særligt tøvende i at tage hul på samtalen, når de sidder over for en kvinde med religiøs hovedbeklædning. Ved tabuiserede emner er det jo ekstra problematisk ikke at have adgang til informationer, fordi man udelukkende opsamler viden fra egen erfaring og andres halve historier. Derfor hersker mange misforståelser om jomfruhinder, sex, menstruation, fertilitet, overgangsalder og inkontinens. For en del er sex forbundet med ubehag og til de, der ønsker at lære om sex og intimitet, findes der ikke materiale, som henvender sig til voksne, som er seksuelt aktive og analfabeter. Samtidig flourerer uhensigtsmæssige forestillinger om seksualundervisningen i de danske folkeskoler, som betyder, at nogle holder børnene hjemme i uge sex.

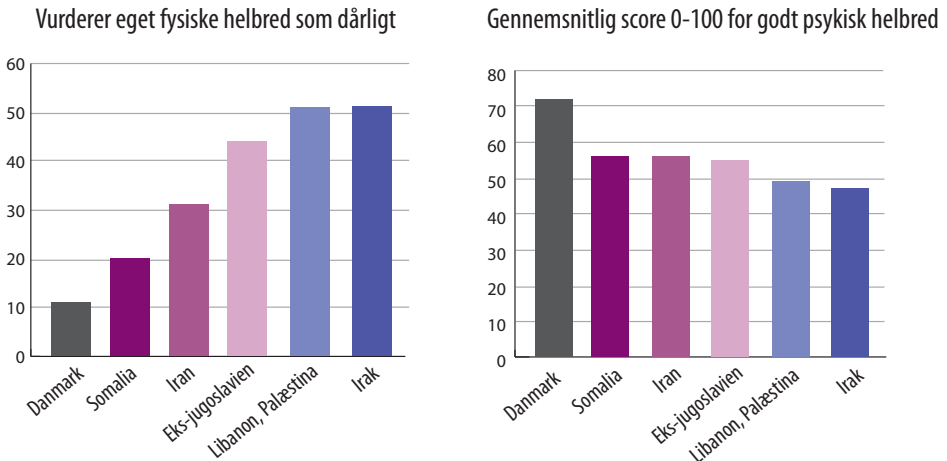
Samarbejdet med mandlige læger, sygeplejersker og tolke kan også være udfordrende for kvinder, som aldrig har været, eller haft lov til at være, alene med mænd udenfor familien, især hvis de skal tage tøjet af. Dette er selvfølgelig særligt problematisk for kvinder, som lever med social kontrol og vold, eller som i forbindelse med flugt, tortur m.m. har oplevet seksuelle eller voldelige overgreb."

Forskelle i helbredstilstand

En undersøgelse af selvrapporteret helbred fra 2008 viste, at rigtigt mange kvinder fra de lande, hvor flygtninge typisk kommer fra, vurderer, at deres fysiske helbred er dårligt. Andelen blandt kvindelige indvandrere var: Irak og Libanon/Palæstina: 51%, Eksjugoslavien: 44%, Iran: 31%, og Somalia: 20%. Til sammenligning svarede kun 11% af de etniske danske kvinder det samme.

Kvinder med flygtningebaggrund har også et dårligt psykisk helbred. På en skala fra 0 til 100 er den gennemsnitlige score for etnisk danske kvinder 72, hvor den for kvinder fra ikke-vestlige lande er langt lavere: Irak (47), Libanon/Palæstina (49), Eksjugoslavien (55), Iran og Somalia (56) (KVINFO2021).

HELBRED FOR KVINDER I DANMARK, 2008, UDVALGTE NATIONALITETER

Kilde: KVINFO: Barrierer for kvinder med indvandrer- og flygtningebaggrund på det danske arbejdsmarked (2021)

Kun hver tiende etnisk danske kvinde mener selv, hun har et dårligt fysisk helbred, hvorimod det gælder for hver anden irakiske kvinde. Etnisk danske kvinder scorer 71 ud af 100 på indikatorer for psykisk helbred, men irakiske kvinder scorer kun 47.

Mange flygtninge har nedsat arbejds- og indlæringssevne på grund af traumerelaterede psykiske lidelser. Det anslås, at mellem 30 og 50 procent af flygtninge i Danmark har traumesymptomer. En lægeundersøgelse foretaget af Amnesty International i 2007 blandt 142 nyankomne asylansøgere i Center Sandholm viste, at 45% havde været udsat for tortur, 59% for krig, 68% for forfølgelse og 44% for fængsling/tilbageholdelse.

Kvindelige flygtninge har en særlig høj risiko for at udvikle psykiske sygdomme på grund af traumatiske oplevelser både i hjemlandet og på flugtruter, hvor mere end fire ud af ti er udsat for overgreb, seksuel udnyttelse og trafficking (se kapitel 1). Det er også påvist, at de lange ventetider på asyl i Danmark øger frekvensen af psykiatriske diagnoser blandt flygtninge, og kvindernes oplevelse af utryghed og isolation i centrene bidrager til dårligt mentalt helbred.

Ulige adgang til behandling

Kvinder under jorden har i praksis ingen ret til sundhedssystemet, hvilket blandt andet er et seriøst problem for gravide kvinder, som nævnt på side 46. Kvinder i asylsystemet har en begrænset ret: kun nødvendig, uopsættelig og smertelindrende (NUS), og kun via asylcentrets klinik. Kvinder med lovligt ophold har fulde rettigheder, men kan have svært ved at udnytte de rettigheder i virkeligheden af en række forskellige grunde.

Ifølge en beretning fra Rigsrevisionen er der omfattende mangel på diagnoseoplysninger i kommunerne, og mange flygtninge får først traumebehandling efter 10-15 år. Dette skyldes en kombination af, at ingen er opmærksomme på problemet, og at der er års ventetid på behandling (Rigsrev2018). Indvandrermedicinsk Klinik i Odense skriver, at 50% af de henviste patienter med svære sammensatte og langvarige forløb viser sig at lide af svær kronisk Post Traumatisk Stress Syndrom (PTSD) og at 75% af disse ikke er diagnosticeret på henvisningstidspunktet på trods af, at de har opholdt sig i gennemsnit mere end 10 år i Danmark. Mennesker, som har overlevet tortur og traumer er ofte tilbageholdende med at fortælle om det, og tror selv, at følgevirkningerne vil forsvinde med tiden. Men de bliver kun værre, og en af effekterne kan faktisk være, at man mister de opnåede danske sprogfærdigheder.

Kvinderne er i højere grad end mændene udfordret af digitale barrierer, som nævnt tidligere af Caroline Alsted Finck. Tidsbestilling, prøvesvar, fornyelse af recepter osv. foregår i dag online, og en del kvinder er dermed afhængige af hjælp.

Brugen af tolk

Som gennemgået tidligere i dette kapitel er mange af kvinderne sprogligt klart dårligere stillet end mændene, og det har en kæmpe stor betydning i mødet med sundhedsvæsenet. For det første skal man kunne kommunikere på dansk, for det andet skal man have en hel række af begreber på plads, som kræver et vist uddannelsesniveau. Har man en begrænset skolegang, mangler man også tit forståelsen af mange begreber på sit modersmål, og det gør det svært at kommunikere om abstrakte og komplicerede problematikker som smerter, følelser og fornemmelser.

I 2018 vedtog et flertal i Folketinget, at man selv skal betale for tolk i sundhedsvæsenet, hvis man efter tre år i Danmark stadig har behov for det. En lovgivning, som læger har advaret kraftigt imod efter at det tidligere var gældende i en kort periode.

Danmarks Lægeforening har gentagne gange forklaret, at det går ud over patienternes sikkerhed og lægernes faglighed. Udgiften er, alt efter om det foregår på video/telefon eller ved fremmøde, 191 eller 343 kr. for en enkelt lægekonsultation, og 975 eller 1.675 ved indlæggelse på sygehus (priser fra Region Hovedstaden 2023).

Et videnskabeligt studie fra 2022 påviste, at patienterne næsten entydigt valgte at bruge et familiemedlem eller en bekendt som tolk, eller at gennemføre samtalen uden tolk, fremfor at betale gebyret. Lægerne oplevede, at familiemedlemmerne udgjorde et særligt problem, både pga. deres relation til patienten og deres uprofessionelle tolkning. Resultatet blev, at lægerne oplevede stor frustration, især overfor patienter med kroniske og alvorlige sygdomme, og følte sig sat i et etisk og moralsk dilemma (Davidsen2022). For kvinder udgør brugen af et familiemedlem som tolk ofte et ekstra problem, idet blufærdighed og tabu kan spille ind.

Selv dengang tolken blev betalt af staten, udgjorde manglende brug af dygtige tolke ofte et problem: "Læger undersøger ofte patienter på mistanke om kræft, men mest for at udelukke det, ikke fordi der er en konkret mistanke. Dette tolkes imidlertid ofte af patienter som om, de faktisk har kræft. En sådan samtale skal altid foregå med tolk. En patient rejste til Mellemøsten og fik fjernet galdeblære og en del af leveren, fordi hun mente det var der den danske læge havde sagt, at hendes kræft sad" (Sodemann2011).

"Etniske smerter"

Professor Morten Sodemann, som har grundlagt Indvandrermedicinsk Klinik på Odense Universitetshospital, oplever, at hans kvindelige patienter har nogle helt særlige problemstillinger: "Kvinderne har ikke retten til deres egen krop: Kvinders organer er ikke deres egne – det er familiens. Mænd (og familien) bestemmer om, og hvornår de må gå til lægen, og om lægens råd efterfølgende skal følges. Information om sundhed og viden om kroppen er utilgængeligt for dem på dansk, og det er svært/umuligt at finde oversat materiale. Især reproduktiv sundhed er en blind plet, og ikke alle graviditeter er efter kvindens ønske."

Ayan Yasin fra Zetland har interviewet Morten Sodemann om 'etniske smerter' og forkerte diagnoser, fænomener som særligt rammer kvinder fra ikke-vestlige lande. Han fortæller bl.a. om en kvinde, som havde levet isoleret i 15 år i den tro, at hun og hendes søn havde HIV. Hun havde fået svaret "negativ" på en test, men efter nogle år i det danske asylsystem betød negativ i hendes verden noget dårligt. At tingene ikke var, som man kunne håbe. Psykiaterne, lægerne og sagsbehandlerne beskrev hende som "doven", "deprimeret", "svær at aktivere" og "svær at have med at gøre" – uden at være klar over, at hun troede, hun var kronisk syg og snart skulle dø. Hendes smerter og depression, mente de, var uforklarlige.

For nogle patienter kan sprog, kultur og kropsopfattelse stå i vejen for, at sundhedssystemet giver dem den rigtige behandling. De kan have ondt på en måde, som ikke umiddelbart svarer til nogen diagnose i den vestlige sygdomsklassificering, eller klage over lidelser, der ikke kan forklares på baggrund af det, en dansk læge kan observere. For nogle læger er deres lidelser ligefrem mærkværdige og uden for kategori. Derfor beskrives de som etniske smerter – symptomer, som det ifølge lægerne er svært at finde årsagen til på grund af patienternes fremmede kultur.

Marianne Østerskov, der er formand for Fagligt Selskab for Tværkulturel Sygepleje: “Det bliver bagatelliseret. Der er ingen tvivl om, at de patienter har smerter. Lægen kan have undersøgt dem på mange måder, men stadig ikke påvise en fysiologisk forklaring – og så er der mange i sundhedsvæsenet, der kommer til at kalde det etniske smerter.”

“Det handler om brune mennesker, der har en accent, og som siger noget mærkeligt om smerter,” konstaterer Morten Sodemann om patienterne, som nogle lægekolleger må give op over for. “Alle i sundhedsvæsenet – og i øvrigt også i socialvæsenet – har en idé om, hvad det er, og vil kunne sige det uden at blinke. Men hvis man så tog de læger ud enkeltvis og spurgte dem: ‘Hvad er etniske smerter for dig?’, ville de flakke med blikket” (Zetland2018).

ADGANG TIL PERMANENT OPHOLD OG DANSK STATSBOGERSKAB

En hel del af de lande, som kvinderne i denne rapport kommer fra, tildeler ikke statsborgerskab ved fødslen, medmindre forældrene er gift og faren er statsborger i landet. Et barn, der fødes udenfor ægteskab, risikerer således at blive statsløst. Danmark har omvendt favoriseret mødrene i ugifte parforhold indtil 2014, hvor begge forældre blev ligestillet i det spørgsmål. De høje krav til at opnå dansk statsborgerskab som voksen udgør imidlertid en barriere, som er sværere for kvinder at overkomme.

Alle de hidtil beskrevne aspekter af disse kvinders liv, hvor de har et dårligere udgangspunkt og ringere muligheder, og hvor Danmark ikke gør nogen seriøs indsats for at afhjælpe uligheden, udkrystalliseres i adgangen til den ultimative rettighed: det danske statsborgerskab. Derfor er det ikke sjældent at møde familier, hvor alle har et dansk pas – undtagen mor.

Samlet set er der cirka lige mange mænd og kvinder, som opnår dansk statsborgerskab. Men det siger ikke så meget om udfordringerne ved at få det. Det er sandsynligt, at kvinder oftere venter med at ansøge, til de opfylder kriterierne, og at de forbereder sig mere omhyggeligt på at bestå diverse tests. Ingen ved, hvor mange og hvilke kvinder, der opgiver på forhånd.

Et studie fra 2021 gennemgik de forskellige barrierer for at opnå dansk statsborgerskab, og konkluderede, at følgende faktorer er mest afgørende: **alder ved ankomst, køn og uddannelsesniveau**. Kvinder har sværere ved at opfylde kravene til sprog og arbejde end mændene, og en højere alder ved ankomst er en yderligere forhindring. Til gengæld har kvinder i langt mindre grad pletter på straffeattesten, hvilket er en fordel.

Europarådets nye anbefalinger til beskyttelse af kvindelige migranter, flygtninge og asylansøgere fra maj 2022 siger bl.a. at: "94) Medlemsstater opfordres til at tilbyde adgang til naturalisation og sikre, at kvinder og piger med migrant- eller flygtningebaggrund ikke mødes med kønsrelaterede forhindringer i denne forbindelse" (CoE2022).

"Visse grupper – f.eks. flygtninge fra mindre udviklede lande, og særligt kvinder fra disse lande – kan have sværere ved at kvalificere sig til statsborgerskab, men er mere tilbøjelige til at ansøge, hvis de er i stand til det. Derfor kan der være signifikante forskelle i gruppernes kapacitet til at opfylde kravene, som ikke vil fremgå af analyser af tilbøjelighed alene" (Jensen2021).

Danmark har de skrappeste krav til statsborgerskab i Europa, kun Østrig og Schweiz kommer i nærheden. Men for at leve op til kravene er det ikke nok, at man lægger sig i selen og gør sit bedste. For nogle vil deres bedste aldrig være nok, da kravene ekskluderer visse mennesker på baggrund af deres begrænsede evner og muligheder, hvilket udgør diskrimination. Desuden er der en direkte politisk indflydelse på udfaldet, som ikke hører hjemme i en retsstat.

Inden man kan ansøge om statsborgerskab, skal man først opnå permanent ophold. Kravene til de to ansøgninger minder om hinanden, men proceduren er meget forskellig. Permanent ophold vurderes af Udlændingestyrelsen ud fra objektive, men meget rigide kriterier. Ansøgninger om statsborgerskab behandles kun i første trin administrativt af Integrationsministeriet, næste trin behandles af Folketinget, hvor navnene fremsættes i et lovforslag, som der stemmes om i salen – og ansøgninger om dispensation afgøres ved, at de folkevalgte medlemmer i indfødsretsudvalget stemmer om hver enkelt ansøger for sig.

Blandt de mange krav til både **permanent ophold (PO)** og **statsborgerskab (SB)** er følgende særligt svære for kvinder at opfylde:

- Bestået Prøve i Dansk 2 (PO) og Prøve i Dansk 3 (SB).
- Bestået medborgerskabsprøve (PO) og indfødsretsprøve (SB).
- Fuldtidsarbejde i tre et halvt år (både PO og SB) og fortsat være i arbejde (PO).
- Ingen modtagelse af offentlige ydelser de seneste fire år (PO) og fem år (SB).

Eftersom kvinder generelt har lavere indkomst end mænd, er gebyrerne på henholdsvis 4.800 / 6.700 og 4.000 kr. (2023-priser) også en større udgift for kvinder. Indfødsretsprøven koster desuden 800 kr. i gebyr.

Sprogkrav og videnstest

Som forskerne bag “Roadblocks to citizenship” (Jensen2021) ganske rigtigt skriver, så rækker motivation og muligheder kun et stykke af vejen, når det gælder om at tilegne sig færdigheder på et nyt sprog – det er også et spørgsmål om evner og baggrund. Skolegang, alder og mentalt helbred sætter en grænse for, hvor langt man kan nå. Som nævnt placeres flere kvinder end mænd på DU1, som ikke er adgangsgivende, og flere af dem er analfabeter. Færre kvinder end mænd tager adgangseksamen fra de to adgangsgivende DU2 og DU3, se side 101.

Forskerne har regnet sig frem til, at sandsynligheden for, at en flygtning, som har gået på DU1, efter 13 års ophold i Danmark kan leve op til sprogkravet til statsborgerskab er **2,5%** (Jensen2021).

"(...) alders- og kønsbarrieren for flygtninge er stærkest kædet sammen med sprogkravet. Ældre og kvindelige flygtninge har langt sværere ved at leve op til sprogkravet. Særligt for kvinder udgør kravet om selvforsørgelse også en barriere. Det viser, at en nedsættelse af sprogkravet vil være den mest effektive måde at forbedre adgangen til statsborgerskab på en måde, så flygtninges alder, køn og uddannelse ikke har så stor betydning – i det mindste i de tilfælde, hvor mere eller bedre sprogtræning ikke øger chancen for at leve op til sprogkravet" (Jensen2021).

Danskkundskaberne har også en indirekte konsekvens, nemlig på chancen for at bestå de to prøver i danske samfundsforhold; historie og kultur.

Medborgerskabsprøven består af 25 spørgsmål, og kan til nøds bestå af en kvinde, som har gået på DU2, men lærematerialet består af 25 kapitler fordelt på 118 sider.

Indfødsretsprøven er på et langt højere niveau og består af 40 multiple-choice spørgsmål, og selv gymnasieelever med etnisk dansk baggrund dumper den. Lærematerialet er på 216 sider og skrevet med et højt lixtal. I 2021 var det kun 40%, som bestod, selvom de fleste har forberedt sig grundigt.

Hvis målet var at klæde nye borgere bedre på til at blive aktive i samfundet og forstå deres nye land bedre, var det nok mere formålstjenligt at afholde pædagogiske kurser og workshops med obligatorisk deltagelse, her kunne man lade sig inspirere af DRC Dansk Flygtningehjælps kurser "Ret til ligestilling" (ret-til-ligestilling.dk). Mange af spørgsmålene i indfødsretsprøven virker mest som en udspekuleret forhindring. Det er f.eks. vanskeligt at se, hvorfor det er nødvendigt som ny dansker at kunne besvare følgende spørgsmål, som er taget fra indfødsretsprøven 2021:

- Hvornår blev den første lov om folkepension vedtaget?
- Hvilket parti opstod i 1870'erne som en del af arbejderbevægelsen?
- Hvilke problemer i samfundet skulle Kanslergadeforliget fra 1933 løse?
- Hvornår ophørte den kolde krig?

Arbejdskrav

Kravene til selvforsørgelse og arbejdsmarkedstilknytning rækker ligeledes udover ens egen indsats og vilje. Hvorvidt man kan finde og bibeholde et fuldtidsjob, er også afhængigt af skiftende konjunkturer og arbejdsgiveres vilje til at ansætte, samt ens alder, uddannelse og helbred. Ligesom med sprogkravet bør man derfor ikke begrænse adgangen til den succesfulde elite og de heldige, men anerkende alle, der har gjort en indsats – herunder mennesker, som arbejder deltid, i fleksjob, i løntilskud eller periodevise ansættelser.

Igen er kvinder dårligere stillet – og flygtningekvinder allerdårligst. Se afsnittet på side 88 om, hvorfor kvinderne, som denne rapport omhandler, har en markant dårligere tilknytning til arbejdsmarkedet.

Handicap og dispensation

Hvis man er analfabet eller traumatiseret, vil man have utroligt dårlige chancer for at opfylde de krav, der nævnes ovenfor. Samtidig er det meget vanskeligt at få dispensation fra kravene, uanset hvor længe man har boet i Danmark, også selvom man har gjort en indsats gennem årene for at blive god til dansk og forsørge sig selv. Personer, som har fulgt undervisning i årevis og forgæves forsøgt at tilegne sig det danske sprog, bør falde under FN's Handicapkonvention og dermed være undtaget fra krav, som har med sproget at gøre.

“Det er Sundhedsstyrelsens vurdering, at analfabetisme udgør en intellektuel funktionsnedsættelse uanset årsagen til funktionsnedsættelsen. De funktioner, der gør, at en person kan læse og skrive, er således ikke udviklet.

*Det vurderes samtidig, at det **at være analfabet i Danmark udgør et handicap** (funktionsevnenedsættelse), da det hindrer personen i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre.*

Det vil dog altid bero på en konkret vurdering, om den manglende evne til at læse og skrive er permanent/langvarig, eller om personen med et relevant undervisningstilbud kan lære at læse og skrive” (SST2015).

Der gælder nogenlunde klare regler for dispensation, når Udlændingestyrelsen behandler en ansøgning om permanent ophold. Men det kræver, at en læge og en sproglærer skriver, at ansøger ikke har en chance for at lære bedre dansk, uanset indsatsen – en hård dom, som ødelægger ethvert håb hos vedkommende.

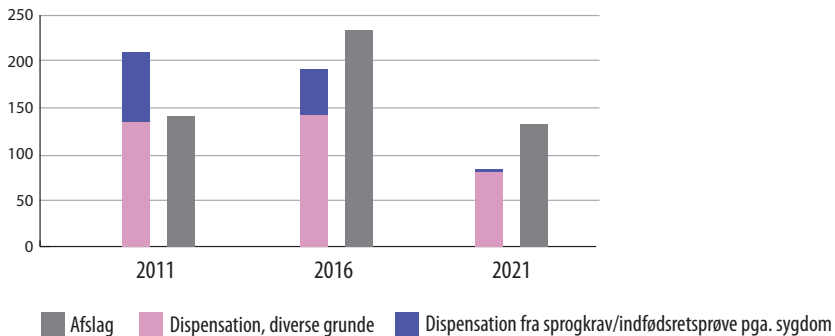
Værre står det til med statsborgerskab. Hvis man ikke lever op til kravene, kommer man over i den bunke, som Folketingets Indfødsretsudvalg skal godkende – også selvom man f.eks. har fået tilkendt førtidspension pga. PTSD. Hvert enkelt af de 16 medlemmer formodes at læse bunken af udtalelser fra læger, lærere, socialrådgivere og arbejdsgivere igennem – og stemme enten ja eller nej til at give dispensation bag en lukket dør. Et vanvittigt system, som ikke hører hjemme i en retsstat som Danmark og som for længst burde have været ændret.

Gennem tiden har både formænd og medlemmer fra partierne Dansk Folkeparti og Nye Borgerlige udtalt offentligt, at de altid stemmer imod personer fra muslimske lande, da de mener, at vi har for mange muslimer i landet. De tillader sig således at affeje det enkelte menneskes årsager til ikke at kunne opfylde visse betingelser, alene begrundet i egne fordomme og diskriminerende holdninger. Det er intet

mindre end en skandale i et land, som har underskrevet FN's Menneskerettigheds-erklæring og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Antallet af dispensationer er faldet betragteligt gennem årene, og navnlig er det blevet langt sværere at få dispensation fra kravene til sprogkundskaber og indfødsretsprøve på baggrund af lægeerklæringer. Dette rammer især de svageste kvinder hårdt. Kravene er samtidig blevet hævet mange gange; f.eks. blev sprogetkravet hævet fra bestået PD2 til bestået PD3 i 2015.

UDFALDET AF ANSØGNINGER OM DISPENSATION, STATSBOGERSKAB

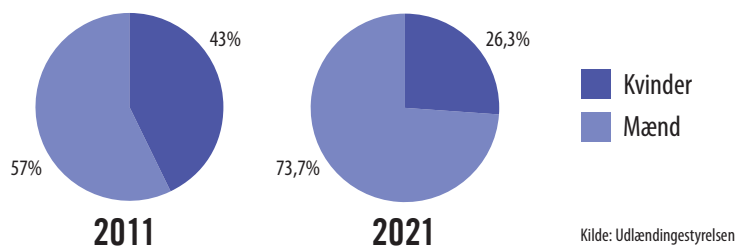
Kilde: Svar fra ministeren på udvalgs spørgsmål

Andelen af afslag på dispensation har været kraftigt stigende, og samtidig er kravene blevet hævet i samme periode, hvilket giver en dobbelt effekt, som ikke kan aflæses her. En kvinde med kort eller ingen skolegang og dårligt helbred havde en rimelig chance for at få dispensation tidligere, men er nu så godt som udelukket. I 2021 var det 4 personer, som fik dispensation fra sprogkrav/indfødsretsprøve pga. sygdom.

Uddrag fra lægeerklæringer i to sager, hvor der er givet afslag på dispensation:

- "Patienten har vedvarende personlighedsforandring efter krigs- og katastrofe-forhold. Patienten er præget af psykotiske symptomer, blandt andet høre- og synshallucinationer. Patienten fører samtaler med afdøde personer. Patientens sprogindlæringssevne vil ikke kunne forbedres af behandling. Det må anses for udsigtsløst, at man forsøger yderligere med hensyn til danskundervisning, danskprøve og Indfødsretsprøven."
- "Det vurderes, at patienten på ingen måde er i stand til at gå til nogen form for eksamen. Jeg kan ikke se, at det intellektuelle niveau – trods hjælpemidler – på nogen måde tillader patienten at deltage i eller gå til nogen prøver i dansk eller Indfødsretsprøven" (dr.dk 2021).

TILDELING AF PERMANENT OPHOLDSTILLADELSE TIL FLYGTNINGE, KØN

Andelen af kvinder, som får et positivt svar på ansøgning om permanent ophold, er styrtdykket mellem 2011 og 2021. I både 2012 og 2015 blev kriterierne strammet gevaldigt, hvilket tydeligvis har sat barren for højt for mange kvindelige flygtninge. En supplerende årsag kan være, at flere unge kvinder end mænd med flygtningebaggrund vælger at tage længere uddannelser, hvilket sætter dem bagud mange år, da kun fuldtidsjob tæller med.

Hvis man ser på, hvor mange, der lykkes med at få tildelt dansk statsborgerskab, er tallene nogenlunde de samme for mænd og kvinder. Men den ubekendte faktor er, hvor mange kvinder, der på forhånd opgiver, og slet ikke ansøger. Et af kravene er jo blandt andet at have permanent ophold – og som det ses ovenfor, er der et faldende antal kvinder, som opnår det. I studiet “Roadblocks to citizenship” har forskerne derfor i stedet set på, hvor mange i forskellige grupper, som ville kunne leve op til kravene – og der finder de en klar overvægt af kvinder, som ikke har en chance (Jensen2021).

5. DISKUSSION OG ANBEFALINGER

SYSTEMISK ELLER TILFÆLDIG DISKRIMINATION?

Udenlandske kvinder, som er kommet til Danmark, fordi de ikke kan være i deres hjemland, er dårligere stillet end mænd i tilsvarende situationer på en lang række områder. Mange af de krav, som kvinderne møder i Danmark, har de svært ved at honorere, fordi de er født som kvinder – og det udgør i praksis kønsdiskrimination.

Diskriminationen udøves både af deres egne familier, private aktører som f.eks. arbejdsgivere, myndighedspersoner som f.eks. sagsbehandlere i kommune og stat, og af demokratisk valgte lovgivere. Der er sjældent tale om en bevidst diskrimination, og hverken private, myndigheder eller politikere har et ønske om at give kvinder dårligere forhold end mænd. Alligevel sker det igen og igen.

Når den danske stat ikke tager hensyn til disse kvinders baggrund og situation, men behandler alle ens, får kvinderne en dårligere behandling eller beskyttelse end mændene. Det er ofte nødvendigt at forskelsbehandle for at sikre, at alle behandles lige.

Det er langt fra et ukendt eller ubeskrevet fænomen, at visse udenlandske kvinder er særligt udsatte på flere områder i Danmark. Høringssvar til stramninger på udlændingeområdet har ofte advaret imod en uheldig kønsmæssig effekt, og adskillige studier og rapporter har beskrevet kvindernes udfordringer. Der har været stigende fokus på vold i hjemmet og negativ social kontrol i familien og det lokale miljø. Der har også været stort politisk fokus på at få flere ikke-vestlige kvinder ind på arbejdsmarkedet. Det politiske fokus har imidlertid udelukkende placeret ansvaret hos kvinden selv og hendes nærmeste, og nægtet at se den danske stats egen andel i problemet.

Med andre ord tager de løsninger, som præsenteres fra politisk side, ikke hensyn til rapporter og anbefalinger. Sanktioner, nedsatte ydelser, indberetninger, og i værste fald deportation udgør ikke løsninger, men gør ofte kvindernes liv endnu værre.

Udenfor og indenfor den danske stats indflydelse

Den forskelsbehandling, som kvinderne har været udsat for i deres hjemland, og som er den væsentligste årsag til deres dårligere forudsætninger i Danmark, har den danske stat ingen direkte indflydelse på – udover støtte til demokratiudvikling, menneskerettighedsarbejde og udvikling af kvinders rettigheder gennem udviklingsstøtte, partnerprojekter osv.

Den danske stat kan dog allerede fra det øjeblik, hvor kvinden beslutter, at hun er nødt til at forlade sit hjemland, forbedre hendes situation – og idet hun sætter foden på dansk jord, er der masser af muligheder for at støtte hende til at udnytte det potentiale og den styrke, som hun besidder, fremfor at fastholde hende i undertrykkelse og afhængighed af andre.

Det kan man bl.a. gøre ved at:

- Sørge for mere sikre adgangsveje.
- Tilbyde rådgivning i asylfasen og omkring familiesammenføring.
- Gøre asylcentre mere trygge for kvinder.
- Anerkende kvinders asylmotiver i højere grad.
- Sørge for at betingelser og krav er realistiske for kvinder at opfylde.
- Tilrettelægge en langsigtet integrationspolitik med fokus på opkvalificering fremfor ufaglærte jobs.
- Undervise både mænd og kvinder i ligestilling og menneskerettigheder.

ANBEFALINGER

ANKOMST OG MODTAGELSE:

1. Lovlig adgang:

– lettere adgang til visa og familiesammenføring kan forebygge farlige rejser

De overgreb, som kvinder udsættes for på rejsen hertil, ville ikke finde sted, hvis kvinderne kunne indrejse lovligt. Desværre håndhæves kontrollen ved Europas ydre og indre grænser med mere og mere inhumane og ulovlige metoder, hvilket fører til afhængighed af smuglere og langt større risici undervejs. Den gæld, som handlede kvinder betaler af på under umenneskelige forhold, er ligeledes et direkte resultat af, at adgangen til Europa kun kan lykkes med smuglernes og bordelejernes hjælp.

Disse farer og lidelser kunne således undgås ved at udvide mulighederne for lovlig adgang, sådan som både FNs Flygtningeagentur og OECD anbefaler (OECD+UNHCR 2021).

Lovlig og sikker adgang kan bl.a. ske ved at udvide retten til **familiesammenføring** for flygtninge, så den også omfatter ugifte søstre, forældre til voksne, og børn, som familien reelt har forsørget udover deres egne. Processen bør ligeledes gøres hurtigere og mere smidig. Det kan også ske ved at modtage et større antal **kvoteflygtninge** via FN's genbosætningsprogram, og ved at tilbyde særlige **studievisa** til kvindelige studerende fra udvalgte lande. Dette kan bl.a. ske via **sponsorprogrammer**, som kendes fra mange andre lande.

2. Sundhedsundersøgelse og støtte:

– stort behov for bedre screening, overlevering af data og tilbud om hjælp

Kort efter ankomst indkaldes alle asylansøgere til en kort sundhedssamtale om aktuelle smerter, kroniske eller arvelige sygdomme og evt. medicinforbrug. Hvis det skønnes relevant, bliver der udfyldt et særligt spørgeskema for at afdække eventuel tortur. Men her er der ikke **fokus på voldtægter, seksuel vold eller anden køns-mæssig forfølgelse**. Dette bør indføres som **fast procedure for kvinder**, og det bør foregå i trygge omgivelser udført af kvindeligt personale og med en kvindelig tolk. Traumatiserede kvinder bør have adgang til psykologsamtaler, også mens de er i asylsystemet. Journaler fra asylcentre bør **videregives til praktiserende læge**, når personen flytter ud i kommunen.

3. Asylproceduren:

– tage bedre hensyn til kønsmæssige aspekter under asylsagens behandling

Alle asylansøgere bør have adgang til **uafhængig, juridisk rådgivning og støtte** i asylsagen (f.eks. en bisidder), som vil være særligt gavnlig for de mest sårbare kvinder. Alle kvinder bør have klar information om, at de kan vælge en kvindelig sagsbehandler og tolk, hvis de ønsker det. En anbefaling som også er blevet indskærpet af Europarådet.

Informationsmøder bør tilrettelægges i mindre grupper og være kønsopdelt, så man er sikker på, at alle kender deres rettigheder og ved, hvor man kan søge hjælp. Information på video og i større forsamlinger sætter sig ikke fast hos modtageren.

Interviews bør tilrettelægges på en måde, så mødre ikke skal sidde med et barn på skødet i timevis, mens hun skal svare på vanskelige og intime spørgsmål. Det kan blive svært at undgå, hvis moren ammer, eller hvis barnet ikke har opnået et tillidsfuldt forhold til andre voksne, som kan træde til. Men det må og skal løses på en måde, så moren kan gennemføre interviewet uden at barnet er til stede.

4. Asylkriterier:

– behov for mere fokus på kønsaspekter i afgørelsen af asylsager

Vurderingen af troværdighed og risiko skal gennemgås grundigt med et **kønssensitivt fokus**. De seneste par år har der været en positiv udvikling i tildelingen af konventionsstatus til afghanske og somaliske kvinder i Flygtningenævnet, men klassiske mandlige asylmotiver vægtes stadig tungere end klassiske kvindelige asylmotiver – ikke mindst i Udlændingestyrelsen (DRC2020:1).

Seksuel vold og overgreb bør oftere ligestilles med tortur, selvom den ikke begås af myndighederne men af private, af para/militære grupper eller en partner, som myndighederne ikke beskytter kvinden imod. Torturoverlever får ikke nødvendigvis tildelt asyl, men anerkendelsen af tortur stiller sagen anderledes. Seksuel vold begået af private, herunder partnere, bør i højere grad anerkendes som asylgrund.

Handlede kvinder bør have en reel chance for at få opholdstilladelse – især i de sager, hvor de vidner mod bagmændene. Ofte befinder de sig i en økonomisk og menneskelig katastrofesituation, selvom de samarbejder med politiet (CoE2022, Plambech2022).

5. Asylcentre:

– bedre kønsopdeling og adgang til rene kvindecentre for dem, der ønsker det

Der er et behov for **rene kvindecentre**, og ikke bare en korridor for kvinder i et blandet center. Alle enlige kvinder, med eller uden børn, bør få tilbud om at komme derhen, hvis de ønsker det – uden at opfylde særlige kriterier.

Kvindecentre løser ikke alle problemer. F.eks. er nogle handlede kvinder forfulgt af kvindelige bagmænd, de såkaldte “mamas”. Der kan også være unge kvinder, som gerne vil bo i samme center som deres bror, og mødre, som gerne vil bo i samme center som deres voksne søn. Men det er vigtigt, at kvinderne får tilbudt muligheden for at bo på et rent kvindecenter.

Derudover bør kvinder og mænd aldrig dele køkken og bad (medmindre det er familier), da det øger utrygheden blandt kvinderne, og øger risikoen for overgreb og chikane på centrene.

At skabe **mindre centre i bymæssig bebyggelse** frem for store centre i øde områder ville generelt gøre det tryggere for kvinder og sårbare personer, og ville ikke mindst gøre det lettere at komme til og fra centret. Udlændingestyrelsen efterlyser selv brugen af annektsboliger, som tidligere var en mulighed for særligt sårbare. Øget adgang til at bo privat, som det har været muligt for de ukrainske flygtninge, vil også bidrage til mere tryk og ro for kvinderne.

Tvungne flytninger mellem centrene bør undgås, da det udgør en stor stressfaktor og ødelægger relationer, som både voksne og børn har opbygget med andre beboere såvel som lokalsamfund. **Opdelingen** mellem modtage-, opholds- og udrejsecentre skaber i sig selv et stort antal flytninger; denne opdeling tjener ikke noget særligt formål for beboerne, men har mest et politisk formål.

Forholdene i **udrejsecentre** er ekstra ødelæggende for kvinder, og frem for at flytte kvinderne over i særlige udrejsecentre, bør man gå helt bort fra udrejsecentre. De opfylder ikke noget formål, men skaber blot flere personer under jorden og udgør et stort tab af ressourcer – både menneskeligt og økonomisk (Bendixen2021).

OPHOLD OG RETTIGHEDER:

6. Risikoen for at miste sin opholdstilladelse:

– kvinder bør i højere grad sikres et selvstændigt opholdsgrundlag

En stor del af de kvinder, som denne rapport omhandler, har en opholdstilladelse, som er fuldstændig **afhængig af, at de bliver sammen med deres mand**. Selvom det er blevet lettere at få tilkendt sin egen opholdstilladelse, hvis man bliver skilt pga. vold, er det langt fra godt nok endnu – og nogle mænd udnytter bevidst denne magt over deres hustru, både til at true hende og til at forhindre hendes selvstændige integration (Liversage2021).

Lovgivningen er tilrettelagt ud fra en mistanke om, at nogle vil benytte det som en nem adgang til Danmark, hvis man bare kan lade sig skille efter ankomsten og få lov at blive her. Men med denne tilgang overser man den ekstremt svære situation, som kvinder fra en lang række lande vil befinde sig i, hvis de er tvunget til at rejse tilbage. I familiens øjne er kvinden som fraskilt en fiasko, og illoyal overfor manden og familien. I praksis vil hun være afhængig af andre familiemedlemmer i form af bolig og forsørgelse, og hun er dermed endnu værre stillet end inden hun rejste.

Samtidig er kravene til at opnå permanent ophold blevet så vanskelige at imødekomme, særligt for kvinder, at mange kvinder i praksis er nødt til at blive sammen med deres mand.

Effekten af paradigmeskiftet er bl.a., at kvinder, som har fået ophold pga. deres børn, mister den, når barnet fylder 18 år. Det er en helt umenneskelig situation for både mor og børn. **Vurderingen af tilknytning og opholdstid er blevet alt for restriktiv**, og bør rulles tilbage.

7. Integration/ arbejdsmarked:

– barriererne for kvinder på arbejdsmarkedet bør afhjælpes

Der er lavet en lang række undersøgelser og projekter for at afdække, hvorfor så få ikke-vestlige kvinder er på arbejdsmarkedet i Danmark. Konklusionerne og anbefalingerne er ret enslydende, og det kan undre, hvorfor man fra politisk side ikke følger dem, men i stedet insisterer på tvang og straf.

Barriererne for at komme i arbejde handler mest om **kvindernes manglende forudsætninger: sprog, uddannelse og erfaring**. Dernæst spiller deres familiemæssige og helbreds-mæssige situation ofte ind, med et stort ansvar for børn og husholdning

samt traumer og/eller kroniske sygdomme. Endelig har både jobcentermedarbejdere og arbejdsgivere lavere forventninger til kvinderne, og giver dem derfor ikke samme tilbud (KVINFO2021).

For at afhjælpe disse barrierer peger både forskere og praktikere på en kombination af **langsigtet opkvalificering og en helhedsorienteret tilgang**, hvor hele familien inddrages. Det har også givet gode resultater at målrette tilbud mod brancher, hvor der er mangel på arbejdskraft, fremfor at målrette tilbuddene til de traditionelle kvindefag. Endelig er der brug for at tage særlige hensyn og indrette tilbuddene mere på kvindernes præmisser fremfor one-size-fits-all-modellen, og det er både i **danskundervisning, kurser og jobtilbud** (DRC2020:2).

Uddannelsespålæg for flygtninge bør hæves til 30 år på lige fod med alle andre unge. Det giver kvinder mulighed for at uddanne sig i højere grad, hvilket på sigt bringer dem i arbejde (RFF2018:1).

Kvinder på barsel falder ofte ud af "systemet". De bør tilbydes et skræddersyet pakkeforløb/tilbud f.eks. med inddragelse af frivillige aktører/dagtilbud/sundhedscoach, så de får mulighed for at vedligeholde og styrke deres danske sprog m.m. i perioden.

Mange kvinder forsørges af deres ægtefælle, hvilket har en række ulemper. Afskaffelsen af **den gensidige forsørgerpligt** for pensionister bør udvides til at gælde alle i kontanthjælpssystemet. **Ægtefælleforsørgede kvinder** bør have et skræddersyet tilbud for at vedligeholde og styrke deres danske sprog og opnå tilknytning til arbejdsmarkedet m.m., også selvom jobcentret ikke har nogen forpligtelse over for kvinderne.

Økonomiske sanktioner vil som regel blot gøre ondt værre for kvinden, og ofte ligger der misforståelser eller sociale problemer bag. Enlige forsørgere er næsten altid kvinder, og de rammes særligt hårdt af den lave selvforsørgelses- og hjemrejseydelse (IMR2018). **De særlige, lave ydelser har slet ingen effekt på at få kvinder i arbejde** (RFF2020), og bør generelt afskaffes, da de i langt højere grad fører til fattigdom end til at få folk i arbejde.

Folkepension bør ikke udregnes ud fra, hvor mange år en person har været på arbejdsmarkedet – dette stiller især kvinder og flygtninge i en dårligere situation end andre, og betyder en alderdom i fattigdom (Liversage2022).

8. Danskuddannelse:

– særlige tiltag kan hjælpe flere kvinder gennem en danskuddannelse

Fra flere steder anbefales det at **skræddersy dansktilbud til kvinder**, gerne med hold kun for kvinder for at gøre dem mindre usikre og generte, og mere trygge ved at dele personlige erfaringer. Der bør derudover tages bedre hensyn til, at kvinderne ofte har ansvar for børn.

Alle de tre spor i danskuddannelsen bør sidestilles, når det gælder krav til permanent ophold og statsborgerskab, eftersom der er tale om tre parallelle spor, hvor kursisten indplaceres af en lærer, afhængigt af ens baggrund fra hjemlandet. En afsluttet danskuddannelse viser, at man har gjort en indsats ud fra de forudsætninger, man kom med. Det bør således være indsatsen og ikke resultatet, der anerkendes.

Det nuværende system, hvor kun DU2 og DU3 er adgangsgivende, favoriserer mænd og diskriminerer især kvinder med analfabetisme. Mange kvinder, som har få års eller slet ingen uddannelse bag sig, vil aldrig blive i stand til at bestå dansk på 9. klasses niveau, hvilket i dag er et krav for at blive dansk statsborger.

9. Sundhed og helbred:

– tolkegebyret afskaffes, og særlig indsats for kvinders dårlige helbred

Generelt har flygtningekvinder et markant dårligere helbred end etnisk danske kvinder, og også dårligere end mandlige flygtninge. Der mangler **en målrettet og kompetent indsats** på området.

Gebytet for at anvende tolk efter tre års ophold bør afskaffes, da det har vist sig at have yderst negative konsekvenser, som både Lægeforeningen og Indvandrermedicinsk Klinik har advaret stærkt imod (Sodemann2011).

Helbredsoplysninger fra asylfasen bør **overgives til kommune og læge**, ellers går meget information tabt ved udflytning i kommunen. Alle nyankomne flygtninge bør tilbydes en særlig helbredsundersøgelse og samtale, da der ofte er et stort behov for grundig afdækning af personens helbred. Der skal tages hensyn til dette i planlægningen af integrationsindsatsen, og der skal tilbydes behandling for eventuelle traumer fra starten. Ofte erkendes traumer først mange år efter ankomsten (Rigsrev2018).

Seksuel vold bør i højere grad ligestilles med tortur, og kvinder bør tilbydes behandling for de traumer, som den kan medføre (Canning2015).

Asylansøgere og mennesker under jorden bør have **fuld adgang til sundhedsydelser**, herunder gravide kvinder og nybagte mødre. Dette har Sverige haft længe, og Finland har netop vedtaget det. Dette anbefales bl.a. af Institut for Menneskerettigheder (IMR2013).

10. Permanent ophold og statsborgerskab:

– alle krav bør tage hensyn til ansøgers udgangspunkt og muligheder

Alle krav til både permanent ophold og statsborgerskab bør gennemgås omhyggeligt med sigte på kønsmæssige skævheder – det samme krav kan ramme mænd og kvinder forskelligt, og stramninger har ført til et kraftigt fald i andelen af kvinder, som opnår permanent ophold.

Som tidligere nævnt bør **en bestået dansk-eksamen** være tilstrækkeligt for alle, eftersom man ikke selv vælger, hvilket af de tre niveauer man indplaceres på. Uanset, hvor ihærdig en indsats man gør for at lære dansk, vil alder, skolegang og helbred sætte en grænse for, hvor dygtig man bliver.

Enhver tilknytning til arbejdsmarkedet i et vist antal år bør anses for tilstrækkeligt. Deltidsjob, fleksjob, løntilskud eller huller mellem ansættelser er ikke udtryk for manglende indsats, men måske manglende evner, dårligt helbred, utilstrækkelige kvalifikationer, diskrimination eller konjunkturer. Ligesom med danskprøverne bør man se på den indsats, personen har gjort, og bedømme den ud fra vedkommendes forudsætninger, i stedet for at opstille universelle krav, som vil være reelt umulige for visse personer at opfylde (Jensen2021).

Proceduren for dispensation bør gøres ren administrativ og bør dermed fjernes fra Folketingets indfødsretsudvalg, hvor politikere i dag sidder og stemmer for eller imod hver enkelt ansøger.

11. Kurser i rettigheder og ligestilling:

– stort behov for dialog og mere viden om rettigheder

De kvinder, som denne rapport handler om, er overvejende opvokset i lande, hvor de, blot fordi de er kvinder, har haft begrænsede rettigheder. For at kunne udnytte de lige rettigheder i Danmark kræver det derfor, **at kvinderne som et minimum kender dem** – og at deres mandlige familiemedlemmer også kender dem.

Der er masser af gode erfaringer og resultater fra civilsamfundets projekter, som stat og kommune bør tage ved lære af og fremover tilbyde til alle nyankomne udlæn-

dinge. Her kan nævnes kampagnen 'RET TIL LIGESTILLING', som består af gratis kurser, der gennemføres af Dansk Flygtningehjælp og Als Research på vegne af Ligestillingsafdelingen i Udenrigsministeriet. Der findes også foreningen BABA, som har stor succes med at inddrage fædrene aktivt i børnenes hverdag. Derudover er der Kringlebakken, som klæder småbørnsmødre med indvandrerbaggrund på til at være gode mødre mellem to kulturer, og FAKTI, som giver de mest sårbare kvinder styrke og ro gennem et kærligt og trygt miljø. Listen er lang... og den fælles lære er, **at man kommer længst med information, dialog, støtte, respekt og hensyn – mens man ikke kommer ret langt med straf, sanktioner og trusler.**

Kvinderne har ikke lyst til at gå derhjemme alene og leve af mandens penge, men de har heller ikke nogen glæde af et krav om 37 timers ulønnet praktik på et lager, eller en trussel om at miste opholdstilladelsen, hvis de bliver skilt. Kvinderne efterlyser information og relevante tilbud, så yder de gerne en kæmpe indsats og tager med glæde og stolthed imod de muligheder, de ikke havde i deres fødeland.

12. Indsats fra moskeer og muslimske foreninger: – udsatte muslimske kvinder har brug for støtte fra andre muslimer

Mange kristne trossamfund i Danmark udfører en stor og engageret indsats i modtagelsen af nye borgere, og udgør ofte en vigtig støtte for sårbare mennesker. Nogle af de muslimske organisationer har også tæt kontakt med borgerne og påtager sig vigtige opgaver – men der er behov for at **inddrage dem langt mere i strukturerede samarbejder** med kommune og stat, når det handler om at støtte muslimske kvinder og piger, som har problemer.

Lene Kjær, aktivist: "Fælles for de unge piger er, at hvis de går fra deres familier og skal stå på egne ben i en helt ny verden, så kæmper de virkelig for at skabe deres egen identitet. De eksperimenterer med alverdens ting, hvilket er helt naturligt, men der, hvor de finder en ro, er tit i deres religion.

Derfor er det meget uheldigt, at de "tilbud" man kan opstøve til de her piger, ofte kommer fra mennesker, der har forladt islam, afskyr religionen og helt klart også giver religionen skylden for pigernes lidelser.

Men hvis der er noget, de her piger har behov for, så er det accept og forståelse fra deres muslimske brødre og søstre, og en hånd til at komme godt videre i livet. De har ikke brug for et miljø, der nedgør den tro, som de finder trøst i. Der må det muslimske samfund i Danmark kunne gøre en bedre indsats."

OPSUMMERING

Som denne rapport viser, har den pågældende gruppe af udenlandske kvinder været udsat for massiv undertrykkelse og ofte en række overgreb i deres hjemlande og på rejsen hertil. Desværre fortsætter Danmark utilsigtet den forskelsbehandling og afhængighed af mænd, som kvinderne er vokset op med – blot i en ny og mindre synlig form. For at komme den til livs må det danske system tilpasses kvindernes forudsætninger og tage hensyn til, at de har helt anderledes forudsætninger end mændene.

Målet bør være at støtte kvinderne til både at udnytte deres egne styrker og de lige rettigheder, de har i Danmark. Derfor bør vi gennemgå alle hjørner af det danske system med fokus på det kønsmæssige aspekt, særligt når det gælder kvinder, som er kommet til Danmark fordi de ikke kan være i deres hjemland.

REFERENCER

(kilder, som der henvises til i teksten)

- ALS Research: Maskulinitetsopfattelser og holdninger til ligestilling – især blandt minoritetsmænd (2019)
- Amnesty International: Female refugees face physical assault, exploitation and sexual harassment on their journey through Europe (2016)
- Amnesty International: Between Life and Death – refugees and migrants trapped in Libya's cycle of abuse (2020)
- Amnesty International: You're going to your death. Violations against Syrian refugees returning to Syria (2021)
- Berlingske, Carolina Kamil: Der er kun to muligheder: Enten dør du, ellers overlever du (2015)
- Beskæftigelsesministeriet: Notat: Mænd og kvinder på arbejdsmarkedet (2020)
- Bendixen, Michala Clante: Asylcenter limbo. En rapport om udsendelsehindringer (2011)
- Bendixen, Michala Clante: Undtagelsens karakter. En rapport om humanitær opholdstilladelse (2013)
- Bendixen, Michala Clante: Velbegrundet frygt – om troværdighed og risiko i asylsager (2019)
- Bendixen, Michala Clante: En fast hånd i ryggen – om afviste asylansøgere og hjemrejse (2021)
- Canning, Victoria: Unsilencing Sexual Torture: Responses to Refugees and Asylum Seekers in Denmark (2015)
- Canning, Victoria: Degradation by design: Women and Asylum in Northern Europe (2019)
- CEDAW: Concluding observations on the ninth periodic report of Denmark (2021)
- Council of Europe: New recommendations to protect the rights of migrant, refugee and asylum-seeking women and girls (2022)
- CPT (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment): Report to the Danish government on the visit to Denmark (2020)
- Dahl, Malte: Detecting Discrimination. How Group-based Biases Shape Economic and Political Interactions: Five Empirical Contributions (2020)
- Danner: Vold mod migrantkvinder i Danmark. Erfaringer og data fra Danners opsøgende arbejde blandt en særligt isoleret gruppe: 2012 til 2018. (2018)
- Danmarks Statistik: Indvandrere i Danmark (2021:1)
- Danmarks Statistik: Lidt flere kvinder på krisecenter i 2020 (2021:2)
- Danske Studerendes Fællesråd og andre: Flygtninge i uddannelse (2020)
- DR.dk: Fra 98 til 2 procent: Næsten ingen handicappede får dispensation til statsborgerskab (2021)
- Davidsen, A. S. et al: General practitioners' experience in consultations with foreign language patients after the introduction of user's fee. BMC (2022)
- DRC Dansk Flygtningehjælp: Bemærkninger til dansk asylpraksis vedrørende kvinder (2020:1)
- Danmarks nationale handlingsplan for kvinder, fred og sikkerhed 2020-2024. Udenrigs-, Forsvars- og Justitsministeriet (2020)

DRC Dansk Flygtningehjælp: Temanotat om kønsligestilling i arbejdet med integration af flygtninge (2020:2)

Fagbladet 3F: Mange højtuddannede udlændinge arbejder ufaglært (2021)

Flygtningenævnet: Nyhed på fln.dk: Flygtningenævnet giver asyl til kvinder og piger fra Afghanistan (2023)

Folketingssvar på spørgsmål 493, UUI-udvalget vedr. kriminelle på Kærshovedgård (2021)

FN Resolution 1325 om kvinder, fred og sikkerhed. un.org (2000)

Handlingsplan: FN's Sikkerhedsrådsresolution 1325 om kvinder, fred og sikkerhed 2020-2024. Udenrigsministeriet (2020)

Institut for Menneskerettigheder: Uregistrerede migranternes sundhedsrettigheder – fokus på gravide kvinder og børn (2013)

Institut for Menneskerettigheder: Familier på integrationsydelse (2018)

Integrationsbarometer.dk: Medborgerskabsundersøgelsen (2019)

Jensen, Kristian Kriegerbaum et al: Roadblocks to citizenship – selection effects of restrictive naturalisation rules (2021)

Justitia, Danmarks Uafhængige Juridiske Tænketaank: Usynlige udsatte i Danmark (2022)

Khalaj, Saba: Udviklingen af vold og trusler på asyl- og udrejsecentre i Danmark i 2016-2019 – en analyse af lovgivningsmæssige forpligtelser og de afledte udfordringer ved dokumentering af kriminelle handlinger begået på danske asyl- og udrejsecentre i perioden 2016-2019. Ikke publiceret (2019)

KVINFO: Barrierer for kvinder med indvandrer- og flygtningebaggrund på det danske arbejdsmarked (2021)

Liversage, Annika: Frygt for udvisning binder udenlandske kvinder til voldelige mænd (Politiken 2021:1)

Liversage, Anika: Having the Lower Hand — Investigating Interaction in the Life Course Narratives of Immigrant Women Exposed to Partner Abuse (2021:2)

Liversage, Annika og Rytter, Mikkel: De nye gamle (2022)

Mixed Migration Centre: No choice but to keep going forward... (2018)

Migrationsverket, Sverige: Rättsligt ställningstagande – prövning av skyddsbehov m.m. för medborgare från Afghanistan (2022)

MOVE (migration, obstacles, violence, equality): Shadow report to the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women, Denmark (2019)

Munk-Andersen et al: Screening asylum-seekers in Denmark for torture using a structured questionnaire. Torture vol. 21 (2021)

Nordisk Ministerråd: Nordic integration and resettlement policies for refugees (2019)

OECD + UNHCR: Safe Pathways for Refugees II (2021)

OECD: Triple disadvantage? A first overview of the integration of refugee women (2018)

OSCE / ODIHR: Survey on the safety and security of women refugees from Ukraine (2022)

Plambech, Sine: My body is my piece of land. Indebted deportation among undocumented migrant sex workers from Thailand and Nigeria in Europe (2022)

Rigsrevisionen: Beretning nr. 24/2016 om undervisning og aktivering af asylansøgere (2016)

Rigsrevisionen: Beretning afgivet til Folketinget med Statsrevisorernes bemærkninger. Forløbet for flygtninge med traumer. Beretning nr. 6/2018

Rockwool Fondens Forskningsenhed: Flygtninge og familiesammenførte, der uddanner sig i Danmark, opnår bedre arbejdsmarkedstilknøytning (2018:1)

Rockwool Fondens Forskningsenhed: Sammenhængen mellem beskæftigelse og uddannelse for ikke-vestlige flygtninge og familiesammenførte (2018:2)

Rockwool Fondens Forskningsenhed: Tidlig jobrettet integrationsindsats virker kun for mandlige flygtninge (2019)

Rockwool Fondens Forskningsenhed: Integrationsydelse sender mandlige flygtninge hurtigere i job (2020)

Rockwool Fondens Forskningsenhed: Waiting for family reunification and the risk of mental disorders among refugee fathers: a 24-year longitudinal cohort study from Denmark (2021)

Rytter, Mikkel og Ghandchi, Narges: Workers for Free: Precarious Inclusion and Extended Uncertainty Among Afghan Refugees in Denmark (kapitel i McKowen: Digesting Difference (2020)

Røde Kors: Trivsel hos børn på udrejsecenter Sjælsmark. En psykologisk undersøgelse. (2019)

Røde Kors: Trivsel hos børn og unge på Udrejsecenter Avnstrup (2023)

Sodemann, Morten et al: Kun en tåbe frygter ikke sproget (2011)

Sundhedsstyrelsen: Udtalelse vedr. diagnosticering af analfabetisme, Folketingsspørgsmål (2015)

Syppli Kohl, Katrine: Making a familial care worker: the gendered exclusion of asylum-seeking women in Denmark (2021)

videnscenterforintegration.dk: Fem år efter er 4 ud af 10 flygtninge i beskæftigelse (2020:1)

videnscenterforintegration.dk: Sverige og Norge har flere indvandrere i job end Danmark (2020:2)

VIVE: Etniske minoritetskvinder og skilsmisse – fokus på muslimske praksisser (2020)

Væksthusets Forskningscenter + Aarhus Universitet: Sagbehandlerens betydning for udsatte borgers jobchancer (2017)

Working Group on discrimination against women and girls (UN): Report on women deprived of liberty (2019)

Integrationsbarometer. Udlændinge- og Integrationsministeriet (uim.dk)

UNHCR + Mixed Migration Centre: On this journey, no one cares if you live or die. Abuse, protection and justice along the routes between East and West Africa and Africa's Mediterranean coast (2020)

UNHCR: Recommendations to Denmark on strengthening refugee protection in Denmark, Europe and globally (2022)

UNHCR: Recommendations on flexible approaches to family reunification procedures in Europe, refworld.org (2023)

Jaffarson, Yulun et al: Unheard Voices: Sexual Violence against Women in Refugee Camps in Denmark. Opgave på RUC, ikke publiceret (2021)

Zetland, Ayan Yasin: En professor gør op med indvandreres 'etniske smerter': Vi giver dem mærkelige diagnoser, som ikke passer (2018)

“Det var ikke Iran, der forhindrede min datter i at udvikle sig til en selvstændig kvinde. Det var det danske asylsystem, der forhindrede hende i det.”

Sharareh, iransk journalist, som tilbragte 10 år i asylsystemet med sin datter, før de fik asyl.

Der opholder sig mange tusind kvinder i Danmark, som er født og opvokset i patriarkalske og kvindeundertrykkende samfund. De har ikke haft samme muligheder som deres brødre og som danske piger. De har søgt tilflugt her i landet på forskelligt grundlag, oftest asyl eller familiesammenføring.

Men det danske samfund udsætter dem for en usynlig, strukturel diskrimination og fastholder dem i afhængigheden af deres mænd og deres børn. De kan ikke rejse hjem igen, men de får en dårligere menneskeretlig beskyttelse end mændene, og de har en større risiko for at miste deres opholdstilladelse.

Denne rapport beskriver, hvordan disse kvinder er ringere stillet end mændene hele vejen fra hjemlandet, på rejsen hertil og igennem den danske integrationsproces. Diskriminationen er ikke tilsigtet fra det danske samfunds side, og den kunne i vid udstrækning undgås, hvis man blev opmærksom på den.

Rapporten er henvendt til alle, der interesserer sig for flygtninge og ligestilling – enten via deres arbejde som journalister, politikere, integrationsmedarbejdere, sprog lærere – eller som frivillige kontaktpersoner, naboer, aktivister.

Om forfatteren:

Michala Clante Bendixen har beskæftiget sig med flygtninge siden 2006. Hun har opbygget organisationen Refugees Welcome, som tilbyder juridisk rådgivning til flygtninge, og informationssiden REFUGEES.DK. Hun er desuden dansk landekoordinator for Europakommissionens integrationshjemmeside EWSI. I 2014 modtog hun som den første Menneskerettighedsprisen. Dette er hendes femte rapport om emner indenfor det danske asylsystem.

